

ב"ה

פארברענגען עם הרב'י

התועדות
כ"ד טבת תשמ"א

PUBLISHED AND COPYRIGHTED BY
"VAAD TALMIDEI HATMIMIM HAOLAMI"
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN N.Y. 11213
TEL: (718) 771-9674
EMAIL: VAADHATMIMIM@GMAIL.COM
5777-2017

קיצורי השיחות נועדים להקל על התלמידים שי' לעקוב אחר השיחה,
ופשוט שהוא כולל רק חלק מהענינים המדוברים, בדרך אפשר
וללא אחריות כלל וכלל, ושגיאות מי יבין.

פתח דבר

המשך לפרוייקט "פארברענגען עם הרבי" בשנה זו (על ידי "ועד תלמידי התמימים העולמי" וחברת JEM) שמידי חודש בחודשו יזכו תלמידי התמימים ואנ"ש בכל רחבי תבל להשתתף ב"פארברענגען עם הרבי" בבחינת "יהא רואה בעל השמועה כאילו עומד כנגדו"

נצפה יחד בסרט-צילום מהתוועדות כ"ד טבת תשמ"א.

כרגיל, בקלטת זו ישנם כמה שיחות ממהלך ההתוועדות עם תרגום מילולי ע"ג המסך. בקלטת זו ישנה אפשרות לראות את כל מהלך ההתוועדות במילואה על פי הסדר (ללא תרגום מילולי).

התרגום המופיע על גבי המסך, נערך בצורה מילולית באידיש, בלה"ק, באנגלית, צרפתית, רוסית וספרדית – מתוך השתדלות להיצמד ככל האפשר ל"לשון הרב", למעט מקרים בודדים בהם נעשה תרגום ענייני יותר, להבנת העניין לאשורו.

.

כבכל חודש, בנוסף לוידיאו - מצורף גם קובץ זה היוצא לאור כדי לשמש כעזר וכסיוע להכנת תוכן ההתוועדות מראש, ובו 'הנחה' מכל ההתוועדות: (א) בלשון-הקודש - תורגם ונערך ע"י חברי המערכת. (ב) רשימה מילולית באידיש מדברי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות. (ג) בקובץ נפרד, בתרגום לאנגלית (באדיבות JEM ו. Sichos in English).

כדי להקל על הבנת שיחות ובריכוז במהלך הצפייה הבאנו בזה 'קיצור וסיכום' מהשיחות - נערכו ע"י הרה"ת יצחק שי' קפלן, וכן שאלות על עיקרי הדברים.

.

ויה"ר אשר בזכות ה'קאך' בלימוד תורת רבינו, ובפרט באופן ש"רואה בעיניו ממש את המשלח, נשיא דורנו, שנותן לפניו היום שליחות זו", נזכה במהרה לקיום היעוד ד"תורה חדשה מאתי תצא", ונזכה לחזות באור פני מלך חיים, ולהשתתף בגשמיות ובמוחש בעוד פארברענגען עם הרבי, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

ועד תלמידי התמימים העולמי

יום הבהיר ה' טבת ה'תשע"ז - שלושים שנה

מפתח

הנחה בלה"ק

5	.....	סיכום השיחה
7	.....	שיחה א'
13	.....	מבחן
14	.....	סיכום השיחה
17	.....	שיחה ב'
25	.....	מבחן
26	.....	סיכום השיחה
28	.....	שיחה ג'
38	.....	סיכום השיחה
41	.....	שיחה ד'
54	.....	מבחן

הנחה באידיש

55	.....	סיכום השיחה
57	.....	שיחה א'
63	.....	מבחן
64	.....	סיכום השיחה
67	.....	שיחה ב'
78	.....	מבחן
79	.....	סיכום השיחה
81	.....	שיחה ג'
92	.....	סיכום השיחה
95	.....	שיחה ד'
111	.....	מבחן

קיצור וסיכום שיחה א'

עניינו של יום ההילולא

סיכום: א. הטעם שמתאספים הוא כדי להתבונן ביום ההילולא; ב. נקודת הענין – שעמלו של בעל ההילולא עולה למעלה ונמשך למטה; ג. ענין זה נרמז בתיבות "בקרב הארץ", ועפ"ז מתורצת קושיא בפרש"י על תיבות אלו; ד. טעם הדבר, כי הגבוה ביותר יורד למטה ביותר.

ולהעיר:

פירוש זה הוא "פשוטו של מקרא", היינו שאי"ז ענין שנרמז בהמקרא – כמו הענינים בשאר חלקי התורה, דאף שגם הם ניתנו מן השמים, מ"מ אינם המקרא עצמו, כ"א רק נובעים ויוצאים מתוך המקרא – אלא זהו פירוש הפשוט דתיבות אלו.

ועפ"ז – כאשר אדה"ז מביא הפסוק "פועל ישועות בקרב הארץ", הרי פירושן הפשוט של תיבות אלו הוא, כנ"ל, ב' הקצוות דלמעלה מעלה ולמטה מטה.

עמלו" של אדה"ז – ישראל"

דק' 3

והנה, "עמלו" של אדה"ז הוא, לכל לראש (לא תורתו, אע"ג שגם היא "ארוכה מארץ מדה", אלא) – בני ישראל, "הנפש אשר עשו".

ביאור הענין: איתא בתדב"א "שני דברים קדמו לעולם תורה וישראל. . . כשהוא אומר צו את בני" . . . אומר אני ישראל קדמו". כלומר, אף שהתורה קשורה בהקב"ה בקשר אמיץ וחזק, כידוע ש"אנכי" ר"ת "אנא נפשי כתבית היבית", אי"ז דומה להקשר שבין הקב"ה וישראל.

ב' הקצוות דיום ההילולא

דק' 8

הטעם שמתאספים כאן עתה – אף שאיבוד הזמן הוא "אבידה שאינה חוזרת", וחמור יותר מאיבוד ממון – הוא כדי להתבונן ביום ההילולא דרבינו הזקן:

נקודת ענין יום הילולא הוא, אשר "כל עמל האדם" עולה למעלה, ואזי "מאיר חסד ה' . . . ופועל ישועות בקרב הארץ".

כלומר – ביום זה נפעל ענין מן הקצה אל הקצה: בתחילה עולה עמל בעל ההילולא עד למקורו ושרשו, ואח"כ נמשך עד למטה מטה, עד "פועל ישועות בקרב הארץ".

וי"ל שענין זה נרמז בתיבות "בקרב הארץ" עצמן: בפרשתנו מפרש רש"י "בקרב הארץ – אע"פ ששכינתי בשמים, גזירתי מתקיימת בתחתונים". ולכאורה, כדי לפרש תיבות אלו מספיק ענין "גזירתי מתקיימת כו", ולמה הוצרך להקדים "אע"פ ששכינתי בשמים"?

– אלא, שכוונת רש"י להדגיש שהשכינה מצ"ע היא למעלה ביותר, "בשמים", אלא שאעפ"כ נמשכת ויורדת למטה מטה [ובפרט ש"בקרב הארץ" קאי על ארץ מצרים, שהיא "ערות הארץ" – הארץ הכי תחתונה].

וטעם הדבר, כי דוקא הגבוה ביותר יכול לרדת ולפעול למטה ביותר. וממילא, מה שגזירתו של הקב"ה מתקיימת בתחתונים יכול להיות דוקא עי"ז ש"שכינתי בשמים".

"המעשה הוא העיקר"

12 דק'

והיוצא מכהנ"ל בפשטות – יש לצאת בשליחותו של בעל ההילולא לקיים הפצת יהדות בכלל, והפצת המעיינות במיוחד – שזוהו העיסוק ב"עמלו" של אדה"ז, "הנפש אשר עשו". ואין לפחד כלל ממה שנמצאים "בקרב הארץ", בחושך דעקבתא דמשיחא, אלא אדרבה – לפעול באופן ד"גזירתי מתקיימת בתחתונים" – ללא כל חשבונות.

[כולל ג"כ הפעולה ב"תחתונים" דהאדם גופא – כוח המעשה, ובזה גופא – ברגל, כלומר: לא רק ללכת לשליחות, אלא – לרוץ, ובל' המשנה – "רץ לדבר מצוה"].

ופעולה זו מצדיקה את מה שמקדישים עתה זמן רב כ"כ להתוועדות זו.

וכ"ז נעשה הכנה לגאולה האמתית והשלימה, וע"י הישועה והגאולה הפרטית ד"הנפש אשר עשו" – זוכים לגאולה כללית מיד ממש, "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו".

סיכום: א. הוראה – לצאת בשליחות בעל ההילולא להפצת המעיינות מבלי לפחד מחושך הגלות; ב. קיום הוראה זו הוא ההצדקה לזמן התוועדות. ג. ע"י פעולה זו – גאולה פרטית – זוכים לגאולה הכללית.

ומאחר ש"צדיקים דומין לבוראן", הנה גם אצלם ישנה התקשרות עצמית בתורתם, כדברי אדנ"ע "די כתבים לאז איך איך", ומ"מ אי"ז בדומה להקשר שלהם עם בני ישראל. ונמצא שעיקר העלי' דיום ההילולא היא בבני ישראל, "הנפש אשר עשו".

והנה ע"פ כל הנ"ל, אשר (א) מטרת ההתוועדות היא להתבונן במהות היום; (ב) מהות היום היא העלי' וההמשכה דעמלו של בעל ההילולא; (ג) עיקר עמלו של בעל ההילולא הם בני" – הרי נמצא שמטרת התוועדות זו אינה אלא ההתבוננות "וואס ס'טוט זיך אויף" עתה בנוגע לעמלו האמתי, "הנפש אשר עשו".

והתבוננות זו צריכה להיות באופן ש"פועל ישועות בקרב הארץ", וכהפס"ד – "המעשה הוא העיקר", כפי שמאריך בזה אדה"ז בכ"מ, ובפרט באגה"ק ד"ה איהו וחיהי, שנכתבה סמוך להסתלקותו בכפר פייענא.

סיכום: א. עיקר "עמלו" דאדה"ז הוא – ישראל; ב. ראי' לזה מהמבואר בתדא"ר לגבי הקב"ה, ו"צדיקים דומין לבוראן"; ג. עפ"ז עיקר ההתבוננות צ"ל – מה נעשה עתה עם בני".

בס"ד. משיחת אור ליום ד' פ' וארא, כ"ד טבת ה'תשמ"א.

הנחה פרטית בלתי מוגה

שיחה א :

ב' הקצוות דיום ההילולא

א. התוועדות זו קשורה, עד לאופן של התאחדות, עם ההילולא-הסתלקות של רבנו הזקן. התאספנו, ואנו מקדישים משך זמן להתבונן ביום-ההילולא של רבנו הזקן, בעל התניא והשולחן-ערוך; שהרי, מכיון שמקדישים זמן להתכנסות זו, והרי זמן הוא הדבר היקר ביותר שישנו, שהרי דוקא זמן הוא אבידה שאי-אפשר להחזירה – מובן, שהדבר נעשה לשם ההתבוננות הנ"ל.

כאשר מאבדים ענין אחר, אף שגם הוא ענין חשוב ביותר – ובלשון הגמרא: "התורה חסה על ממונם של ישראל", וכידוע ביאור הבעש"ט בענין זה, שכשאדם מאבד דבר מאבד הוא באותה עת ניצוץ קדושה הקשור עליו, ועתה אינו יכול לפעול בו כלום – אעפ"כ אין אבידת דמים, איבוד שוה כסף, מגעת לכדי איבוד זמן, כי דוקא זמן הוא ענין שאין להחזירו. וכמ"ש "ימים יוצרו ולו אחד בהם", שנבראו – וניתנו לכאו"א מישאל – "ימים", באופן שאין בהם לא חסר ולא יתר.

ומכיון שאעפ"כ, כשמגיע יום סגולה, ובעניננו – כ"ד טבת, מקדישים זמן כדי להתאסף יחד – הרי מובן שעושים זאת, על-פי הוראת תורת-אמת ותורת-חיים, כדי להתבונן בענינו של יום, שיום זה הוא יום-ההילולא של פלוני בן פלוני, ובעניננו – כדי להתבונן ביום-ההילולא של רבנו הזקן, בעל התניא והשולחן-ערוך.

ב. את הנקודות העיקריות בהתבוננות של יום-הילולא – הראה רבנו הזקן, בעל ההילולא, בעצמו באגרת-הקודש, שם כותב ש"כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה כו'" "מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו" – בפטירתו של כל יהודי, ובפרט בפטירתו של צדיק, ובמיוחד בפטירתו של נשיא – ובפטירתו של צדיק "מאיר חסד ה' מעולם עד עולם על יראיו ופועל ישועות בקרב הארץ".

כלומר: בעת פטירתו של צדיק, ובפרט של נשיא, ישנם שני ענינים מנוגדים מן הקצה אל הקצה: "כל עמל האדם" עולה אז למעלה עד למקורו ושרשו, ולאחר-מכן נמשך הדבר למטה, עד לאופן של "פועל ישועות בקרב הארץ".

ג. גם הלשון "בקרב הארץ". שרבנו הזקן משתמש בו, מרמז לשני קצוות הנ"ל. וכפי שמפרש רש"י את הלשון "בקרב הארץ" הנאמר בפרשת שבוע זה, פרשת וארא – "אע"פ ששכינתי בשמים, גזרתי מתקיימת בתחתונים". ולכאורה, כיון שרצונו של רש"י הוא לפרש את שתי המלים "בקרב הארץ" – היה לו לומר רק "גזרתי מתקיימת בתחתונים", ומדוע

מביא גם את המלים "אע"פ ששכינתי בשמים" ? אלא שרש"י מדגיש, בפשוטו של מקרא, שהפלא בכך שהקב"ה אומר "כי אני ה' בקרב הארץ" הוא בכך, ש"אע"פ ששכינתי בשמים", אעפ"כ "גזרתי מתקיימת בתחתונים". ונמצא, שהלשון "בקרב הארץ" מתייחס לשני קצוות הנ"ל – הקצוות של מעלה ומטה.

ד. ויתרה מזו – הלשון "בקרב הארץ" אינו מתייחס רק ל"מעלה" סתם ו"מטה" סתם, אלא הוא מתייחס לגבוה גבוה ביותר ולמטה מטה ביותר:

המלים "בקרב הארץ" מתייחסות בפשוטו של מקרא לארץ-מצרים, עד כדי כך שרש"י אינו צריך כלל לפרש זאת. והרי על-פי פשוטו של מקרא לא ה' מקום מקולקל בארץ כפי שהיתה ארץ מצרים, כפי שרש"י מפרש בפשוטו של מקרא בספר ויקרא (בפרשת אחרי ובפרשת קדושים), ובלשון הכתוב – "ערות הארץ" (ומטעם זה מדגיש הפסוק "כמעשה ארץ מצרים" – דוקא – "לא תעשו", כפי שרש"י מפרש שם). ומכך מובן, שבכך שרש"י מפרש ש"בקרב הארץ" הוא "גזרתי מתקיימת בתחתונים" – אין הכוונה ל"תחתונים" סתם, אלא ל"תחתונים" באופן של מצרים, למטה מטה ביותר.

ומכיון שרש"י מקדים את המלים "אע"פ ששכינתי בשמים", כדי להרגיש שבענין זה ישנו הפלא שבכך שהקב"ה נמצא "בקרב הארץ" – הרי מובן, שכשם ש"גזרתי מתקיימת בתחתונים" מתייחס למטה מטה ביותר, כך מתייחס "שכינתי בשמים" לגבוה גבוה ביותר.

כלומר: אע"פ שב"שמים" גופא ישנם כמה וכמה דרגות, הנכללות כולם בפשוטו של מקרא במלה ובענין "שמים" – הרי כוונת "שמים" ברש"י כאן היא לענין הנעלה ביותר שישנו, כמו בהתחלת החומש, ששם נאמר "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". ומכל האמור מובן, שבמלים "בקרב הארץ" ישנם ענינים מרוחקים מן הקצה אל הקצה – למן הגבוה גבוה ביותר ועד למטה מטה ביותר.

ה. והביאור בזה: רבנו הזקן, בעל ההילולא, מבאר בכמה מקומות, שדוקא הגבוה גבוה ביותר יכול לפעול במטה מטה ביותר. ולכן, כשיש צורך לפעול ב"תחתונים" – ויתרה מזו: לפעול באופן של "גזרה", "גזרתי מתקיימת בתחתונים", שענינה של גזרה הוא ש"אין לך רשות להרהר אחרי", דהיינו שאין זה ענין שהמלך יוצא בהסברה על תוכנו ורצונו שישאלו אותו על כך, אלא הענין הוא לכתחילה באופן של גזרה – צריך הדבר לבוא מהמקום הנעלה ביותר שישנו, "שכינתי בשמים".

ו. והפירוש הנ"ל בענין "בקרב הארץ" – שיש בו שני הקצוות, מעלה מעלה ביותר ומטה מטה ביותר – מרומז גם במ"ש רבנו הזקן, בנוגע לפטירת צדיק, "פועל ישועות בקרב הארץ":

מכיון שפירוש זה כותב רש"י בפירושו על התורה, שאופן הלימוד שלו הוא ב'פשוטו של מקרא', כפי שהוא כותב "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא" – הרי מובן שפירוש זה בענין "בקרב הארץ" הוא פשוטו של מקרא. והרי ישנו כלל "אין מקרא יוצא מידי פשוטו" – כלל שישנו דוקא בלימוד פשוטו של מקרא, משא"כ בלימודים שבחלק הרמז, חלק

הדרוש וחלק הסוד, לא נאמר כלל זה, ואפשר ללמוד פסוק באופן שהוא "יוצא מידי פשוטו".

— ואע"פ שמובן שגם לימודים אלו אמת הם, שהרי הם חלק מ"תורת אמת", וגם אופני הלימוד הם אופני לימוד של "תורת אמת", וגם עליהם חל פסק-הדין הברור ברמב"ם, שענין עיקרי באמונה הוא להאמין, ומציאותו של יהודי היא שהוא מאמין, באמונה פשוטה בכך שכל ענין בתורה שבכתב וכל ענין בתורה שבעל-פה ניתן למשה מן השמים — אעפ"כ, באופני הלימוד ישנם חילוקים במידת הקרבה של הענינים הנלמדים לפשוטו של מקרא: ישנם ענינים הכתובים במקרא, וישנם ענינים שיש עליהם רק רמז במקרא, כמאמר רז"ל "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא".

כלומר: אע"פ שכל הענינים נלמדים מהמקרא, הרי בענינים הנלמדים באופן הלימוד של רמז, דרוש או סוד — ייתכן שמסקנת הלימוד תהיה שהענין יוצא מן המקרא, ואינו אלא "רמיזא באורייתא", אע"פ שלומדים אותו מן המקרא; ודוקא בפשוטו של מקרא ישנו יתרון זה, ש"תורת אמת" אומרת בכלליה ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו". —

ומכל הנ"ל מובן, שפירוש רש"י הנ"ל על "בקרב הארץ" (שהוא הפירוש בפשוטו של מקרא) — כולל את שני הקצוות, גבוה גבוה ביותר ומטה מטה ביותר, בפשטו של מקרא.

ומכאן נמצא, שגם הלשון שכותב רבנו הזקן "פועל ישועות בקרב הארץ" — יש בו ב' קצוות הנ"ל, גבוה גבוה ביותר ומטה מטה ביותר. ובעת פטירתו של צדיק — הרי "כל עמל האדם שעמלה נפשו" עולה למעלה עד למקורו ושרשו, ולאחר-מכן נמשך עד למטה מטה ביותר.

"עמלו" של אדה"ז — ישראל

ז. "עמל האדם שעמלה נפשו בחייו" של רבנו הזקן — שעולה בעת פטירתו למעלה מעלה ומאיר עד למטה מטה — הוא לכל-לראש, בלשון הכתוב, ענין "הנפש אשר עשו".

ואף שקיימת תורתו של רבנו הזקן, הן בחסידות — בספר התניא ובמאמרי החסידות, והן בנגלה — בשולחן-ערוך שלו, והרי תורתו ה"ה באופן של "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" — מ"מ אין הדבר מגיע לכדי "הנפש אשר עשו".

והביאור בזה:

איתא בתנא דבי אליהו רבה, "שני דברים קדמו לעולם, תורה וישראל, ואיני יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר" — ב"תורה אור" עצמה, בנוגע לכל ענין — "צו את בני ישראל, דבר אל בני ישראל, אומר אני ישראל קדמו".

ומ"שקלא וטריא" זו מובן, שהן ישראל והן התורה יש בהם מעלות נפלאות, ובפרט שבמדרש רבה נאמר "שבעה דברים קדמו לעולם", ואילו כאן מובדלים הם — התורה וישראל — משאר השבעה; ואעפ"כ, המסקנא היא כנ"ל — ש"מחשבתן של ישראל" קדמה אפילו לתורה.

ןואע"פ שהגמרא אומרת (במסכתא שבת) בנוגע לתורה, ש"אנכי" – התחלת התורה כפי שניתנה במתן-תורה – הוא ראשי-תבות "אנא נפשי כתבית יהבית", שהפירוש הפנימי בזה הוא שב"כתבית" הכניס הקב"ה – "יהבית" – את "נפשי", את מציאותו, עצמות ומהות – אין זה מגיע לאופן שבו בני-ישראל עומדים בקשר עם הקב"ה].

ח. ומכיון ש"צדיקים דומים לבוראן" – מובן, שכשם שלגבי הקב"ה "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר", אע"פ שגם בתורה ישנן מעלות נפלאות, עד"ז הוא בנוגע לצדיקים. ואע"פ שגם בתורתם ישנו "אנא נפשי כתבית יהבית", כמדובר כמה פעמים שזהו פירוש פתגם אדמו"ר נ"ע "אני עולה השמימה ואת הכתבים משאיר אני לכם", כי בכתביו ישנו "אנא נפשית כתבית יהבית",

– ובפרט על-פי מה שמבאר רבנו הזקן בספר התניא ריש פ"ה בענין ה"יחוד נפלא" הנעשה בין המשכיל ובין השכל שבו הוא שקוע ועוסק בחיות, באופן ש"אין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל" –

אעפ"כ אין זה מגיע לכדי הקשר בין בני ישראל לצדיקים, כך שבכל בעל-תורה הלומד תורה כדבעי, ועאכ"כ בנשיא בדורו, שהוא נשמה כללית של כל הדור – הרי נוסף על ה"יחוד נפלא" שיש בהם עם תורתם, ישנה אצלם התקשרות נעלית עוד יותר עם נשמות ישראל.

ט. ומכך מובן, שאע"פ שישנה תורתו של רבנו הזקן, שעמה קשור הוא ב"יחוד נפלא", ותורה זו נמשכה – "נסעה וירדה" – בספר התניא ובספר השולחן-ערוך שלו, החל מהלכות תלמוד-תורה, שהיו מההלכות הראשונות בשולחן-ערוך שרבנו הזקן הדפיס – אעפ"כ עיקר "עמל האדם שעמלה נפשו" של רבנו הזקן הוא בני ישראל, "הנפש אשר עשו".

"המעשה הוא העיקר"

י. מכל הנ"ל מובן, שבהגיע כ"ד טבת בכל שנה ושנה, נעשית בענין "הנפש אשר עשו בחרן" – שהוא "עמל האדם שעמלה נפשו בחייו", כנ"ל – עלי' נפלאה, למעלה אפילו מכ"ד טבת בשנה שלפני, ולאחר-מכן "פועל ישועות בקרב הארץ".

וזהו הענין שיש להתבונן בו כשמקדישים זמן להתאסף בכ"ד טבת, כנ"ל – להתבונן מה נעשה בנוגע ל"עמל האדם שעמלה נפשו" של רבנו הזקן, באופן שפועל לאחר-מכן "ישועות בקרב הארץ".

וכידוע פסק-הדין ש"המעשה הוא העיקר", שרבנו הזקן במיוחד מדגיש ענין זה, ומאריך בזה בספר התניא בכמה מקומות, ובמיוחד באגרת-הקודש שלו דיבור המתחיל "איהו וחיהו חד איהו וגרמוהו חד". וכידוע, שהצמח-צדק, שהי' ממלא-מקומו של רבנו הזקן ("עטרת זקנים בני בנים"), כותב, שרבנו הזקן כתב אגרת-קודש זו "בימים שלפני הסתלקותו בכפר פיענא", ומכך מובן שאגרת-קודש זו קשורה עם הסתלקותו של רבנו הזקן – בה כותב על החשיבות והעילוי שישנם דוקא בענין העשי', ועד לאופן של "אין ערוך".

ומכך מובן, שכל הנ"ל צריך להתבטא, לכל-לראש, באופן של עשי', ובענין העשי' גופא – דבר שיפעל "ישועות בקרב הארץ".

יא. הכוונה בזה בפשטות – שאין להיבהל מכך שנמצאים "בקרב הארץ", בחושך כפול ומכופל של "עקבתא דמשיחא", עד שזוהי הדרגא הכי תחתונה – במקום – ב"סוכת דוד הנופלת", כפי שמביא רבנו הזקן באחת מאגרות-הקודש שלו – אותן צירפו "בני הגאון המחבר" לאחרי הסתלקותו של רבנו הזקן לספר התניא, כך שנעשו החלק הרביעי שלו.

ו"בקרב הארץ" זו יש להתנהג באופן של "גזרתי מתקיימת בתחתונים" – שאין מכניסים חשבונות של שכל, אם אנו "חלשים", "מעטים" וכיו"ב, אלא הולכים לקיים את שליחותו של בעל ההילולא, בהפצת היהדות בכלל, ובהפצת המעיינות ("יפוצו מעיינותיך חוצה") במיוחד, שהפצת המעיינות – הקשורה עם הפצת היהדות בכלל – היא עיקרו ועצמותו ומהותו.

וכידוע הדוגמא שניתנה לכך שהפצת המעיינות התחילה לאחרי הגאולה שלו – שענין זה הוא ע"ד "הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו", והרי הזית נקרא, כלשון הכתוב, על-שם השמן שבו – "זית שמן", דבר המורה על כך שענין זה – השמן – הוא עיקרו, עצמותו ומהותו.

ויש לעשות זאת, כאמור, באופן שהאדם גוזר זאת על עצמו – "גזרתי מתקיימת בתחתונים", כלומר שעליו לגזור גזרה זו בעיקר על ה"תחתונים" שבו: על הענין שלכאורה הוא הכח הכי תחתון שבו – כח העשי', ועל הכח הקשור עם החלק התחתון שבגופו כפשוטו – ענין ההליכה ברגל, כך שלא זו בלבד שהוא הולך בשליחות זו, אלא כלשון המשנה – "הוי רץ למצוה", וריצתו תהיה באופן של שמחה וטוב-לבב. וכפי שמבאר רבנו הזקן בארוכה בספר התניא, ושם נאמר: "ומקרא מלא דיבר הכתוב, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו', ונודע לכל פירוש האריז"ל על פסוק זה".

יב. נקודת הענין היא, כאמור, שעל האדם להיות שליחו של רבנו הזקן לעסוק בענינים העיקריים שלו – בלימוד התורה לעצמו ובקיום המצוות לעצמו, ובעיקר – ב"עמל האדם שעמלה נפשו" של אדמו"ר הזקן, "הנפש אשר עשו בחרן", כאמור שענין זה הי' עיקר ענין עבודתו, וכמבואר בשיחות רבותינו נשיאינו, ובפרט בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר, שרבנו הזקן אמר שזהו ענינו.

ובענין זה יש לו נתינת כח, עד שיש לו הכח עצמו, עד לאופן של "שלוחו של אדם כמותו", לפעול זאת, ולפעול זאת באופן של "פועל ישועות בקרב הארץ".

ומסקנא זו – החל מההתעסקות בעשי' בפועל כנ"ל – מצדיקה הקדשת זמן כה רב בכמות להתאסף בכ"ד טבת, כי על-ידי ההצלחה בזמן שלאחרי-זה בענינים העיקריים של רבנו הזקן, הצלחה הבאה מההתבוננות בענין ההילולא של רבנו הזקן – נפעל שלא בערך יותר ממה שניתן הי' לפעול בזמן שמקדישים עתה.

יג. ועבודה זו בהפצת המעיינות חוצה נעשית הכנה קרובה ל"אתי מר", כמבואר באגרת הבעש"ט הידועה. והרי ענין הפצת המעיינות חוצה הוא במיוחד בדורנו, ב"עקבתא דמשיחא", שהרי בזמננו "מצוה לגלות זאת החכמה", ובמיוחד – לאחרי פטרבורג, ובמיוחד – לאחרי הביאור והפירוש והנתינת-כח מנשיא דורנו, האומר שזוהי עבודת דורנו זה, להמשיך את הגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, ובלשון הרמב"ם – באופן של "מיד הן נגאלין".

וביום ההילולא, ביום הפטירה, הרי – כפי שכתב רבנו הזקן, וממילא פסק כך על עצמו – נמשך אז "חסד הוי' מעולם עד עולם", מלמעלה למטה עד למטה מטה, ועד ש"פועל ישועות בקרב הארץ". ומהישועה הפרטית – שהאדם מתעסק עם עצמו, ומתעסק עם היהודים שעליהם הוא משפיע בעינינים של הפצת היהדות והפצת התורה, שהיא גאולה וישועה של פרטים, ושל ריבוי פרטים – מביא הדבר את הישועה הכללית.

וכאמור – באופן של "מיד" ובאופן של "ממש", כיון שהדבר נעשה על-ידי "חלק אלוהי ממעל ממש", כלומר שעל-ידי הפעולות המצטברות כולן יחד, יקויים "קץ שם לגלות", על-ידי כך ש"קץ שם לחושך" הפנימי, ו"לחושך" שבחוץ. ויקויים "מיד הן נגאלין", אתחלתא דגאולה, והגאולה האמיתית והשלמה, ועד – שהגאולה היא שלימה כפי הפירוש השני שבו, שלא זו בלבד שלא חסר בה דבר, אלא שישנו גם "לעשרו", שלימות שאין שלימות למעלה ממנה, ובקרום ממש, "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובכנותינו".

מבחן

שיחה א'

ב' קצוות דיום ההילולא

1. מהו ההבדל בין אבוד כסף לאבוד זמן?

---

2. מדוע מביא רש"י את המילים "אע"פ ששכינתי בשמים" הלא היה לו לומר רק "גזרתי מתקיימת בתחתונים"?

---

3. מניין אנו יודעים שהכוונה ב"ששכינתי בשמים" הכוונה לשמים העליונים ביותר ולא לשמים סתם?

---

4. על איזה חלק מהתורה נאמר ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"?

עמלו של האדמוה"ז - ישראל

5. מי קודם למי - ישראל לתורה או התורה לישראל, ומניין ההוכחה לכך?

המעשה הוא העיקר

6. מה אנו למדים מכך ש"הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו"?

קיצור וסיכום שיחה ב' ואדרבה.

צדיקים ובעלי תשובה

ומכאן תוספת חיזוק בחובת העיסוק בהפצת המעיינות חוצה, מבלי לחשוש כלל ממה שנמצאים "בקרבת הארץ", ואדרבה.

סיכום: א. יש להבין דיוק הלשון "הנפש אשר עשו"; ב. הענין - שבנפש ישנם חילוקי דרגות, ואדה"ז התעסק עם אלו שבדרגות הנמוכות; ג. זה שייך למשנתו, שעמלו של אדה"ז יורד עד "בקרבת הארץ".

הנפש" - דוקא בעלי תשובה"

6 דק'

דובר לעיל, שעיקר עמלו של אדה"ז - שזוכה להעילוי דיום ההילולא - הוא "הנפש אשר עשו".

ולהבין דיוק הלשון "הנפש אשר עשו", ועד"ז בתניא: "ונפש השנית בישראל" (אף שקודם לזה מביא הלשון "ונשמות אני עשיתי");

"גזירתי" - דוקא "בתחתונים"

10 דק'

בהנהגה, אף שאדם יכול לחשוש מעיסוק זה "בקרבת הארץ", ועוד זאת שיכול לטעון מי הוא ומה הוא, ואיך מוטלת עליו שליחות גדולה כזו - הנה התשובה לזה היא מדברי רש"י הנ"ל "גזירתי מתקיימת בתחתונים": יש לדעת שכשהולכים בשליחות זו, האט מען מיט זיך "גזירתו" של הקב"ה, שהיא ממקום גבוה ביותר שחשבונות אינם שייכים שם כלל.

שהרי החידוש שגזירתו של הקב"ה מתקיימת הוא, שאפי' מתיבתא דרקייעא ובי"ד של מעלה וכל סדר ההשתלשלות - אין להם שום תפיסת מקום כשמדובר על גזירה זו. וכ"ש כשמדובר על ענינים שמקורם בעוה"ז התחתון.

בדרגת הנפש ישנם כמה חילוקים בין בני"מ, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עצר ושואב מימיך". ובכללות הם ב' חלוקות: (א) יששכר - תורה, עבודת הצדיקים; (ב) זבולון - בעלי עסק, עבודת בעלי תשובה.

וההוראה הנלמדת מלשון זו, שעיקר עבודתו של אדה"ז לא היתה רק בצדיקים אלא בבעלי תשובה. וכסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות החלום הידוע, שהי' גשר מתנענע על פני נהר מים רבים, וכשעבר עליו אדה"ז נתחזק ופסק מנענעו, ופתרון החלום - שעיקר עבודתו של אדה"ז היתה לעשות בעלי תשובה.

וזה שייך להביאור דלעיל, שעמלו של אדה"ז יורד למטה מטה, עד "בקרבת הארץ" - תחתון שאין למטה הימנו.

ואתה נפחתה ביי, היינו שמתחלה הנשמה היא בבחי' "נתת ביי", ולאח"ז ירדה ונסעה עד שנתלבשה בגוף. וע"ז בא ענין התשובה, "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" – להחזירה לבחי' "נתת ביי", כפי שהיתה קודם ירידתה.

ומובן שענין זה שייך גם בצדיקים, כדאיתא בזהר דמשיח אתא "לא תבא צדיקא בתיובתא (=תשובה)".

סיכום: א. שאלה: לכאורה מצוינו שאדה"ז נתעסק גם בצדיקים; ב. מענה: ענין התשובה אינו רק בעוונות, אלא הוא מלשון "והרוח תשוב", ושייך גם לצדיקים. ג. רמז לזה מברכת "אלוקי נשמה".

ראי' מהלכות קידושין

5 דק'

ויש להביא ראי' לזה בהלכה: איתא בגמ' שהמקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק גמור, ספק מקודשת, שמא הרהר תשובה באותה שעה. ומשמע משם שאם בודאי הרהר תשובה בלבו – האשה מקודשת בודאי.

וידועה הקושיא ע"ז: הדין הוא, שאם קידש אדם אשה ע"מ שהוא עני ונמצא שהוא עשיר – אין האשה מקודשת.

ובנדו"ד – מי שהרהר תשובה בלבו לא נעשה עי"ז צדיק, אלא בעל תשובה. וכיון שבע"ת הוא נעלה יותר מצדיק, א"כ קשה – למה נעשית האשה מקודשת במקרה זה, כשקידש ע"מ שהוא צדיק ובפועל נעשה בעל תשובה, דלכאורה זהו כאדם שקידש ע"מ שהוא עני ונמצא עשיר!?

אלא צריך לומר בזה, שכאשר נעשה האדם בע"ת, הנה (אף שזהו "בשעתא חדא וברגעא חדא", מ"מ) אינו בבת אחת לגמרי, היינו שאינו מגיע ממדרגת רשע גמור

[ומ"ש "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל" – הרי היא הנותנת: מאחר ש"גזירתי מתקיימת בתחתונים", היינו שהקב"ה נתן את הכוח שתתקיים גזירתו דוקא בתחתונים, הרי מטעם זה יש ביכולת הצדיק לבטל גזירות הקב"ה, ויתירה מזו – "צדיק (שנמצא למטה בעוה"ז) גוזר והקב"ה מקיים"].

וזהו טעם השתדלות כ"ק מו"ח אדמו"ר לתרגם עניני פנימיות התורה ונגלה דתורה ללשון עם ועם (ועוד זאת, שנשיאי חב"ד דברו בעצמם בלשון יידיש), כדי להגיע גם ליהודים אלו ש"בקרוב הארץ", שאינם שייכים ללמוד הענינים במקורם.

סיכום: א. אין לחשוש מתפקיד זה, כי יש ע"ז "גזירתו" של הקב"ה; ב. החידוש בזה – שאפי' בי"ד של מעלה כו' אין יכול לבטלו; ג. הכוח דגזירתו של הקב"ה ניתן לצדיקים שנמצאים ב"תחתונים"; ד. זהו טעם ההשתדלות לתרגם ד"ת לשאר לשונות.

תשובה – גם לצדיקים

4 דק'

אמנם לכאורה צריך ביאור:

איך אפ"ל ש"עמלו אשר עמל בו" אדה"ז כל ימי חייו הי' בעשיית בעלי תשובה, בשעה שאנו מוצאים ריבוי סיפורים שמהם נראה שעמלו של אדה"ז הי' בנוגע לבעלי תורה וצדיקים?

המענה לזה נמצא בדברי אדה"ז עצמו: "תשובה" אינה דוקא על עוונות, אלא מלשון "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה". והביאור בזה:

נשמות ישראל הם קשורות ומיוחדות בהקב"ה כהאש שנמצאת בתוך צור החלמיש, אלא שירדו למטה להיות דבר נפרד בפ"ע. וכפי שאומרים בברכות השחר "נשמה שנתת ביי... אתה בראת אתה יצרת

כמותו"; ומעלת בע"ת, שהרי עהוא עוסק להשיב יהודים בתשובה שלימה, ועד שנעשה בעל תשובה, היינו שהוא בעה"ב על ענין התשובה,

[ויחד עם זאת עליו להזהר שהנהגתו שלו תהי' כהנהגת הצדיק, כי א"א לפעול על אדם אחר בשעה שהנהגתו שלו אינה כדבעי: אם יטען שהוא אוהז במדריגת בע"ת, והנהגתו היא באופן של "קונץ", "בשעתא חדא וברגעא חדא" – אזי גם הלה יחשוב לעצמו שיכול הוא להמשיך בהנהגתו כמקדם, ובהמשך – לאחר זמן – ישוב גם הוא "בשעתא חדא וברגעא חדא"....]

וענין זה הוא, כמו שממשיך אדה"ז, "נצח סלה ועד" – לא רק בנוגע להעתידי, אלא גם לגבי העבר, כי הבע"ת מהפך הזדוונות שעשה בעבר לזכיות. ועד כדי כך, שכאשר מגיע לבי"ד של מעלה ועושים חשבון מכל מעשיו – הנה כותבים שביום פלוני עשה כך וכך זכויות, אף שיום זה הוא כמה שנים קודם שעשה תשובה!...

וכבר הובטחנו "לא ידח ממנו נדח", שאף יהודי לא ישאר ח"ו במעמד ומצב שהי' קודם לכן, ועי"ז מקבלים פני משיח צדקנו בקרוב ממש, "ושמחת עולם על ראשם".

להיות בע"ת, אלא הוא עובר בדרך הילוכו כל הדרגות שבינתיים, וביניהם – דרגת הצדיק, עד שמגיע למדריגת בע"ת. וממילא חלו הקידושין ע"פ הלכה באותו הרגע שהי' צדיק, אף שברגע שלאח"ז המשיך ועלה עד שנעשה בע"ת.

ומכל זה מובן שדרגת בע"ת באה בהמשך לדרגת הצדיק, וא"כ עיסוקו של אדה"ז לא הי' דוקא בחוטאים כו' אלא גם בצדיקים, להעלותם למדריגת בע"ת.

אבל מ"מ – מובן שאי"ז מגיע להמעלה שבעיסוק ב"חוצה" ממש.

סיכום: א. ראוי מהלכות קידושין שמדריגת בע"ת באה בהמשך למדריגת הצדיק; ב. עפ"ז מובן שעיסוקו של אדה"ז לא הי' דוקא בחוטאים, אלא גם בצדיקים; ג. מ"מ אינו כמעלת העיסוק ב"חוצה".

סיום

13 דק'

ובנוגע לפועל: יש לצאת בשליחות נשיא דורנו להפצת המעיינות חוצה, ואזי ישנם שתי המעלות: מעלת הצדיק, שהרי הוא שליח (ועד "שלוחו של אדם

שיחה ב :

”הנפש” – דוקא בעלי תשובה

ז. בנוגע לענין ”הנפש אשר עשו” – שהי, כאמור, עיקר, והעיקר המרכזי, אצל בעל ההילולא, כמדובר לעיל – הרי ישנם כמה אופני ”נפש” בישראל :

בכללות – חלוקים הם לסוגים שונים, מ”ראשיכם” עד ”שואב מימין”; וכן בכללות אופן העבודה ישנם חילוקים – צדיקים ובעלי-תשובה, יששכר וזבולון וכיוצא בזה, כמה אופני חילוקים שבהם נחלקת הנפש בישראל, שבכאו”א מהם ישנה ”נפש השנית בישראל חלק אלוהה ממעל ממש”, כלשון רבינו הזקן בפרק ב’ בתניא.

[וכמדובר בארוכה במקום אחר הטעם שרבנו הזקן מדגיש כאן דוקא את הלשון ”נפש”, אע”פ שלפני-זה, בפרק א’, מביא הוא את לשון הכתוב ”ונשמות אני עשיתי” – כי בנפש זו ישנם, כאמור, כמה חילוקים, וכפי שאנו רואים בפועל].

יש להתבונן בעבודת בעל ההילולא, כדי לדעת עם איזה מסוגים אלו היה העיקר עבודתו – אם הי’ אחד מהם שהוא העיקר – האם התעסק דווקא עם ה”ראשיכם” או עם א’ מהעשרה סוגים עד ”שואב מימין”, וכן בנוגע לחלוקה בין יששכר וזבולון (שהיא מהחלוקות העיקריות).

ועד”ז בנוגע לחלוקה העיקרית בין צדיקים ובעלי-תשובה – שיש לה קשר לחלוקה ליששכר וזבולון :

יששכר – ככללות ענינו ”יושב אוהל”, אופן העבודה בתורה ומצוותי’, שהם ד’ אמותיו של יהודי, כאופן עבודת הצדיקים, ”תמידים כסדרם”, במצב שיהודי נמצא – כפסק הרמב”ם – במקום שבו ישנה יהדות, ושבו ניתן לפעול בקלות כל עניני יהדות וכו’;

ולאידך ישנו ענין זבולון – שענינו הוא שהוא נמצא ב”ארץ כנען”, ”כנען” מלשון מסחר, ”עוסק בפרקמטיא”, ולשם כך עליו לצאת חוץ מד’ אמות של בית-הכנסת ובית-המדרש – שהרי שם אין שום ענין של מסחר, של ”עוסק בפרקמטיא”, ואדרבה – שם אסור שיהי’ ענין המסחר, שהרי זהו בית-כנסת ובית-מדרש, כמובא בפשטות בדיני השולחן-ערוך, ולכן עליו להיות ”יוצא” – לאחרי ההליכה מבית-הכנסת לבית-המדרש, אזי ”יוצא” הוא ל”פרקמטיא”, ”הנהג בהן מנהג דרך-ארץ”, ב”ארץ” ועד ל”קרב הארץ”.

ועפ”ז מובן שהדבר – החלוקה לצדיקים ובעלי-תשובה – מתאים לחילוק בין הסוגים של יששכר וזבולון : יששכר – הוא בכללות ענין עבודת הצדיקים, שהרי בתורה גופא ישנו גם ענין המצוות ; וזבולון – כללות ענינו הוא עבודת בעל-תשובה.

ועל ענין זה גופא ישנה הוראה ברורה והודעה ברורה, מה הי’ עיקר עבודתו, ”העמל אשר עמל בו”, של רבנו הזקן :

ידוע בענין החלום – שלאחר-מכן סופר ונרשם, ונצטוו להדפיסו על-ידי נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר – שבו אנשים עוברים נהר של מים רבים על גשר, והגשר מתנענע, ולאחר-מכן עבר רבנו הזקן והגשר לא התנענע, והביאור בזה ופתרון החלום (שאף הוא כבר נדפס) הוא, שהסיבה לכך היא משום שעבודתו ועיקר עמלו של רבינו הזקן הי' העבודה עם בעלי-תשובה, עשיית בעלי-תשובה, וכמבואר בארוכה גם בשיחה שכבר נדפסה בקונטרסים. [ובהכרח לומר שהכוונה היא לעיקר עבודתו, שהרי הוא אף פעל, ובאופן של "עמלו אשר עמל בו", גם עם צדיקים].

"גזירתי" – דוקא "בתחתונים"

טו. מכאן נובע גם ביאור, פירוט ודיוק בהמדובר לעיל בנוגע לשאלה באיזה ענין הוא עיקר ההשתדלות בענין הפצת היהדות והפצת המעיינות:

כאמור לעיל, בכללות, כדי שלא להיבהל מכך שיש לפעול "בקרב הארץ", בדוגמת "קרב הארץ" כפי שמפרש רש"י בפשוטו של מקרא בפרשת שבוע זה – יש לדעת, שיחד עם האדם הפועל בענינים אלו, נמצאת גזרתו של הקב"ה, ולפני גזרתו של הקב"ה בטלים כל הענינים.

ואפילו בנוגע לחשבונות שאפשר לערוך בבית-דין של מעלה, אם פלוני בן-פלוני אכן ראוי שעל-ידו תבצע שליחות נעלית שכזו, הפצת המעיינות חוצה המביאה את משיח צדקנו – שהיא זכות נפלאה, שעבורה ניתנים כוחות נפלאים, כדי שאפשר יהי' להשיג ענין זה המביא לידי זכות שכזו, ולכאורה יכולה לבוא בענין זה שקלא-וטריא "מי הוא זה ואי זה הוא", אם הוא ראוי לזה –

הרי כל זה שייך רק בענינים ובדרגות שבעולמות הקשורים עם חשבון, אבל כשאנו אומרים שזוהי "גזירתי", זוהי גזרתו של הקב"ה – אזי "מי יאמר לו מה תעשה".

ומכיון שהפסוק צריך לחדש זאת – הרי מובן שהפסוק אינו צריך לחדש שבשר-ודם אינו יכול לומר לקב"ה מה יעשה, שהרי "מאי קא משמע לן"? ! אין זה רק בגדר "סברא הוא, קרא למה לי", אלא בסברות גופא הרי זה בדוגמת סברא האומרת על דבר-חכמה "שאי-אפשר למששה בידים", כפי שמביא רבנו הזקן דוגמא בזה בספר התניא !

אלא על מי אפשר לומר "קא סלקא דעתך" שיוכל לומר לקב"ה מה יעשה, ומשום כך צריך הפסוק לחדש ש"מי יאמר לו מה תעשה" – כאשר מדובר על "מתכתא דרקיעא", בית-דין של מעלה, שהקב"ה קבע אותם כך מלכתחילה, החל מהספירות, ולאחר-מכן נמשך הדבר באופן של בית-דין של מעלה, "מתכתא דקודשא בריך הוא", וכל הדרגות הנמנות בכמה מקומות, שתפקידם הוא לדון, באופן של שקלא-וטריא, ובאופן שישנם "מיימינים" וישנם גם להפך ;

ובענין זה מחדש הפסוק, שישנם ענינים שבהם "מי יאמר לו מה תעשה": אילו הי' מדובר בענין אחר – יכול בעל הדעה בבית-דין של מעלה לומר דעתו, משא"כ בענינים אלו – מי יאמר לו מה תעשה".

ובדוגמא, כפי שמצינו כמה פעמים וכמה דוגמאות, עד לסיפורים בפועל, ועד לאופן שהגמרא אומרת זאת באופן ברור – שאפילו כאשר "הקב"ה גוזר", שזהו עוד יותר מפסק-דין של בית-דין של מעלה, "צדיק מבטל"; והוא מבטל זאת באופן של "ותגזר אומר ויקם לך", "צדיק גוזר והקב"ה מקיים", כפי שהגמרא מבארת בארוכה בבבא-מציעא (דף פה ע"א), בקשר לענין "המלמד (דוקא) עם-הארץ תורה".

וכפי שמונה שם שלש דרגות כלליות – "המלמד את בנו תורה", "בן חברו תורה" ו"בן עם-הארץ תורה", שהם גם בדוגמת החילוק בין פעולה סתם לפעולה "בקרב הארץ": ישנו "המלמד בנו" או "בן חברו" – ש"חברו" פירושו שהוא חברו בתורה ומצוותי' של האדם המלמד תורה – ולאידך ישנו אדם שהוא בנו של עם-הארץ, ש"ארץ" כוללת גם "קרב הארץ", ודוקא כשהוא מלמד אדם זה – אזי "ותגזר אומר ותקם לך", "צדיק גוזר והקב"ה מקיים", שענין זה הוא עוד יותר מ"הקב"ה גוזר וצדיק מבטל".

וזהו מה שנאמר בעניננו, שמי שפועל "בקרב הארץ" לוקח עמו את "גזרתי בתחתונים", שכולל גם את הפירוש – שהקב"ה נותן את כחו וגזרתו ומוסרם ל"תחתונים", כמאמר רז"ל בבבא-מציעא "צדיק גוזר" – גם כאן לשון "גוזר" – "והקב"ה מקיים", כיון שהקב"ה נטל את גזרתו ומסרה "בתחתונים". ובדוגמת מה שמצינו בנוגע לפשטות הענינים, שפסק-דין הוא בתורה ש"לא בשמים היא", והקב"ה עצמו אומר שיש לפנות אל "בית-דין של מטה" דוקא, ולשמוע מנשמות בגופים כיצד הדין, כמבואר בפוסקים.

אמנם אמת היא, שהסיבה לכך היא משום שהקב"ה קבע כך; אבל לאחרי שהקב"ה קבע כך – נעשה הדבר באופן של "הקב"ה מקיים", "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל".

ובנוגע לעניננו: הענין העיקרי בעבודה זו גופא של קיום ענין "הורנו מדרכיו" – הוא הפעולה "בקרב הארץ" דוקא. וענין "הורנו מדרכיו" – כפי שכותב רבנו הזקן באגרות הקשורות עם הסתלקות צדיקים – הוא גם נתינת כח שאכן נעשה כך, "נלכה באורחותיו אשר הורנו מדרכיו".

ובאופן שיהיה "נצח סלה ועד", כפי שממשיך שם מיד, כלומר שעושים זאת באופן שהדבר נעשה פעולה נצחית, ולא שהדבר פועל לפי שעה בלבד, אלא "עולמך תראה בחייך" – שהאדם מצליח בהפצת היהדות בכלל, ובהפצת המעיינות בפרט, כך שפעולתו נעשית פעולה נצחית, "פועל ישועות בקרב הארץ"; כלומר שאותו יהודי שעליו השפיע הופך ללומד תורה ומקיים מצוות באופן של "נצח סלה ועד", אע"פ שהוציא אותו מ"קרב הארץ", מ"תחתון שאין תחתון למטה הימנו".

טז. וזוהי הוראה נוספת, וזהו גם ביאור בדרך אפשר על השתדלותו, וה"עמל אשר עמל בו" נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, לתרגם ענינים של פנימיות התורה ושל נגלה התורה

”בלשון עם ועם” דוקא, כדי להגיע ליהודים שבלשון אחרת לא ניתן כלל לדבר עמם, ולפי שעה הם כלל אינם רוצים ללמוד כדי להתקרב ללשון שבה נכתבה התורה שבעל-פה, או שבה דיברו תנאים ואמוראים, עד להבעל-שם-טוב, שעליו כותב רבנו הזקן שאמר את ”תורתיו” באידיש;

ודוקא בדורנו זה, על-ידי נשיא דורנו, שראה את צרכי הדור ואת הדברים שעל-ידם יש לפעול בדור זה במיוחד, ובענינו – ראה צורך להשתדל גם עבור סוג זה של יהודים, להמשיך את פנימיות התורה באופן של ”נסעה וירדה” על-ידי העתקה ל”לשון עם ועם”, כפי שעשה גם בפועל, וציווה שימשיכו באופן כזה בכל מדינה ומדינה בלשונה.

ואדרבה – בענין זה צריכה להיות השתדלות מיוחדת, כמסופר במדרש בפרשת השבת שלפני יום-ההילולא – ש”מיני” מתברכין כולהו יומין” – פרשת שמות, על הפסוק ”ומשה הי’ רועה”, שעיקר השתדלותו היתה עם ”שה פזורה” שברחה מהעדר והלכה למדבר, ”נחש שרף ועקרב וצימאון אשר אין מים”, ולשם הלך משה, ונשא אותה בידיו, כמבואר הסיפור בארוכה, שהוא סיפור – הוראה וחלק מהתורה – במדרש רבה.

תשובה – גם לצדיקים

יז. גם ענין זה עדיין דורש ביאור:

מכיון שאנו מדברים על ”עמלו אשר עמל בו כל ימי חייו”, איך ניתן לומר שזהו ענין של בעלי-תשובה, בשעה שישנם ריבוי סיפורים בנוגע לעמל שעמל רבנו הזקן עם בעלי-תורה, ועם יהודים שהיו צדיקים? וכמובן מאריכות הסיפורים של רבותינו נשיאינו, עם הפרטים שמספרים שם, עד כמה השתדל רבנו הזקן, עד לאופן של ”עמל”, בנוגע לצדיקים ובעלי-תורה ו”יששכר”, לאו דוקא ”זבולון” ובעלי-תשובה וכיו”ב.

והביאור בזה – מבאר רבנו הזקן עצמו, כמבואר בארוכה בדרושים שבהם מדובר אודות ענין התשובה, ובארוכה – בלקוטי-תורה האזינו, שם מדבר על כך שהנשמה מקושרת עם הקב”ה, לא בדוגמת הספירות העליונות כפי שהן ”כשלהבת בגחלת”, אלא כפי שהאש נמצאת בתוך ”צור”, בתוך אבן, שבו אין האש ניכרת כלל;

ומשם נמשכת הנשמה, ”חלק אלוקה ממעל ממש”, עד למטה בעולם הזה, וישנה באותו יהודי שעליו הוא משפיע, והוא מעורר את נשמתו כך שתהי’ באופן של תשובה, כפי שרבנו הזקן מבאר שם את ענין התשובה, שלא כדעת הסבורים שתשובה קשורה דוקא עם עבירה, תשובה על עבירה, אלא ”תשובה” היא מלשון ”והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה”, שהוא ענין שישנו אצל צדיק במלוא התוקף.

וזהו הדיוק ”נתנה”, כפי שאומרים בכל יום בברכות השחר – ”אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפתתה ביי”, ועוד לפני-זה – ”נשמה שנתת ביי”, ”נתנה”. וב”נתנה” גופא – הרי הדבר יכול להיות ”כשלהבת בגחלת”, וע”ז מביא רבנו הזקן את הפסוק, הדוגמא והביאור, ומדגיש שהקב”ה ”נתנה” ע”ד כמו שהאש נמצאת ב”צור”.

וענין זה קשור במיוחד עם "יפוצו מעיינותיך חוצה" – שכאמור, ענין זה קשור עם הפצת היהדות בכלל – ש"יפוצו מעיינותיך חוצה" מביא את המשיח, "אתי מר דא מלכא משיחא"; שהרי רבנו הזקן מבאר בלקוטי-תורה, סמוך לסיומו, ש"איתא בזהר" שענין זה קשור עם "אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא".

ראי' מהלכות קידושין

יח. וכמדובר כמה פעמים, ענין זה קשור גם עם דין:

וכמבואר פעם בארוכה בענין דברי הגמרא בקידושין, ש"המקדש את האשה על-מנת שהוא צדיק גמור", אפילו אם הוא ההפך מכך, עד להפך לגמרי – "רשע גמור", כפי שמביא בתניא בתחלתו – הרי אם ספק "שמא הרהר תשובה" הרי היא ספק מקודשת, ואם ודאי שהרהר תשובה – ו"ידע איניש בנפשי", אדם יודע מה נעשה עמו, ואדרבה, כאו"א מישראל הרי הם בחזקת כשרות – הרי מזה גופא מובן, מהשקלא-וטריא בגמרא, שהיא ודאי מקודשת.

יידוע הקושיא על כך: הדין הוא, ש"המקדש את האשה על-מנת שהוא עני", ולאחר-מכן נתגלה שהוא עשיר – אינה מקודשת. ולכאורה מה נוגע הדבר שהוא עשיר? אמנם היא מוותרת ומוכנה להתקדש לו אפילו אם הוא עני, אבל אם הוא עשיר – צריכה היא בוודאי לרצות בכך! ואעפ"כ אינה מקודשת, כי יש מעלות בזה ומעלות בזה.

ועפ"ז שואלים את הקושיא הידועה: כשם שישנם צדדים לכאן ולכאן, בעשירות ועניות בענינים גשמיים, עד"ז ישנם טעמים אלו בנוגע לעניות ועשירות בענינים רוחניים; ומכיון שקידשה "על-מנת שהוא צדיק גמור", ולאחר-מכן נתגלה שהי' ההפך, אלא ש"הרהר תשובה" וממילא נעשה "גמור" – הרי באיזה ענין נעשה "גמור"? בעל-תשובה גמור! והרי בעל-תשובה בערך לצדיק – כפסק הרמב"ם – הוא ענין של עשירות לגבי הנהגה על-דרך הרגיל, עד שעל-פי האמור ש"אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם" – זהו ענין של עניות לגבי עשירות, וא"כ הדרא קושיא למה היא מקודשת?

ואחד התירוצים בזה: אע"פ שכללות ענין התשובה הוא באופן של דילוג, ולא הליכה מדרגא לדרגא, ובלשון הידוע – ש"בשעתא חדא וברגעא חדא" נעשה האדם להפך, מן הקצה אל הקצה – אעפ"כ, כשהוא עובר דרך הדרגות ברוחניות, עובר הוא דרך כל הדרגות. ולדוגמא בנוגע לדרגות בתשובה – שישנה תשובה מיראה, לאחר-מכן – תשובה מאהבה, ולאחר-מכן, בתשובה מאהבה גופא – ישנה תשובה שלימה מאהבה, וכל זה נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא".

ולכן לומדת הגמרא, ופוסקת על-יסוד זה בפועל, שאע"פ שנעשה "בעל-תשובה גמור", שהוא בדוגמת עשיר – הרי בדרך הילוכו, בדרך דילוגו מדרגת "רשע גמור", שממנה דילג לדרגת "בעל-תשובה גמור", עבר תוך-כדי דילוגו גם בדרגת "צדיק גמור": שכן זהו סדר-השתלשלות שלם, אלא שבדרך-כלל דורש הדבר אריכות הזמן ואריכות העבודה, וישנו אופן העבודה שבו נעשה הכל "בשעתא חדא וברגעא חדא", אבל גם באופן זה מדלג הוא

דרך כל הסדר – מהמקום והדרגא שבה הוא נמצא כ"רשע גמור" עד לדרגא שבה הוא נמצא כ"בעל-תשובה גמור", ולכן מוכרח הוא לדלג גם דרך המקום שבו נמצאים צדיקים גמורים, ואז היא מתקדשת.

ומה שלאחר-מכן נעשה באופן נעלה יותר, עד שנעשה "בעל-תשובה גמור" – אין הדבר יכול לבטל את הקידושין שנעשו כבר בשעה שהי' בעולם ובדרגת "צדיק גמור".

סיום

יט. ועד"ז בנוגע לענייננו, כמדובר שמצינו ב"עמל אשר עמל בו", מצינו ריבוי עמל וריבוי זמן והשתדלות עם בעלי-תורה ועם צדיקים - שרבונו הזקן עצמו מבאר שענין התשובה הוא ענין "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה".

אלא שיש בזה ענין נוסף – כשם שישנו "יתרון האור מן החושך" ו"יתרון החכמה מן הסכלות", כן הוא בענין "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה": ענין התשובה יכול להיות גם אם המדובר הוא באדם שהוא – כלשון רש"י בסוכה – "חסיד מעיקרו", שמעולם לא ירד ולא פגם, ותמיד הי' שומר תורה ומצוה, שגם בו ישנו "לאתבא צדיקייא בתיובתא"; אבל אין זה מגיע לענין הנפעל על-יד כך שפועלים ב"חוצה", ובענין זה הי' עיקר העמל.

ומה שביאתו של משיח-צדקנו קשורה עם "לאתבא צדיקייא בתיובתא" – הרי זה כמדובר לעיל בנוגע להדין בקידושין: בשעה שמעלים את ה"חוצה" ועושים ממנו בעל-תשובה – עד למשמעותו כפי שמפרש אדמו"ר הזקן בלשון "בעל-תשובה" בליקוטי-תורה סוף פרשת בלק, שנעשה בעל-הבית על ענין התשובה – עובר הוא בדרך הילוכו את דרגת "צדיקייא", ולאחר-מכן עובר הוא, מיד באותו רגע, לאופן של "תיובתא".

ובנוגע לפועל: בשעה שבא יהודי ואומר, ומרגיש ועושה כך בפועל, שהוא הולך בשליחות נשיא דורנו להפיץ המעיינות חוצה ולהפיץ היהדות חוצה, ואומרים לו ש"שלוחו של אדם כמותו" – מתעוררת אצלו השאלה: היכן יש בו ענין מעלת בעל-תשובה? הרי הוא ממלא שליחות עד לאופן של "שלוחו של אדם כמותו", ובשעה שהוא הולך למלא את השליחות – יש בו מעלת צדיק, אבל אין בו מעלת בעל-תשובה!

ואין מקום לשאול מה איכפת לו אם במשך מחצית-השעה לא תהי' לו מעלה זו – כי ישנה נפקא-מינה בנוגע להצלחה וליכולת לפעול על הזולת: כאשר ישנו "יתרון האור מן החושך" ו"יתרון החכמה מן הסכלות", הרי מובן בפשטות שאז ניתן לפעול ביתר קלות על חושך כפול ומכופל, כיון שבו עצמו ישנו ענין האור באופן של ריבוי האור. על כך אומרים לו, שישנו הענין של "צדיקייא בתיובתא".

וכן לאידך גיסא: אפילו מי שהי' "בקרב הארץ", עד לתחתונים, עד ל"ארץ מצרים", ואומרים גם לו שתפקידו ושליחותו בדורנו זה, כיון שזהו דור של "קץ שם לחושך", שיתמסר לענין "קץ שם לחושך" הכפול והמכופל של הגלות – ענין הקשור עם הגאולה, הקשורה דוקא עם ענין התשובה, כפי שפוסק הרמב"ם בפירוש ש"נגאלין מיד" הוא

הבטחה ש"הבטיחה תורה", הבטחה של תורת-אמת, שבסוף ימי הגלות "ישראל עושין תשובה";

הוא אינו מזכיר את לימוד התורה וקיום המצוות, אלא "ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין", וזאת באופן של הבטחה – מסבירים לו, שיש בו שני הענינים: בנוגע לפעולה בענינים הקשורים עם תשובה – יש בו הענין והכח של תשובה, ויתרה מזו – באופן שהוא נעשה בעל-הבית, בעל-תשובה, ובעל תשובה שלמה, שדוקא לתשובה זו הכוונה ב"לאתבא צדיקיא בתיובתא";

ויש בו גם המעלות שיש לצדיק – אופן העבודה ב"תמידים כסדרם", כי כאשר עליו להראות דוגמא כדי לפעול על הזולת – אזי נוגע יותר ענין "תמידים כסדרם", כי באופן זה ניתן לפעול יותר ממה שניתן לפעול על-ידי כך שיאמר לו שפעל בעצמו "קונץ" "בשעתא חדא וברגעא חדא", שהרי אז עלולה ליפול גם בדעתו של הזולת הסברא, שאם כך – שאפשר להשתנות ברגע אחד – מה החיפזון? כיון שדי "בשעתא חדא וברגעא חדא" – יתנהג בינתיים כמקדם, ולאחר-מכן "וישוב", שהרי לשם התשובה, "וישוב", אינו צריך אלא ל"רגעא חדא", ויראה דוגמא לכך באותו אדם המדבר עמו! ולכן יש צורך גם במעלת עבודת הצדיקים – "תמידים כסדרם".

ועל כך נאמר, שענין זה הוא "נצח סלה ועד", וכהביאור בענין זה: לכאורה, כיצד ניתן לומר "נצח סלה ועד", והרי אין זה אלא מכאן ולהבא? על כך אומרים לבעל-תשובה: בתשובה ישנו הכח שאין לאף אדם, חוץ מבעל-תשובה – לשנות את העבר.

על-דרך הרגיל הכלל הוא "מה שעבר עבר": יהודי הוא בעל-הבית על ההווה, ועאכ"כ שהוא בעל-הבית על העתיד, אליו באפשרותו להתכונן – ההווה כבר ישנו, ואין לו זמן לשקלא-וטרוא, חשבונות והתבוננות, משא"כ בנוגע לעתידו; אבל בנוגע לעבר – "מה שעבר עבר". ועל כך אומרים שישנו יוצא מן הכלל, והוא – ענין התשובה, שעוקרת את הענין מעיקרו, עד שהופכת זדונות שהיו בעבר – לזכויות.

ומכך מובן, שאע"פ שהאדם עשה את הזדונות במקום מסויים ובזמן מסויים, ממשיך הוא את ענין התשובה באופן של "נצח סלה ועד" – לא רק מכאן ולהבא, אלא הדבר פועל גם על העבר, כלומר שגם אז הוא עשה זכויות! ועד שכאשר "בית-דין של מעלה" עורך חשבון, והוא עורך חשבון לגבי יום פלוני – שהי' כמה שנים קודם שעשה תשובה, והרי צריכים לכתוב בחשבון שלמעלה מה עשה באותו הזמן – אומרת "תורת-אמת" שיש לכתוב שבאותו הזמן עשה זכויות אלו ואלו!

כמדובר, אין אלו ענינים שנמסרו ליחידי סגולה, אלא "הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו" – לשון ציווי וגם לשון הבטחה, שהרי מכיון שבנוגע ל"בוראם" ישנה ההבטחה "אל ידח ממנו נדח", עד"ז הוא ב"צדיקים דומין לבוראם".

וכידוע פתגם חסידים הראשונים ש"ידי-דלת חסידית אינה אובדת", או "לחם חסידי אינו אובד", כפי הנוסחאות בזה. וכיון שכא"א קיבל נתינת-כח זו, והיא היתה ברשותו ובכחו – הרי "מי יאמר לו מה תעשה", ומכיון ש"צדיקים דומין לבוראם" – ברור הדבר

ש"לא ידח ממנו נדח", והדבר יציק לו ויפעל עליו, עד לאופן שיקבל עליו את הפעולה בשמחה ובטוב-לבב.

ומה יפעל הדבר – "נצח סלה ועד", גם על העבר; וכיצד נעשה הדבר – הפעולה בנוגע לעבר שלו עצמו, שהרי "ידע איניש בנפשי" מה שעליו לתקן – הרי הסיוע לכך הוא כשהוא מראה עד כמה הוא מתעסק עם הזולת, עד שפעל על הזולת שאצלו נתהפך העבר מן הקצה אל הקצה; ואזי יש לו התביעה – כענין "אבירי לב", כפי שהגמרא מבארת בארוכה שיש כחם לתבוע שיקיים בהם "מדה כנגד מדה" – בנוגע לעבר שלו.

ענין זה הוא גם בכללות, ועד לאופן של הוראה פרטית באופן העבודה עם עצמו, שצריכה לכלול שני אופנים אלו: עבודת התשובה – כפי שאנו רואים בדברי המדרש על ה"שה פזורה" הנמצאת במדבר, שהוא מקום פיקוח-נפש ממש – כיון שעבר ופגם עם כל הלשונות האמורים בענין זה; ויחד עם זה ישנו גם ענין עבודת הצדיקים, העבודה בדרך הסלולה – "הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו" – הדרך שסלל עבורנו רבנו הזקן גם בנוגע לשומרי תורה ומצוה, והרי הוא בודאי רואה את עצמו כשומר תורה ומצוה, ובפרט שזכה להיות תלמיד ומקבל, שרצונו לשמוע בקולו של נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, ממלא מקומו של בעל ההילולא. ולכן צריך הוא לפעול גם בעצמו ענין זה של "לאתבא צדיקיא בתיבתא". וגם בענין זה ישנה ההבטחה "בל ידח ממנו נדח" – שיעלה בידו לקיים את שליחות נשיא דורנו, עד לאופן קיום השליחות בשלימותה.

ואזי ישנו ענין "הנפש אשר עשו" בכל הדרגות – הן "יששכר" והן "זבולון", החל מ"ראשיכם" ועד "שואב מימך", הן צדיקים והן בעלי-תשובה. ואזי נעשה "קהל גדול ישובו הנה", ואף יהודי אחד ויחיד אינו נשאר ח"ו במעמד ומצב שבו עמד רגע לפני-זה, כיון שפעלו בו "מעלין בקודש", והוא מהדר והולך ומוסיף ואור, והולכים לקבל פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש, ובאופן של "שמחת עולם על ראשם".

מבחן

שיחה ב'

הנפש - דווקא בעלי תשובה

1. במה הייתה עיקר השתדלותו של אדמוה"ז - צדיקים או בעלי תשובה, ומניין הרבי מוכיח זאת בשיחה.

"גזירת" - דווקא ב"תחתונים"

2. מהו הנתינת כח ליהודי להתעסק גם ב"קרב הארץ":

תשובה - גם לצדיקים

3. מהו עניין ה"תשובה" אצל צדיקים?

סיום

4. איזה דרגת "תשובה" נעלית יותר, של הצדיקים או של בעלי תשובה כפשוטו?

---

5. מה מעלת "תמידים כסדרם" בנוגע להפצת יהדות?

---

6. פעולת התשובה היא רק על העתיד או גם על העבר?

קיצור וסיכום שיחה ג'

"מלאו את הארץ - וכבשוה"

על ידי ש"מלאו את הארץ" - "וכבשוה"

כאשר מקיימים את מצוות "פרו ורבו" באופן ש"מלאו את הארץ" - אזי ברור שיהיה "וכבשוה", שכובשים את כל החשבונות הארציים.

שהרי יכול להיות בזה חשבונות רבים שבעקבותיהם האדם בונה "ארץ" - השקפת עולם הקשורה רק עם עניינים ארציים.

אך אצל יהודי צריך להגביר את הרוחניות על הגשמיות (שהנשמה עיקר והגוף טפל).

וכאשר לא מתחשבים בכל העניינים, אזי הקב"ה משלם מידה כנגד מידה, ובאופן שברכת ה' היא תעשיר.

הקב"ה בוחר בשביל ההורים ובשביל הילד הנולד את הזמן הטוב ביותר להולד. על אף שנברא אינו יכול לדעת שכלו וטעמיו של הבורא. והוא נתן להורים את האפשרות להיות שותפיו האמיתיים שהרי שלושה שותפים באדם.

באשר לשאלות של סכנת נפשות צריך לשאול רב שאינו נוגע בדבר.

כמו כן צריכים להוסיף בבניית מקוואות מהודרים בגשמיות וברוחניות.

ועל ידי קיום מצווה זו, ישנה הבטחה ש"וידעו מצרים" - שבירת כל המדידות וההגבלות.

לחיות עם הזמן

על פי תורתנו של הבעש"ט שיש ללמוד הרואה בעבודת ה' מכל ענין שיהודי רואה או שומע, יש ללמוד הרואה מכ"ד טבת גם כפי שחל השנה בימי השבוע.

בשיעור חומש היומי מסופר אודות תחילת יציאת מצרים, אודות פעולתם של משה ואהרן על פרעה, עד שפעלו עליו ועל החרטומים גם במעשה בפועל. בהמשך השיעור מסופר אודות "וישלח אהרן את מטהו... ויהי לתנין" ואודות מכות "דם" ו"צפרדע".

הלימוד ממכת "דם" - ריבוי ילודה

מכת "דם" נתנה למצרים כעונש על כך שרצו למנוע את התרבותם של בני ישראל על ידי כך שסיגרו את המקוואות, וכך לא יוכלו נשי ישראל לטבול במקווה רח"ל.

ההוראה מכך מובנת בפשטות: העניין ד"פרו ושרצו" צריך להיפעל.

קשר מיוחד לדורנו, שתפקיד הדור הוא הבאת משיח צדקנו, והרי באתו תלויה בענין זה.

בנוסף על חשיבות המצווה להיותה המצווה הראשונה בתורה.

כיצד ייתכנו שני הדברים יחד?
על כך ישנו המשל מעור הצבי, כמשל
המובא בסוף מס' כתובות. אלא שעכשיו זה
באופן ש"אותותינו לא ראינו" - היינו,
שישנם האותות רק ש"לא ראינו".

ומקבלים את העושר והאושר הגדול
ביותר שיכול להיות, עוד ילד ועוד נחת
במידה כזאת ש"לפום צערא אגרא".
הקב"ה משלם בינתיים בהקפה על כל
העניינים עד לתשלום - התשובה של
היהודי.

התעסקות בכל המבצעים

היות והוזכר אודות המבצע ד"טהרת
המשפחה" - אזי "מצווה גוררת מצווה",
להזכיר אודות שאר המבצעים.
וכל זה יביא בקרוב לביאת משיח צדקנו.

ניצול הזמן - כמו עור הצבי

את הזמן יש לנצל ללימוד התורה וקיום
המצוות.
ההנהגה הרגילה הנדרשת מכל יהודי
היא, שצריך להיות לימוד התורה בהתמדה
ושקידה, וקיום המצוות, אך יחד עם זאת
לכל יהודי צריך להיות כסף שלו (ולא
להשתמש בכספו של השני).

לחיות עם הזמן

כ. דובר כבר כמה פעמים אודות תורת הבעש"ט, אשר מכל עניין ופרט שיהודי רואה או שומע, יש בזה הוראה, ובמילא צריך הוא למצוא מה ההוראה בדבר זה שראה או שמע, ומזה ללמוד בעבודתו לקונו.

עאכו"כ שכן הוא (שיש ללמוד הוראה) בנוגע לקביעותם של מועדים וימים מסוגלים וימים מיוחדים שונים, שהם באים בקביעות שונות, ומשנה לשנה משתנה קביעותם: ישנם כאלה שמשתנים בנוגע לקביעותם בימי החודש, וישנם כאלה שמשתנים בנוגע לקביעותם בימי השבוע.

עד"ז הוא בנוגע לכ"ד טבת, שישנה הוראה מהקביעות של כ"ד טבת, באיזה יום הוא חל בחודש, שזה הרי קבוע בכל שנה, בכ"ד בו, בחודש טבת, חודש העשירי, ה"ירח שהגוף נהנה מן הגוף", וכמבואר בארוכה גם במכתביו של אאמו"ר ז"ל את הרמזים והלימודים שבזה.

ובנוסף לזה יש ללמוד הוראה מהיום בשבוע שבו חל כ"ד טבת, שבזה יש שינוי משנה לשנה, ובכל שנה ושנה צריך ללמוד הוראה מהיום בשבוע בו יצא בשנה זו כ"ד טבת.

כא. ובהדגשה, שההוראה שלמדים מהקביעות המיוחדת של שנה זו היא אכן הוראה לשנה זו במיוחד – אבל צריך גם להשתמש בהוראה זו על כל השנים שלאח"ז.

כמו שמוצאים כו"כ דוגמאות להוראות שהינם בהדגשה בזמן מסויים, אבל הם הוראות לכל הזמנים, החל מהדוגמא הראשונה, בנוגע ל"ראש הרגלים", חג הפסח, חמשה עשר בניסן – עניינו של יצי"מ הוא אז בהדגשה בעריכת ה"סדר" ובכמה מצוות וכו', ומזה נמשך על כל ימות השנה, שצ"ל זיכרון יציאת-מצרים בכל יום, ופעמיים ביום. זאת אומרת, שמדי שנה בשנה חג הפסח (חמשה עשר בניסן שבכל שנה) מוסיף יותר ב"מזכירין יצי"מ בימים ובלילות" של כל ימות השנה.

ועד"ז בשאר העניינים והוראות, וכמדובר כמה פעמים בארוכה, וכן הוא גם בהוראה הנלמדת מכ"ד טבת.

כב. ידועה התורה וההוראה של בעל ההילולא, שיש "לחיות עם הזמן", פי' שמגיע יום מסויים בשבוע, ראשית כל יש לחיות וללמוד בנוגע לענייניו, משיעור החומש הקשור ליום זה.

כן הוא בקביעות שנה זו, מכיון שכ"ד טבת חל ביום הרביעי של פרשת וארא, יש ללמוד משיעור החומש – רביעי עד חמישי דפרשת וארא.

ובזה צריך למצוא מה אפשר ללמוד מזה בנוגע לעבודתו בכלל, ובפרט בנוגע לעניינים אלו הקשורים והנם גם הצד השווה של כ"ד טבת בכל שנה ושנה.

וכאמור, שהדרך הבהירה ביותר ללמוד הוראה, היא [ע"פ הוראתו של בעל ההילולא] לחפשה בשיעור היומי בשבוע זה, מרביעי עד חמישי.

כג. בשיעור החומש מרביעי עד חמישי מדובר, על תחילתה של יציאת מצרים, של כל יהודי, ושל היהודים כולם שהרי אף לא יהודי אחד נותר במצרים. ויתירה מזה: לא רק שהיהודים כולם יצאו ממצרים אלא אף "כספם וזהבם אתם", ולא רק "כספם וזהבם" שהביאו עמם למצרים – אלא אף הכסף של מצרים, "וינצלו את מצרים", שזה היה הכסף וזהב של העולם כולו ש"יוסף לקטו והביאו למצרים שנאמר וילקט יוסף וגו'" ולאחר מכן לקחו את כסף וזהב זה והוציאוהו ממצרים, היה "וינצלו את מצרים" והותירוה "כמצולה שאין בה דגן... וכמצולה שאין בה דגים".

וכמו שמביא אדמוה"ז בתורה-אור [מקורו כבר בקבלה – אבל הוא מביא זאת בספריו] שעניין זה שניצלו את מצרים הוא, שהוציאו את כל ניצוצי הקדושה, ר"ב ניצוצי קדושה, שהיו במצרים. וזה אף מרומז בפס' "וגם ערב רב עלה אתם", שכל הניצוצות שהיו מעורבים ("ערב") שמספרם הוא ר"ב ("רב") גם זה "עלה אתם", שהיהודים הוציאו ממצרים ניצוצות אלו והעולם לקדושה.

משבירת הכלים דעולם התהו – היו רפ"ח ניצוצות, ומתוך רפ"ח ניצוצות אלו הוציאו ממצרים, לא רק מחצה או רוב קטן, אלא מאתיים ושתיים! ומספר הניצוצות שנותר לבור הוא רק פ"ו – בגימטריא אלוקים (וכמו שמבאר בזה אדמוה"ז בארוכה ובפרטות).

סיפורו של התחלת יצי"מ, מסופר בפרשתנו בחלק של יום רביעי בשבוע, אשר משה ואהרן באו אל פרעה ודיברו עמו אודות שחרורם של בני-ישראל ממצרים, בזה החל "יציאת-מצרים" – אשר התחלה זאת היתה ע"י דיבור ו"עקימת שפתיו הוי מעשה".

דיבורים אלו נכנסו באזני פרעה, שהוא היה מלך מצרים, עד כדי כך שזה פעל עליו לא רק שהחל לחשוב על-זה או לדבר על-זה, אלא זה פעל עליו עד כדי מעשה בפועל. ולא רק בו הדברים פעלו אלא אף ב"חרטומי מצרים", כמסופר בתורה, שהוא קרא להם והם עשו כמה מעשים כדי להתווכח, או לדחות דבר זה וכו' (מה שלא תהי' כוונתם בזה).

זאת אומרת שעניינו של יצי"מ הגיע בדיבור ובמעשה של משה ואהרן – "ויבא משה ואהרן, והדברים פעלו על המחשבה דיבור ומעשה של התחתונים, "ערות הארץ", במצרים.

עוד מסופר בתחילת שיעור החומש, שאמר הקב"ה "כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת, ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה ויהי לתנין", "וישלח אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין", ולאחמ"כ מספרת התורה אודות שתי המכות הראשונות, מכת "דם" ומכת "צפרדע".

ובזה מסתיים שיעור החומש של יום רביעי.

כד. נקודת הדברים (מכל האמור לעיל) מהמסופר בשיעור זה:

משה ואהרן, שלוחיו של הקב"ה בנוגע לגאולת כל ישראל ממצרים [ובאופן של "וינצלו את מצרים"], באו אל פרעה ונכנסו להיכלו ודברו עמו, עד שפעל עליו דיבורם במחשבה דיבור ומעשה שלו, ושל חרטומי מצרים.

כל זה עדיין לא הספיק, והיה צריך להגיע לזה ש"וידעו מצרים כי אני ה'" (וכמו שכתוב בסיום השיעור "למען תדע כי אין כה' אלוקינו") ומבאר אדמוה"ז ש"וידעו" עניינו שבירה, [ובזה מיישב הוא הקושי' הכיצד אומרים שתכליתם של כל עשרת המכות שהכה ה' במצרים היא "וידעו מצרים כי אני ה'", הרי לאחרי סיום יציאת מצרים, בקריעת ים סוף (בשביעי של פסח), "לא נשאר בהם עד אחד"! ומבאר ש"ידעו" הוא מלשון "ידע" שפירושו שבירה], כי כשראו שאין דרך אחרת, הוכרח להיות דרך ה"שבירה", ששבירה זו נפעלה בעשרת המכות.

הלימוד ממכת "דם" - ריבוי ילודה

כה. מכיון שביעור של יום רביעי מובאות רק ב' המכות הראשונות, מובן מזה שבנוגע להוראה הנלמדת משיעור זה, יש לימוד מיוחד משתי המכות הראשונות, מכת דם וצפרדע.

והרי תורה בפירושה ניתנה, ע"כ כשרוצים לדעת מה למדים מזה, צריך לראות מה כתוב ב"פירושה", תורה שבע"פ.

כו. אודות מכת דם אומר המדרש (בשמות רבה, ובאליהו רבה וכן בכמה מקומות), שזה היה מדה כנגד מדה:

הרי המצריים רצו להלחם נגד זה ש"ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד", משום שהם פחדו "פן ירבה והי' כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ". וכאשר הם ראו שזה (ש"ובנ"י פרו וגו') יש לזה שייכות עם "ובנות ישראל טובלות במים", החליטו שהדרך להלחם כנגד זה היא על-ידי שיסגרו את המים, שלא יהיה רח"ל שום מקוואות – ואזי נשות ישראל לא יוכלו לטבול, ובמילא יפסק ה"פרו וישרצו", כי בנות ישראל היו כ"גן נעול", אשר נזהרו במאד בטהרת המשפחה, [רק "אחת היתה ופרסמה הכתוב" (וכמו שמובא במדרש, וכן מובא בפשוטו של מקרא" בארוכה)].

המצריים רצו שמצד אחד יראה כלפי חוץ שהם אנשים טובים ואינם אכזרים הגוזרים גזירות, ולא מתערבים לאף אחד במעשיו, וביחד עם זה ילחמו עם ה"פרו וישרצו" – וע"כ הם מצאו עצה: הם יסגרו את מקורות המים!.

ועל זה נענשו הם "מדה כנגד מדה" – שהקב"ה השיב להם במכת דם, שכל המים שביאורות ובאגמים ובכל מקום שהם, חדל מלהיות מים, "ויהפכו גו' לדם".

כז. ההוראה מזה מובנת בפשטות: עניין זה ד"פרו וישרצו", צריך להפעל.

לדבר זה יש שייכות מיוחדת לדורנו זה, כמדובר כמה פעמים, שביאת משיח צדקנו, שזהו תפקידו של דורנו, קשור בזה (כמארז"ל) ש"אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שב(אוצר ששמו) גוף".

עניין זה – השייכות המיוחדת לדורנו זה – נוסף על העיקר שזוהי המצוה הראשונה בתורה, "פרו ורבו", סדר בתורה הוא גם תורה, ובמילא הוראה – זהו סדר ב"תורת חיים", והוראה מ"תורת חיים".

ובשעה שמקיימים את "פרו ורבו" באופן כזה של "ומלאו את הארץ", אזי ברור שיגיעו (כהמשך הכתוב, שגם זה הוא חלק מהציווי) ל"וכבשוה", שהוא "כובש" את כל החשבונות שהגיעו מצד ה"ארץ", מצד הארציות והחומריות (כמו שמבאר אדמוה"ז באגה"ק על הפס' "גוי אחד בארץ" "שגם בענייני ארץ...") ונעשה שליט ומושל על כל עניינים אלו.

על ידי ש"מלאו את הארץ" - "וכבשוה"

פח. חשבונות בעניינים אלו יכולים להיות רבים: כמה כסף זה יעלה, או כמה טרחה זה דורש, או כמה מיעוט הרוח יכולה להיעשות ע"י צער העיבור וצער הלידה וצער גידול בנים ובנות וכיו"ב, והרי אז לא יוכלו להנות מלימוד התורה במנוחת הנפש, או מקיום המצוות במנוחת הנפש, או (לאילו שחושבים בדרגא נמוכה יותר) שלא יוכלו ליהנות מתענוגות העולם (אכן באופן כשר, אך עניינים אלו הם ענייני הרשות, לא ענייני תורה ומצוותי').

עד שמכל חשבונותיו בונה הוא "ארץ" שלמה – השקפת עולם. בדרך-כלל 'עולם' כולל גם ארץ וגם שמים, רוחניות וגשמיות, אך הוא מכל חשבונותיו בונה השקפת עולם הקשורה רק עם ענייני ארץ, ולא עם ענייני שמים.

אבל הסדר הנדרש הוא – בלשון הידוע – הגברת הרוחניות על הגשם, ובלשון אדמוה"ז בפרק לב בתניא "להגביה ולהעלות הנפש על הגוף", שהנשמה היא העיקר והגוף הוא הטפל.

אכן, צריכים את הגוף, כי ח"ו ללא גוף אי אפשר ללמוד תורה ולקיים מצוות כפי הנדרש. שהרי ישנו לימוד התורה כמו שהוא בג"ע, נשמות בלא גופים, אבל שמגיעים לידי שקו"ט כיצד לברר ספק – ו"אין שמחה יותר מהתרת הספיקות" – שזהו לימוד התורה באופן של מסקנא להלכה למעשה, אזי פסק זה אפשר ליתנו רק למטה בארץ, ולזה צריך נשמה בגוף דוקא, כמו שכתב אדמוה"ז בתניא בסופו.

משא"כ אם תגיע למטה נשמה ללא גוף (משום שהיא כבר למעלה מהתלכשות בגוף), או מלאך וכיו"ב, אזי "אין משגיחין בבת קול": כשמגיע בת קול למעלה, הכיצד לפסוק הלכה כאן למטה, אזי "אין משגיחין", לא רק שלא מתחשבים בזה אלא כלל לא מסתכלים לכיוון זה (שזהו פירוש המילה "השגחה")! פסק דין ניתן רק על-ידי נשמה המלוכשת בגוף.

אבל אעפ"כ צריך שתהיה אצלו הנשמה עיקר והגוף טפל, ועי"ז יכבוש הוא את כל ה"ארציות", כל אותם החשבונות הקשורים עם "ארץ", וכדלקמן.

כט. בשעה שיש את ה"וכבשוה", שכובשים את כל הארציות עם כל העניינים ואין מתחשבים בהם, אז נעשה ה"וכבשוה" בפשטות, שמבינים ורואים שכל חשבונות אלו אינם נכונים ואמיתיים.

כי הרי ברכת ה' היא תעשיר, ובשעה שעושים כלי גדול יותר, שהכלי לקבל את ברכת הקב"ה, זהו ע"י קיום רצונו של הקב"ה, ואזי הקב"ה משלם באופן של מדה כנגד מדה:

שהרי "לא ברא הקב"ה דבר אחד לבטלה", ובזמן שבאים בעל ואשה יהודיים, ומראים לקב"ה שהם הכינו כלי גדול בזה שהם עשוי כל התלוי בהם שיהיה להם בנים ובנות עוסקים בתורה ומצוותי', הולכים בדרך הישר והטוב בעיני אלוקים ובעיני אדם – אזי הם מתברכים.

ואזי "ברכת ה' היא תעשיר", היינו, לא רק שימולא כל מחסורו אשר יחסר לו, מה שנצרך ע"מ לגדל עוד ילד ועוד ילדה, ולגדלם מתוך הרחבה – אע"פ שהישיבה דורשת הרבה יותר כסף שלא בערך ל"פאבליק סקול" (בי"ס עממי), כי הרי הלימודים ב"פאבליק סקול" הם חנם בלא כסף, ולישיבה צריך לשלם, ובנוסף לזה שאר הוצאות, לקנות לו מאכל מיוחד כי על הסנדוויצ'ים שמחלקים יש ספק בכשרותם, והסנדוויצ'ים מהמלוכה כלל אינו חושב לקבלם, אף שאת זה יכול לקבל חנם, או בחצי מחיר – אלא "ברכת ה' היא תעשיר" !.

אבל כדי לקבל עשירות בגשמיות וברוחניות צריכים להכין כלים, כי אם אין כלים "ויעמוד השמן".

ואז (שמכנינים הכלים המתאימים, על-ידי קיום מצוות פרי' ורבי') רואים ש"וכבשוה", שהוא שולט על כל הארציות, על כל החשבונות הקשורים עם ענייני ארץ.

ל. מכיון שהוא או היא מתחילים לחשוב מה אומרת להם הנשמה, והרי הם יודעים שאדמוה"ז אמר בפשטות שנשמה יהודית היא "חלק אלוקה ממעל" כלשון הפס', והוסיף: "ממש" ! שזהו ממש עניין של אלוקות.

במילא כאשר חושבים מה אומר הקב"ה על כל חשבונות אלו, האם יש להם אצלו איזושהי תפיסת מקום, האם הוא מתחשב עמם כדי להפסיק חלילה מלתת מצות פרו ורבו, או שלא.

אצל כל אדם "נורמלי" שחושב עם שכלו ה"נורמלי", אפילו עם שכל דנפש הבהמית – לא צריך שבביל זה להגיע לאמונה – כשהוא חושב מה חושבת נשמתו או נשמתה שהיא חלק אלוקה ממעל ממש, בנוגע לכל חשבונות ותירוצים שונים אלו: כמה כסף צריך, וכמה טירחא להשקיע, וממה יש להתפרנס במשך התשעה חדשים, ואח"כ חדשי היניקה וצער גידול בנים – הרי הוא יצחק על עצמו, או שהיא תצחק על עצמה, הרי אין זה כלל שאלה הנדרשת לדיון, האם יש שקו"ט מה תאמר הנשמה – חלק אלוקה ממעל ממש – על שאלה כזו, הרי לכתחילה לא קיימא לי' לכל חשבון וכל שאלה.

לא. יש לו בלבול מענייני ה"ארץ" הקשורים עם חלל השמאלי שבלב, כמו שכותב אדמוה"ז בספר התניא בתחילתו, את הבלבול הזה יש לכבוש.

וכשהוא כובש, על-ידי זה ש"הקב"ה עוזרו", הרי זה לא שהוא צריך לעשות זאת ב"כוחי ועוצם ידו", כי הרי על כל יהודי עד סוף כל הדורות (אפילו עוד לפני מתן-תורה) נאמר שהם "מאמינים בני מאמינים", זאת אומרת מלבד זה שהוא מאמין בכח עצמו יש לו את כח האמונה "בני מאמינים" שירש אותו מאביו ואמו, ומסבא וסבתא שלו, או מאביה ואמה וסבא וסבתא שלה.

ואז הולך הוא בשמחה וטוב לבב, סומך על הקב"ה ומתנהג בכזה אופן שהוא מבטל את גזירת המצריים שסגרו המים, כדי לא לתת ח"ו לקיים מצוה זו. והרי אף במצרים היה בסופו של דבר "פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד" ובפרט כפירוש רש"י שם, שזהו פשוטו של מקרא כמדובר כמ"פ.

לב. בדורנו רואים שישנם כאלה שהקב"ה מטעמים הידועים לו, יודע שעניינם ושלמותם היא, שיהיה להם מספר מסויים של בנים ומספר מסויים של בנות, ויולידו אותם בזמן המיוחד והמסוגל. בידענו שהקב"ה הוא עצם הטוב ומטבע הטוב להיטיב, אז ברור הדבר שהוא בוחר את הזמן הטוב ביותר לאבא ולאמא, ובעיקר הזמן הטוב ביותר לילד הנולד, ולפעמים יש להקב"ה חשבונות משלו ועושה שהדבר יגיע משך זמן לאח"ז.

"ובהדא כבשא דרחמנא למה לך" – בשר ודם, נברא, אינו יכול לדעת שכלו וטעמיו של הבורא. אמנם נתנו לו את הבחירה "ובחרת בחיים" יש לו את האפשרות ח"ו למנוע זאת, אבל האפשרות לזמן העיבור והלידה, על זה בעה"ב רק הקב"ה!

ועל-זה מודיעה לנו "תורת-אמת" שהקב"ה הוא עצם הטוב, והוא רוצה "אך טוב לישראל", שכל יהודי בין אנשים בין נשים ואף טף (וכמודגש במיוחד בשנת הקהל) יהיה לו ריבוי טובה. וכמו שמאריך במדרש רבה על מגילת אסתר בסופו, שיהי' שלום בריבוי, טוב בריבוי, וברכה בריבוי, וכמה עניינים טובים שיבואו בריבוי לישראל, אנשים נשים וטף.

אבל הקב"ה רצה שנראה מצדנו שאנו שייכים ל"עם חכם ונבון" ונהיה שותפיו האמיתיים, וכמו שאומרת הגמ' על כך תואר נפלא, שישנם ג' שותפים בילד שנולד, שזה הכוונה לשותף ע"פ הלכה, ומי הם השלשה שותפים? – הקב"ה, האב והאם.

ומשלושת שותפים אלו יחד ישנה האפשרות שיוולד ילד יהודי, הקב"ה קובע אם זה יהיה ילד או ילדה, ואח"כ ניתנה הבחירה להורים לגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

וברכת ה' היא תעשירי, ומשום שהם בחרו ללכת ב"דרך ה' אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו", אזי יהיה עשירות, נוסף על עשירות ברוחניות, עשירות בגשמיות כפשוטה!

לג. זהו, כאמור בנוגע לעניינינו, הלימוד המיוחד מקביעות שנה זו, יום רביעי, מרביעי עד חמישי בתורת חיים ובתורת אמת, שנדע שעניין ה"דם" – מניעת פו"ר, שייך למצריים, ולמצרי גופא זה שייך כאשר אינו רוצה לקיים ציווי ה'.

בשעה שהיה דם בארץ מצרים ליהודים היה מים, וכמו שמסופר במדרש ששתו יחד (המצרי והיהודי) מכוס אחת, ממעיין אחד ומאגם אחד ומיאור אחד, ובשעה שהמצרי שתה דם, היהודי שתה מים.

רק בדבר אחד (בנוגע למצוות פו"ר) הקב"ה נתן ליהודי את הבחירה, לאנשים נשים וטף (כמה ששייך בחירה בטף) שהם יכולים לעכב ולמנוע ח"ו את הפו"ר. וזה שה' נתן אפשרות זו הרי"ז מצד טבע הטוב להיטיב, כדי שנראה שאנו מתנהגים כעם חכם ונבון.

לד. ואם זה עניין של סכנת נפשות ר"ל ח"ו, הולכים לרב, שהוא יכול לפסוק ע"פ הוראות "תורת חיים" האם אכן זה כך.

ההורים עצמם הם "נוגעים בדבר", וצריכים לדעת מה "תורת חיים" שהיא "תורת אמת" אומרת על כך, לכן צריך לשאול רב, ואם יאמר שאכן זה כך, הרי אז אדרבה, הוראת התורה שניחו זאת.

אבל מי הוא הפוסק? – לא מי שנוגע בדבר, אלא אותו אחד שאינו נוגע בדבר ואינו מושחד, ויודע דעת תורה בזה. ואז אינו אומר דעת עצמו ח"ו, אומר הוא דעת תורה, שהיא התורה שנאמר עלי' "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

וכשמקיימים הוראות התורה, אזי יש מים ויש מקווה טהרה, ומוסיפים עוד בנין מקווה טהרה עם כל ההידורים ברוחניות יחד עם ההידורים בגשמיות.

כידוע מכתביו של נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר בנושא זה, עם הסיפור (שמובא במכתביו) שהוא מסר בשם אביו הכיצד צריך להיראות מקוה, שיהיה מהודר ברוחניות, ועיקר גדול גם יופי חיצוני, זה א-לי ואנוהו התנאה לפניו בקלף יפה ובדיו יפה, עם כל הפרטים.

ובפרט שאם אין המקווה שלם בגשמיות, הרי זה יכול למנוע ח"ו מלקיים מצוה זו, או עכ"פ לא לקיימה בעתה ובזמנה.

ומשום כך תמיד השתדלו בהשתדלות הכי גדולה וכן גם עכשיו משתדלים, שיהיה במקווה יופי חיצוני בכל האופנים האפשריים כפי היכולת.

לה. ואז, כשמקיימים מצות פו"ר, ישנה ההבטחה "וידעו מצרים" – ביטול ושבירת כל המדידות והגבלות, כי ליהודי יש כח והבחירה אשר הוא יקבע לעצמו את ההגבלות.

ולקבל את העושר והאושר הגדול ביותר שיכול להיות אצל אבא ואמא, שנולד להם עוד ילד ויש להם עוד נחת, ונחת זה באה להם לא באופן של "חנם" ללא השתדלות, אלא זה בא דוקא ע"י שיש להם טרחה, ואח"כ יש להם טרחה בגידול בנים ובנות, אזי "לפום צערא אגרא" – נחת זו היא עמוקה יותר, רחבה יותר, ועשירה יותר, מנחת שבאה ללא השתדלויות ספיקות ובלבולים, וללא בלבול זה של: מה תגיד השכנה שגרה ברחוב הסמוך, מעבר לכביש, האם תאמר שזה מתאים ע"פ כללי ה"מאדע" או שזה לא מתאים.

והתחלה לעניין זה – שיוכל לעמוד כנגד כל הבלבולים היא: שהוא חושב לעצמו שיש בו חלק אלוקה ממעל ממש, וזה העיקר שבו, במילא ראשית כל צריך הוא לדעת ולהתעניין מה אומר ה"חלק אלוקה ממעל ממש", ולאחמ"כ בדרך ממילא נעשה ה"וכבשוה" של חלל השמאלי, כיבוש כל ה"ארץ".

ואז נתמלא העניין של "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" בפשוטו של מקרא, שכל ענייניו הגשמיים תחת שליטתו, ובאים לו כפי צרכיו – אם הוא צריך יותר כסף, יש לו; אם הוא צריך דירה גדולה יותר משום שנולד עוד ילד או ילדה ה', ייתן לו דירה גדולה יותר; אם צריך הוא עוד מלבושים, ומלבושים יפים משום שנולד לו ילד יפה צריך הוא לבושים יפים בעבורו, נותן לו ה' את האפשרות לקנות לבושים יפים. ועוד והוא העיקר – שנולדים ילדים שהם "נושא חן בעיני אלוקים ואדם".

זוהי ההוראה מעניין המים, שאפשר להשתמש במים להביא ילדים, אבל אפשר ח"ו גם להגיע ע"י המים לעניין של "וידעו מצרים", אך כל זה שייך למצריים, לא ליהודים!

בנוגע ליהודים, הקב"ה מאריך אף ולא מעניש ח"ו, וממתין ל"אל ידח ממנו נדח", שבוודאי יתממש, ובינתיים נותן הוא בהקפה את כל מה שצריכים, עד לתשלום – התשובה שבוודאי יעשה כל אחד.

וכמו שהיה הנהגת הבעש"ט וכל הנשיאים שלאחריו, שדבר ראשון, נתנו ליהודים גשמיות בהרחבה, ולאחר מכן הביא זאת לידי כך שפעל על היהודי גם ברוחניות.

ה' אמנם מאריך אף, אבל מי ששייך לעם חכם ונבון צריך לדעת לנצל את העניינים כמו שצריך, ולא לחשוב, שמכיון שעבר משך זמן ארוך והכל עבר בסדר ויש לו הנאה מענייני הרשות וכיו"ב...

ניצול הזמן - כמו עור הצבי

לו. ובפרט יש לנצל הזמן ללימוד תורה וקיום מצוות'.

היתה אכן הנהגתו ד"בן עזאי" שאמר דיו לעולם וכו' וכו', אך גם ההנהגה רגילה (לא כבן עזאי) הנדרשת מכל יהודי היא, כמו שמוכח פסק-דין ברור בשו"ע שצריך להיות לימוד התורה בהתמדה ושקידה, צריך להיות קיום המצוות בהידור, וביחד עם זה נדרשת הזהירות לא להשתמש בכספו של השני, אלא את ענייניו יעשה בכספו הפרטי.

ואם ישאלו, כיצד ניתן אף לנצל את הזמן ללימוד התורה וכו' וגם לפרנס את עצמו ומשפחתו, ע"ז מובא משל, בדוגמת דברי הגמ' בסוף מס' כתובות, מעור הצבי.

טבע הצבי הוא (שבהתחלת השו"ע נדרש מכל יהודי להדמות בעבודתו לצבי) שעורו – שתפקידו להגן על הגוף מכמה עניינים – גודל על-ידי זה שמוסיף בבשר, פי' שע"י שנוסף בדבר העיקרי – בשר – נוסף ממילא בדבר הטפל – העור – המגן על הבשר.

ממשיכה הגמ' ואומרת שכן הוא בנוגע לארץ הגשמית, בזמן שארץ-ישראל הייתה כתיקונה, ה' הדבר כן בפשטות במדידה והגבלה של א"י. הרי לא"י יש את גבולות' הקבועות, שח"ו להוסיף בהם משהו, אבל שטח זה שבתוך הגבולות גודל.

וכמו שמספרת הגמ' מעשה שארע, שמדרו את השטח של א"י, ובשעה שנוספו יהודים, מדרו וראו שהשטח הגשמי של א"י גדל.

למה מספרת הגמ' סיפור זה לנו, שאנו הרי נמצאים בגלות (ולא בזמן שא"י כתיקנה) ויתרה מזו שהרי אף בזמן הגמ' היו כבר לאחר זמן זה שא"י כתיקנה? – אלא מזה מוכן, שאפשרות זו, להגדיל את שטחה הגשמי של א"י, ישנה גם עכשיו, רק זה באופן ש"אותותינו לא ראינו", אמנם ישנם אותות, אלא שהם באופן של "לא ראינו" ו"אין בעל הנס מכיר בניסור".

ויש להאריך בזה.

התעסקות בכל המבצעים

לז. אבל בכל אופן, בנוגע לעניינינו, משום שכבר הוזכר אודות העניין והמבצע ד"טהרת המשפחה", שמשום כך צריך שיהיו מקוואות ושהם יהיו פתוחות בכל זמן שירצו להגיע לשם ללא הגבלות בדבר.

ושהמקווה יהיה "יפה" ברוחניות ו"יפה" בגשמיות, עד לגשמיות כפשוטה, וכלשון הגמ' "קלף יפה דיו יפה", וכן כותלי המקוה והמים שבמקוה וכל הפרטים שבזה, אפילו הפרוזדור והכניסה לבניין המקוה.

אזי "מצוה גוררת מצוה" להזכיר אודות שאר המבצעים, החל ממבצע "אהבת ישראל" שזה שייך לכל המדובר לעיל, כתורת בעל ההילולא אדמו"ר הזקן, ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא חד עם "ואהבת את ה' אלוקיך", ואהבת ה' היא השורש לכל מצוות עשה, ואחת ממצוות עשה היא יראת ה', שזה המקור והשורש לכל מצוות ל"ת, כמו שכותב אדמו"ר הזקן בתניא.

ובפרט חשוב מבצע זה ד"אהבת ישראל" לפי ביאורו של אדמו"ר הזקן בפרק לב חשיבות עניין זה, שזה קשור עם "מבצע חינוך", לחנך כל אחד ואחת בישראל שיכול להשפיע עליהם, החל בחינוך עצמו.

ולאחר מכן מגיעים שאר המבצעים הכלליים שאף הם פרטים של שני מבצעים האמורים לעיל:

"מבצע תורה", "מבצע תפילין", "מבצע מזוזה", "מבצע צדקה", "בית מלא ספרים – יבנה והכמי", "מבצע כשרות האכילה ושתי", "מבצע נרות שבת קודש" שכולל גם נרות יו"ט משום שגם הוא נקרא שבת, "ממחרת השבת" והמבצע האמור לעיל "טהרת המשפחה".

וכל זה יביא בקרוב ממש ל"פוצו מעיינותיך חוצה", וקא אתי מר דא מלכא משיחא, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יהיה "כימי צאתך מארץ-מצרים" המדובר בפרשתינו, אראנו נפלאות בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

קיצור וסיכום שיחה ד'

הקשר בין הרמב"ם ואדה"ז

ספר הלכות, וספר לנבוכים

ולכל לראש קשר כללי ביותר:
הרמב"ם: ס' כתב כו"כ ספרים, אולם ב' ספריו העיקריים הם – "היד החזקה", ספר הלכות (שנקרא בפשטות – "ספר הרמב"ם"), ו"מורה נבוכים", העוסק בהשקפת עולם ובעניינים השייכים לרגש שבלב.

אדה"ז: מתוך ריבוי הספרים והמאמרים שלו, הנה עיקרי ספריו (שנכתבו על ידו, משא"כ שאר הספרים נכתבו ע"י מניחים שונים) הם – שולחן ערוך, שאף הוא ספר "הלכות הלכות", וס' התניא, אשר כמבואר בהקדמתו – אף הוא ענינו עצות והדרכות לאלו הנבוכים כו'.

סיכום: א. ב' ספריו העיקריים של הרמב"ם הם – ס' היד, "הלכות הלכות", ומורה נבוכים; ב. גם ספריו העיקריים של אדה"ז הם בדוגמת ב' עניינים אלו.

היסוד לכל ההלכות

וקשר מדויק יותר – בין ספר היד והשו"ע:

הרמב"ם: לספרו היו כו"כ מהדורות, והמהדורה האחרונה פותחת בתיבות "יסוד היסודות ועמוד החכמות". והובא בשם ר' דוד נכד הרמב"ם הטעם – שזהו הר"ת של שם הוי', אשר ה"יסוד" וה"עמוד" לכל

החידוש במכת צפרדע

בשיעור החומש היומי ישנו ענין הדורש ביאור, שיתבאר בל"נ בשבת הבעל"ט:

אודות מכת צפרדע נאמר במדרש דבר פלא – "לולא הצפרדע היאך הי' נפרע מן המצרים". ולכאורה, מכת הצפרדע לא היתה אלא א' מעשר מכות, ואף היא באה מדה כנגד מדה, ולמה לולא מכה זו "היאך הי' נפרע מן המצרים"? [הביאור בזה נדפס בלקו"ש חכ"א שיחה ב לפ' וארא].

ענין זה יתבאר בשבת הבאה, אבל יום כ"ד טבת קשור דוקא אל השבת שלפנ"ז, דמיני' מתברכין ימי שבוע זה – עשרים בטבת, יום ההילולא דהרמב"ם. – בעל הצמח דוד כתב דהרמב"ם נסתלק ביום כ"ד בטבת, אבל כבר הוכח שאי"ז מדויק.

ובכן: השייכות בין אדה"ז והרמב"ם היא ככו"כ פרטים, דנוסף לזה ששניהם היו נשיאים בישראל ופוסקים בדורם ובדורות שלאח"ז – הנה יש ביניהם שייכות גם בתורתם.

סיכום: א. צלה"ב החידוש המיוחד במכת צפרדע; ב. זה יבואר בשבת הבאה, ועתה ידובר אודות השבת שלפנ"ז – כ' טבת; ג. יש למצוא קשר בין הרמב"ם ואדה"ז בכמה פרטים.

(א) "הודיעני דרך זו אלך", בדוגמת דברי אדה"ז, שבא להורות הדרך להנבוכים בעבודת ה' "בדרך ארוכה וקצרה". אלא שכאן ניכר החידוש דאדה"ז לגבי הרמב"ם, שהרמב"ם כתב בהקדמתו שספרו מיועד למשכילים ובעלי מדע, ואילו אדה"ז הדגיש שזהו "ספר של בינונים", שהיא "מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך". כי כללות ענין החסידות הוא – שסודות התורה יוצאים "חוצה", משא"כ בזמן הרמב"ם הי' צורך בכמה הקדמות והכנות עבור לימוד ענינים אלו.

(ב) "אליכם אישים אקרא גו": הפירוש ב"אישים" הוא "איש מלחמה", היינו שלימוד הספר צ"ל בדרך מלחמתה של תורה, בהבנה והשגה. ואף אדה"ז מעתיק לשון זו – "אליכם אישים אקרא".

(ג) "הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי", ובדוגמא לזה כתב אדה"ז מפני הענוה כו' "מפי ספרים ומפי סופרים", אף שבאמת היו הדברים תורתו שנקראת על שמו – "דעתי" (ועד שזהו התשוב"כ דתורת החסידות – לא רק חסידות חב"ד, אלא חסידות בכלל).

[ועוד להעיר, שכשם שמו"נ נחלק לג' חלקים, גם את ספר התניא חילק אדה"ז במספר ג' דוקא].

עד"ז ישנו קשר בין פתיחת "מורה נבוכים" להתחלת ספר תו"א לאדה"ז: הרמב"ם: פותח את ספרו ביישוב השאלה, איך ישנם בתורה ביטויים כ"ענייני ה" וכדומה, בשעה שהקב"ה "אין לו דמות הגוף".

אדה"ז: הענין הראשון בספרו תו"א הוא – איך אפשר לומר "הארץ הדום רגלי (דהקב"ה)", בשעה שאין לו דמות הגוף ואינו בגדר מקום.

ההלכות שלאח"ז הוא – שכל הנבראים "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

אדה"ז: מהדורא האחרונה דהשו"ע שלו פותחת – שלא כבמהדו"ק – בלשון "יהודה בן תימא אומר", וכמובא בגמ' בסוטה, בתוך תיבת "יהודה" נמצא שם הוי' (בתוספת ד'). ותוכן ההלכה – שבכל עניני האדם צריך להיות "שויתי הוי' לנגדי תמיד" (היינו שכל עניני העולם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו – בדוגמת הלכה הנ"ל בהרמב"ם).

סיכום: א. לס' היד היו כמה מהדורות, ובמהדורא האחרונה נרמז שם הוי'; ב. עד"ז הוא בנוגע לשו"ע אדה"ז; ג. גם תוכן ההלכות שייך זל"ז – "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", "שויתי הוי' לנגדי תמיד".

[ולהעיר, שכללות ספר המדע להרמב"ם שייך לחסידות חב"ד – ובשתיים: (א) כללות ענין המדע והידיעה קשור לחסידות חב"ד, הבנה והשגה בשכל כו'; (ב) בזה גופא – ההדגשה היא על מוח הדעת (מדע), כמבואר בארוכה בחסידות שכדי שהחכמה ובינה יהיו בשלימות, צ"ל נמשך בדעת דוקא].

ג' ענינים – כנגד ג' פסוקים

ועד"ז בנוגע ל"מורה נבוכים" וס' התניא: אדה"ז: בפתיחת ספר התניא כותב, אשר מטרת הספר היא (א) "לבאר היטב איך הוא קרוב מאד. . בדרך ארוכה וקצרה", ולאחר מכן מתחיל בהקדמת המלקט – (ב) "אליכם אישים אקרא גו", ועוד קודם לזה מציין אשר הספר נלקט (ג) "מפי ספרים ומפי סופרים".

הרמב"ם: פותח את ספרו, כדרכו, בפסוקים – ולהעיר, אשר למרבה התמי' רוב הלומדים אינם שמים לבם להפסוקים שהרמב"ם מביא בתחלת ספריו, שהם פתיחה ומבוא לכל הספר – והם:

שיסוד כל הטענות הי' החשש שמא יביא הדבר לחלישות ח"ו בקיום המצוות; וכיון שנתברר שההפך הוא הנכון, נתבטלה הטענה מעיקרא, וכהפס"ד בהלכה – שכל גזירה שטעמה בצדה, אם נתבטל הטעם – בטלה הגזירה.

ולעיר, שגם בענין זה מצינו דמיון נפלא בין אדה"ז והרמב"ם: כשם שלאדה"ז קמה התנגדות גדולה בדורו, כן הי' גם אצל הרמב"ם, ואפשר שבאופן חזק יותר... כידוע שראש תורת המוסר בדורו קם כנגדו בתחלה (אלא שלאח"ז בירר הענין לאמתתו ונעשה חסיד נלהב שלו – אף שבימיהם לא השתמשו עדיין בתואר "חסיד"...).

ומ"מ הזהיר הרמב"ם באגרותיו שלא להכנס עמם בויכוחים ובמלחמות; ועד"ז כתב אדה"ז בבואו מפטרבורג, שלא להלחם עם המנגדים, אלא אדרבה, וכולי האי ואולי יהי' כמים הפנים לפנים כו'.

וההוראה למעשה מכהנ"ל: יש לזכור ש"יסוד היסודות ועמוד החכמות" הוא – שכל פרט בעולם "לא נמצא אלא מאמיתת המצאו". וכאשר מתבוננים בזה, בודאי מקיימים "שויתי הוי' לנגדי תמיד", ואזי ווערט מען אויס נבוך, עד "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו'", בקרוב ממש, בבית משיח צדקנו, און אין אן אופן פון "נאו"!

סיכום: א. ג' העניינים שמביא אדה"ז בתחלת ס' התניא, הם כנגד ג' הפסוקים שבפתיחת מו"נ; ב. אך החילוק ביניהם – שהתניא הוא לכל אחד, ומו"נ הוא ליחידי סגולה בלבד; ג. עד"ז ישנה שייכות בולטת בתוכן הענין בין התחלת המו"נ להתחלת ס' תו"א.

"תורה אחת לכולנו"

ומכל הנ"ל מודגש ביותר הענין אשר "תורה אחת לכולנו", אשר כל עניני התורה באים בהמשך אחד מאז ניתנה התורה למשה בסיני ועד עתה; אלא ש"את הכל עשה יפה בעתו" – כל ענין מתגלה בזמן המתאים לו, כמובן ממאחז"ל "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה בסיני".

וא"כ מובן, שהשאלה מפני מה נתגלתה תורת החסידות דוקא בדורות האחרונים – כמוה כהשאלה מדוע נתחדש ענין פלוני בתורה דוקא ע"י תלמיד ותיק בדור זה, ולא בדורות הקודמים...

והתועלת שהביאה תורת החסידות בדורות אלו נראית במוחש, עד שאם פוגשים אדם שמניח ב' זוגות תפילין ומגדל זקן שלם ומקפיד במצוות כו' – ה"ז סימן שבודאי קיבל חינוך חסידי.

ועפ"ז מובן שאין כל מקום לטענות שנתעוררו בזמנו על שיטת החסידות, כיון

החידוש במכת צפרדע

לז. בשיעור החומש היומי לומדים גם בנוגע לענין ה"מטה נהפך לתנין" וה"צפרדע" – שאת זה ישאירו בל"נ להתוועדות הבאה בהמשך לזה – בשבת (ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"), שבת מברכים החודש שבט, שנקודתו היא הרי ה"עשירי בחודש" ש"יהיה קודש" – הוא יום ההילולא של נשיא דורנו –

וכפרט בנוגע לצפרדע, שנאמר במדרש דבר נפלא (וגם בשמו"ר במקומו), שזהו מה שנאמר ש"יתרון ארץ בכל הוא", ומסיים שלכן ראו שגם הצפרדע – שלכאור לא מובן מהי התועלת ממנה – גם בענינה "יתרון ארץ בכל הוא", ועד שהקב"ה אמר שלולי הצפרדע כיצד ניתן היה לנגוף את מצרים.

והרי לכאורה: צפרדע היא (רק) אחת מעשרת המכות, שלא בה התחילו ולא איתה סיימו, ועל זה נאמר שזה "מידה כנגד מידה", שעל כך שהמצרים העסיקו את היהודים לצוד עבורם שקצים ורמשים – שילחו עליהם שקצים ורמשים, צפרדע.

ואח"כ, סיום וחזותם הענין – הקשור גם עם תחילת הענין – ש"יתרון ארץ בכל היא", היתרון של צפרדע הוא, היות שלולי הצפרדע – כיצד יכלו לנגוף (להכות) את מצרים.

וכפי שיתבאר בל"נ בהתוועדות השבת שלאח"ז.

ספר הלכות, וספר לנבוכים

לח. מה שרוצים לבאר עוד כעת, הוא מה שקשור עם השבת שעברה – שבימי החודש היא חלה ביום העשרים בחודש – שמיני' הרי מתברכין כולי יומי, ימי השבוע שלאח"ז, כולל גם היום, יום הכ"ד בטבת.

ויש לומר שישנה שייכות מיוחדת בין כ' וכ"ד טבת – הניכרת ומודגשת במיוחד כאשר כ' טבת הוא בשבת שלפני כ"ד טבת, שאז אומרים בפירוש שמיני' מתברכין כולי יומי, וכ"ד טבת בכללם – גם בענין זה, שכשם שכ"ד טבת הוא יום הפטירה וההילולא של רבינו הזקן, עד"ז כ' טבת הוא יום הפטירה של הרמב"ם.

– ישנה דעה אחת שפטירתו של הרמב"ם היתה גם היא בכ"ד טבת, כמש"כ ב"צמח דוד". אך שוללים זאת, כיוון שאז לא היו הידיעות הברורות שנכדו של הרמב"ם ובנו של הרמב"ם כותבים בפירוש שהפטירה היתה בעשרים בטבת –

והשייכות בין רבינו הזקן לרמב"ם הרי מובנת ופשוטה מכמה סיפורים וכמה ענינים: נוסף על כך שכל אחד מהם היה נשיא בדורו – כל אחד מהם היה פוסק בדורו, שלאורו הלכו בימיו ובזמנו, ואחר כך הולכים "בדרכיו אשר הורנו ונלכה באורחותיו נצח סלה ועד", בדורות שלאחרי זה – זאת רואים הן אצל הרמב"ם והן אצל רבינו הזקן ;

בנוסף מוצאים ביניהם שייכות מיוחדת ומודגשת: כאשר מזכירים "רמב"ם" – הרי אצל יהודי (שיהודי הרי קשור עם התורה, ומחפש כיצד כל דבר משתקף בתורה) מתעורר לכל

לראש לא בנוגע לעסקנותו הציבורית והעמדת הדת על תילה (שבזה פעל מעשים נפלאים ונצורות עד בלי קץ). כאשר פוגשים יהודי בן תורה, עאכו"כ "שיבה-בחור", לומד תורה מקטנותו, ומזכירים אודות הרמב"ם – הוא אינו יודע מכל הפרטים הנ"ל, הוא יודע דבר ברור: ספריו של הרמב"ם.

בספריו של הרמב"ם יש כו"כ ספרים; אותם אלו שמפורסמים וידועים לכל – הם אלו שכאשר מזכירים סתם "רמב"ם" מתכוונים ל"משנה תורה להרמב"ם", ה"יד החזקה". אח"כ כשמתעניינים בנוגע לעבודת התפילה, להשקפת העולם, בהנוגע לענינים של הרגש הלב – נזכרים ב"מורה נבוכים", כפי שהוא נקרא עד דורנו זה.

רק לאחר מכן מתוודעים ע"ד הפרטים, שלספר "יד החזקה" ישנה הקדמה של ספר המצוות, וישנן כמה אגרות מהרמב"ם, השו"ת של הרמב"ם וכו'. אולם כאשר מזכירים "רמב"ם" – הרי שלכל לראש נזכרים בתורתו בספרו (ועד שספרו זה נקרא "רמב"ם" סתם) ובספר השני – "מורה נבוכים".

וכן הוא גם בנוגע לרבינו הזקן: כאשר אומרים "דעם אלטן רביין" (או כפי שנהגו לקראו בפולין – "דער רב"), נזכרים לכל לראש בספריו – "שולחן ערוך" ו"תניא".

למותר לבאר ולפרש כיצד השו"ע הוא בהתאם וכנגד ל"הלכות הלכות" – שזהו ספרו של הרמב"ם – וכן כיצד ספר התניא מקביל למו"נ, כפי שרבינו הזקן עצמו מבאר בהקדמה ובאגרת המלקט כיצד ספר זה הוא נתינת עצות לאלו שיש להם ספקות והמה "נבוכים" וכו'.

ישנם המון ענינים מתושבע"פ מרבינו הזקן, אך כאן עוסקים הרי בנוגע לתושב"כ מהרמב"ם, תורתו שבכתב שנתפרסמה בכתב תיכף ומיד – הרי אלו שני הספרים הללו, ספר "הרמב"ם" וספר "מורה נבוכים".

ובנוגע לרבינו הזקן – ספר השו"ע. שאע"פ שדפוס אחרי ההסתלקות של אדה"ז, אך כבר היה בכתב, ובכתבו של רבינו הזקן עצמו –

לא כמו מאמרי החסידות שנרשמו ע"י "מניחים" שעשו את ההנחות. גם אלו שהיו נאמנים ביותר – הנה בנוגע לרבינו הזקן הרי זה כבר יצא מפיו באופן של תורה שבע"פ, ומצידו נשאר הדבר כך (ורק שאח"כ זה נרשם ע"י רבינו האמצעי, ע"י הצמח צדק, ע"י אחיו ועל ידי מניחים כר"פ משקלאוו וכו') –

עד"ז גם בנוגע להרמב"ם, הרי מובן שגם ממנו היו כמה הוראות והלכות בע"פ, ומובן גם בנוגע לאגרותיו שאכן היו בכתב – אך לא היו באופן מפורסם, וכמדובר: כאשר מזכירים רמב"ם – מקשרים זאת בתורה בשני ספריו אלו – "רמב"ם" ו"מורה נבוכים". וכאשר מזכירים "דער אלטער רבי", פוסק בנגלה דתורה – "שו"ע", ופוסק בנסתר דתורה – ספר ה"תניא".

וכפי שמדגיש נשיא דורנו ומבאר בארוכה, שדוקא זו היא תורה-שבכתב של תורת החסידות. אע"פ שיש את ה"תורה אור" וחלק השני שלו (ששמו ניתן לו לאחמ"כ "לקו"ת", כפי שנשיא דורנו מבאר בארוכה את השתלשלות הענינים), ובנוסף המוני מאמרים, שכעת

זכה דורנו דוקא והדפיסו ריבוי מאמרים שעד עתה היו רק אצל יחידים, לא יותר מיחיד סגולה – והלוך ומוסיף ואור: הם נעשים תורה שבכתב, והם מוסיפים עוד ב"יפוצו מעיינותיך חוצה", עם כל הענינים הקשורים בזה – ועם כל זה, דוקא תניא הוא תושב"כ של תורת החסידות.

היסוד לכל ההלכות

לט. ובין ספר הרמב"ם לספר השו"ע הרי יש קשר מדויק יותר, כאשר מתבוננים בשו"ע של רבינו הזקן, ובפרט במהדו"ת שלו.

– כידוע שגם בספר הרמב"ם היו כמה מהדורות, והרמב"ם עצמו היתה לו מהדו"ק, לאחר מכן היתה מהדורא שניה, וישנם ענינים שהיתה בהם לגמרי מהדורא שלישית – כפי שרואים זאת גם מכת"י הרמב"ם, שישנם ענינים שהוא עצמו מחקם במהדורא זו עצמה, ורשם תחת זה נוסחא אחרת. וכפי שהרמב"ם עצמו כותב באגרותיו, ששאלו שאלות על ענינים שהוא כתב ברמב"ם, והוא ענה שזו היתה הגרסא הראשונה, "משנה ראשונה" שלו, ולאחמ"כ הוא חזר והתבונן בזה ושינה זאת, והמסקנא היתה באופן כך וכך –

אזי המסקנא, המהדורא האחרונה של ספר הרמב"ם – פותחת ב"יסוד היסודות ועמוד החכמות", שיידעו שכל המציאות כולה היא "נמצא", ו"כל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתות המצאו", כפי שהוא מאריך בארוכה. ונכד הרמב"ם כותב (וכן מפרשי הרמב"ם), שהתחלה "יסוד היסודות ועמוד החכמות" – הריהי בכוונת מכוון של הרמב"ם, משום שראשי-התיבות של זה הם שם הוי"ו.

וכדרכו של הרמב"ם (ובפרט ב1900 הרמב"ם) לכתוב (רק) עניני הלכות הלכות – בא זה בר"ת, משום שחלק ההלכה שבדבר – והלכה זו שהיא יסוד היסודות ועמוד החכמות של כל ההלכות שלאחריה – היא מה שכתב בגלוי: היסוד והעמוד שיידעו ש"כל המציאות נמצא מאמיתת המצאו" וכו' עם כל אריכות הביאור שלאח"ז.

הנה כאשר מתבוננים בהתחלת המהדו"ת של השו"ע – מתחילה היא בשינוי מהמהדו"ק, במילים "יהודה בן תימא אומר". אומרת הגמ' בסוטה שבתבית "יהודה" כתוב שם הוי", ורק בתוספת אות ד', כפי שהגמ' מאריכה שם בארוכה.

וזוהי המהדו"ת, מהדורא אחרונה כפי שרבינו הזקן כתבה בעצמו, ושינה והוסיף, שתתחיל – שלא כפי המהדו"ק המתחילה ב"גבור כארי ורץ כצבי" – אלא במילת "יהודה", שזה כדוגמת "יסוד היסודות ועמוד החכמות" שלאח"ז כתוב שם שיש לידע שכל הנמצאים נמצאו מאמיתת המצאו.

לשם מה מביאים את ההלכה שאומר יהודה בן תימא? משום שממנה באה ההלכה שכאשר ישנה מציאות של "נמר", זהו כדי שהיהודי יהיה "עז כנמר", ולא ינצל זאת (כפי שממשיך שם) על שאר ענינים שיכולים ליהפך לטבע בנפשו, שזה הרי אינו ראוי ("טויג ניט"), אלא ינצל זאת על "שויתי הוי' לנגדי תמיד" כפי שממשיך שם (שזהו גם הדיוק "שויתי הוי' דוקא – שם הוי'). ועד"ז אצל צבי וארי ונשר, עם עוד כמה ענינים שבדומה לזה.

ובכללות, זהו הרי ענינו של "ספר המדע", שהוא השם שנתן הרמב"ם לחלק הראשון של ספריו, המתפרסים על ארבעה-עשר ספרים, הנה הספר הראשון הוא ספר המדע שזהו הענין של "חב"ד". שחב"ד הריהי ההדגשה על "מדע", רק שיהיה זה מדע הקשור עם התורה.

ומיד בהמשך לזה (בפרק שני) מביא הרמב"ם "כיצד יבוא לאהבתו ויראתו" – וכותב שם "כשיתבונן" – שזהו ענין הבינה – "בחכמתו" שזהו ענין החכמה, ואחר כך – "לידע", שזהו ענין הדעת.

וההפלאה בדיוק וההשוואה הנ"ל גדולה עוד יותר, שהרי רבינו הזקן מבאר בארוכה (והנשיאים שלאחריו ביתר אריכות) כיצד בחב"ד עצמו העיקר הוא שהדבר יירד ב"דעת", שאז ה"חכמה" היא בשלימותה וה"בינה" היא בשלימותה – כאשר ישנו ענין ה"מדע", הדעת.

רק כדרך הרמב"ם – בספרו זה כותב הוא בגלוי רק עניני "הלכות הלכות", וענינים הקשורים עם תורת הסוד כותב הוא רק ברמז.

וכן עוד כמה ענינים שיש להאריך בזה, רק אין הזמן גרמא.

ג' ענינים – כנגד ג' פסוקים

מז. עד"ז הוא בנוגע ל"מורה נבוכים" ו"ספר התניא". אף שלכאורה מובאים בתניא כמה ענינים מהרמב"ם, והם מספר הרמב"ם ולא מהמו"נ – אך מכל מקום ענינים אלו כתובים ומתבארים גם במו"נ.

והקשר ביניהם הוא כמדובר, שאגרת המלקט מודיעה שהתניא הוא כדי שתהיינה עצות לכל אלו העומדים בספקות (ובלשון הרמב"ם הם "נבוכים"), מה לעשות ואיך לעשות, או כיצד ללמוד וכיצד להבין הענינים שבתורה – שבפשטות זהו ענינו של ה"מורה נבוכים".

וניתוסף בדיוק זה עוד יותר:

ישנה הרי את "אגרת המלקט" שבאה בתור הקדמה ופתיחה מרבינו הזקן לספר התניא, כפי שמסיים לאחר אריכות הביאור שאין שכלו של אחד שווה לשני וכו' – לכן כותב זאת בכתב, וזהו מה שקודם ענה בע"פ וכו', שזהו ספר התניא.

לפניה יש את שער התניא, שבו יש הרי (כפי שנשיא דורנו אמר) חלק מנוסח השער שנכתב על ידי רבינו הזקן עצמו, שזהו עד התיבה "בעזה"י". שכפי שכותב רבינו הזקן ה"ז כדי לבאר את מש"נ "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" "בדרך ארוכה וקצרה בעזר ה' יתברך".

לאחר מכן מתחילה אגרת המלקט: אליכם אישים אקרא שמעו אלי רודפי צדק, מבקשי ה' וישמע אליכם אלקים, עם אריכות הביאור לאחרי זה,

ולאחר מכן ג"כ כפי שכותב קודם בשער – ה"ז מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים, ולאחר מכן אגרת המלקט שהיא ג"כ לשונו של רבינו הזקן.

שזוהי הפתיחה וההקדמה והאגרת הבאים בתור "ליווי", אך כהקדמה לספר התניא.

הנה כאשר מתבוננים במורה נבוכים – הרמב"ם כתב פתיחה למו"נ, וכדרכו גם בספרו "הרמב"ם" שנוהג להתחיל בפסוק

– אף שלמרבה התמיהה אלו שלומדים רמב"ם ויש להם "קאך" ברמב"ם ומדייקים בו, הרי רובם ככולם לא שמים לב לפסוקי התורה שהרמב"ם עצמו מביאם ומעמידם כפתיחה וככניסה לספר הבא לאח"ז –

ובפתיחה למו"נ מביא הרמב"ם ג' פסוקים. הראשון, "הודיעני דרך זו אלך כי אליך נשאתי נפשי", השני הוא "אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם" והשלישי הוא "הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי".

זהו בדיוק מה שאומר רבינו הזקן: "בדרך ארוכה וקצרה" כהקדמה ופתיחה לספר התניא – כדוגמת מה שאומר (הרמב"ם) כאן, שיהיה "הודיעני דרך" עם כל אריכות הפסוק; "מפי ספרים ומפי סופרים" – ה"ז כפי שאומר כאן "שמע דברי חכמים"; ו"אליכם אישים אקרא" – הוא אותו הלשון של אותו הפסוק המובא הן בפתיחה למו"נ והן בפתיחה לתניא.

כפי שישנם כמה מפרשים ומדייקים מהי השייכות והפתיחה דוקא עם ענינים אלו, ועל זה ישנם כמה וכמה ביאורים מ'בעלי סמכא', אך אין כאן המקום להאריך בזה, ובפרט כשלא שמענו בזה מרבותינו נשיאינו.

אולם בנוגע "אליכם אישים אקרא" – הרי לא צריך ביאור מדוע יש להקדים זאת: זה כדי שיהיה הלימוד מהספרים באופן של "שמעו", שזהו הרי הפירוש "דבר כי שומע עבדך", ענין של הבנה והשגה, "נעשה ונשמע", שזהו הרי הפירוש והתרגום של הבנה.

ובאופן של "אישים", שזהו הרי מלשון "איש מלחמה" המתייחס ל'מלחמתה של תורה', שקו"ט, הבנה והשגה והתבוננות ארוכה.

[שזה קשור גם עם "דרך הוי" לעשות צדקה ומשפט", כפי שדובר באריכות בהתוועדות שלפנ"ז, שעל כל ענין בתורה ומצוותיה נאמר "ללכת בדרכיו", ומפורש אח"כ "חוקיו ומשפטיו ועדותיו", כמדובר באריכות בהתוועדות הקודמת].

וזהו הרי הכוונה ב"דרך ארוכה וקצרה" – כדי שזה יביא ל"קרוב הדבר אליך מאד בפיך ובלבבך לעשותו". וזהו "מפי ספרים ומפי סופרים", כפי שמביא בפתיחה למו"נ, שישנם "דברי חכמים" ואח"כ יש "דעתי" כפי שני הענינים בלשון הכתוב. וכך הרי גם מובן בפשטות, שאע"פ שרבינו הזקן כתב – מפני עניות וכיו"ב – שזה מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים, מ"מ הרי זאת תורתו של רבינו הזקן הנקראת על שמו, כמוזכר לעיל – "בעל התניא".

ובפרט על פי הביאור של נשיא דורנו שזוהי "תורה שבכתב של תורת החסידות". שיש לומר שהכוונה כאן ב"תורת החסידות" היא לא רק בנוגע חסידות חב"ד, אלא זוהי תושב"כ של כל החסידות, גם של החסידות הכללית. היות שהן הבעש"ט והן המגיד לא כתבו את תורתם באופן של תורה שבכתב – אצלם היה זה תושבע"פ, שנרשמה ע"י תלמידיהם. מתי נעשתה תורת החסידות "תורה שבכתב" ע"י בעל התורה? – זה היה בספר התניא

– ישנו ספר ה"תולדות", (שמובא ע"י הצ"צ בכ"מ), אולם אותו הוא כתב בתור תלמיד ש"שמעתי ממורי", ולאחמ"כ בביאור או בהוספות משלו. אך תושב"כ בדוגמת תושב"כ דכללות התורה שנכתבה ע"י נותן התורה, ע"י הקב"ה – עד"ז "צדיקים דומין לבוראם", ומה שנכתב ע"י נשיא בחסידות ה"ז תושב"כ של חסידות, הוא ספר התניא –

והוא כדי להורות הדרך לאלו שהם "נבוכים" בעבודת ה', כמבואר באגרת המלקט – מראה הוא את הדרך, והדרך היא "דרך ארוכה וקצרה" וכו'.

מא. זה הרי קשור עם ענינו של המו"נ כפשוטו, כפי שכותב בפתיחה ביתר אריכות. שהיות שישנם ענינים של תורת ה' שבהם מתהווה שאלה ו"נבוכה", ונהיים ל"נבוך": כיצד ניתן לומר "עיני ה'" "כסא ה'" "הדום רגליו" וכיו"ב – בא הרמב"ם וכותב "לתלמידי", ושלה לאותו התלמיד את "ספר הנבוכים" ששם מבאר (בעיקר) איך שייך לומר אותם התארים שמביא שם בנוגע להקב"ה.

ובזה רואים קשר נוסף בין רבינו הזקן לרמב"ם: ענין זה של המו"נ הוא ההתחלה של "תורה אור", שם מתחיל הענין הראשון "כיצד ניתן לומר 'הארץ הדום רגלי' כלפי מעלה, בשעה שאינו בדמות גוף ולא בגדר מקום" – שעל ענין זה מדבר בארוכה במו"נ.

בזמן רבינו הזקן אכן היה דרוש זה בכלל תושבע"פ, ורק שהצ"צ – ממלא מקומו של אדה"ז – סידר שיהיה זה "דברים שבכתב" – בדיוק כפי שמוצאים בנוגע לספר הרמב"ם בכלל, שבזמן המשנה והגמרא היה זה תושבע"פ; הרמב"ם הוא שקבע זאת בכתב דוקא, וציווה להעתיק זאת בכתב והגיה את הכתבים כדי שזה יהיה ל"תורה שבכתב" ויופץ לכל מקום ומקום אליו רק אפשר להגיע – עד"ז היה אח"כ בתורת החסידות.

ובזה רואים הוספה כפי שזה אצל רבינו הזקן לגבי הרמב"ם:

בפתיחה למו"נ מדגיש הרמב"ם שהספר נכתב לאלו שהם המה מבינים ומשכילים ובעלי חכמה ובעלי מדע ויש להם הקדמה מכל סוגי הידיעות, הן בתורה והן בענינים אחרים.

לעומתו אדה"ז מוסיף ומדגיש שתניא זהו ספר של בינונים, ש"בינונים" זו מידת כל אדם ואחריה כל אדם ימשך.

שנקודה זו הרי היא כמו כללות ענין החסידות ותורת הסוד, שבתחילה היה זה רק ליחיד סגולה, ולאחר מכן – הרי "מצוה לגלות זאת החכמה", ועד שלאחמ"כ נהיה זה באופן של "יפוצו" אפילו "מעניותיך", שמביאים את המעיינות עצמם אל ה"חוצה". שלא כפי שזה היה בזמן הרמב"ם, שאז היה זה קשור בהכשרה ובהקדמה ובהכנה ובלמוד בפועל באופן של לימוד בתכלית השלימות בכמה ענינים שלפני זה, כפי שכותב הרמב"ם.

מב. ולכאורה זה גופא דורש ביאור: היות שהיה זמן שזו היתה תושבע"פ ונעשתה אח"כ תושב"כ, הרי זה סימן שהעולם נזקק לזה, א"כ יכל כבר הבעש"ט עצמו לכתוב זאת, המגיד יכל לכתוב זאת, ולא היו צריכים לסמוך על תלמידיהם. משום שלאחרי כל הדיוק – אינה דומה כתיבת הרב להנחות התלמיד. ובדומה למה שהיה אצל רבינו הזקן לא יותר מאשר ספר התניא (עם עוד כמה פרטים שאין כאן המקום להאריך בזה),

– כפי שמצינו בדרושי רבינו הזקן הביטוי "לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו": הרי אלו הן הנחות שהצ"צ אישר, ורובם הן הנחות מאדמו"ר האמצעי (ממלא מקומו של רבינו הזקן) ומאחיו – שהיה אחיו עם כל הפירושים שיש בתיבת "אח", ורבינו הזקן "סמך ידיו עליו" על הנחות והרשימות שלו – ואעפ"כ מדייקים שאותו הדרוש בפ' חיי שרה (ועד"ז גם בדרוש בנוגע למשכן) הוא "לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו" –

וכפי שיתבאר לקמן.

מג. הכוונה היא – כמדובר, בהמשך לזה שבאים משבת כ' טבת, שאז (כפי שמבאר רבינו הזקן) "כל עמלו אשר עמל בו" הרמב"ם, הריהו "פועל ישועות בקרב הארץ".

ומידי שנה בשנה "הימים האלו נזכרים", וכאשר מזכירים אותם כפי שצריך להיות, אזי אז הם "נעשים", וכפי שמבאר בכתבי האריז"ל – נעשות ההמשכות וההשפעות כפי שהיו בפעם הראשונה, ובהוספה – מצד זה שצריך להיות "להעלות בקודש" למטה – הרי ישנו הזיווי והקיום "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" מצד ההשפעות שלמעלה – נעשה אח"כ "מיני' מתברכין כולי יומי".

ועד (כפי שידוע גם מנשיא דורנו) שאצל רבינו הזקן היתה קביעות ללמוד מו"נ עם נכדו ממלא מקומו שלאחר זמן, הצ"צ. ועד שהצ"צ מביא בכ"מ בארוכה את הביאור בזה ובכמה תארים, מתחיל אכן מזה שכתוב במו"נ בחלק פלוני בפרק פלוני ענין מסוים, והביאור שמבאר ע"ז אח"כ – שכפי שמוכן מהסיפור של כ"ק מו"ח אדמו"ר – ה"ז 'תורה' מרבינו הזקן.

מד. ואח"כ באים לדיוק בענין נוסף:

את המו"נ חילק הרמב"ם לשלשה חלקים, וכן את התניא חילק רבינו הזקן לשלשה חלקים (אותם חילק לפרקים), כשקראו עוד בזמן רבינו הזקן לאגרת-התשובה (מהדו"ת, שהיא הרי זו שלומדים כעת) חלק שלישי בתניא, כמו במו"נ – חלק שלישי.

[– אגרת-הקודש נתחלקה לסימנים וצורפה לספר התניא רק אח"כ, כש"עלה בדעתם לתת הורמנא", כפי הלשון בארוכה מ"הרבנים הגאונים בני הגאון המחבר", אולם כפי שרבינו הזקן חילק זאת, היו בספר התניא שלשה חלקים, כשלשת החלקים שבספר מו"נ]

ההתחלה והענין שזה יהיה מורה-דרך לנבוכים, ואח"כ יהיה למורה-דרך לאלו המחפשים דרך בעבודת ה'. ובאופן (ובהקדמה) שצריך להיות "שמעו אלי אישים" עם כל פרטי הביאורים שאפשר לומר על זה, נוסף על הביאור בדרך אפשר הנ"ל.

ועד"ז בנוגע ל"מפי ספרים ומפי סופרים", כפי הפתיחה במו"נ "חכמים" לשון רבים, ואח"כ "דעתי", ואח"כ כפי שרבינו הזקן ייסד מזה את תורתו – שנקראת על שמו – ספר התניא.

ועד"ז בפסוק הראשון שמביא, שהקב"ה יראהו את דרכיו ואח"כ ילך באותה הדרך, שזהו על דרך מה שאומר "בדרך ארוכה וקצרה" ומוסיף מיד "בעור ה' יתברך".

“תורה אחת לכולנו”

מה. המורם מכהנ”ל בנוגע למעשה בפועל – שכאמור “המעשה הוא העיקר” – הוא, שאותם אלו שרוצים להפריד ח”ו בין תורת החסידות לתורה הכללית, שפסק הדין יוצא אח”כ ב”הלכות הלכות” – יידעו שזהו היפך פשטות עניני התורה.

שעם היות ש”הכל עשה יפה בעתו”, מ”מ הרי “תורה אחת לכולנו”:

היה זמן שלא היו אלא חמשה חומשי תורה, ואח”כ הרי “יפה בעתו” – ניתוספו עניני הנביאים, שנבואה היתה בזמן מסוים ובמקום מסוים ולא קודם לכן, ובהמשך נהיה זה לחלק והמשך של תושב”כ. ואח”כ נוסף כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, בעתו ובזמנו.

אך מיד מבהירים שהכל ניתן למשה מסיני, וכל זה הוא המשך אחד וזוהי תורה אחת, מזמן מתן תורה ונתינת התורה בזמן ההוא ועד עתה. ועד שכפי שדורשים חז”ל על “מזה ומזה הם כתובים”, שבלוחות כלול כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש.

במילא מתעוררת השאלה דלעיל: אם זהו חלק בתורה – מדוע הוא לא היה לפני התגלותו של רבינו הזקן, לפני התגלותו של הבעש”ט? –

אלא שזה בדוגמת השאלה על “מה שעתידי תלמיד ותיק לחדש”: אם זה ניתן למשה מסיני, מדוע לא היה זה יום קודם ובדורות קודמים, לפני שהתלמיד חידש זאת? ומדוע לא היתה נבואת שמואל הנביא לפני ששמואל הנביא נולד ונהיה לנביא? ועד”ז חלק הנביאים שבספר יהושע וספר שופטים, ועד”ז כתובים, ועד”ז כל שאר חלקי התורה.

ועד”ז בתורה שבכתב עצמה: “ויכתוב משה את דברי התורה הזאת”, זה היה עוד לפני מתן תורה, וכפי שרש”י מפרש שאז הוא כתב החל מספר בראשית עד הענינים שהיו בזמן שלפני מתן תורה, לאחר מכן ניתוספו עשרת הדברות, ואח”כ ניתוספו “ואלה המשפטים” מוסיף על הראשונים. ועד שניתוסף ביום האחרון, “היום” (בפ’ וילך) ששם אומר “היום”, שהיה זה בשבעה באדר – ועד שניתוספו שמונה הפסוקים האחרונים שבתורה עליהם נאמר ש”כותב בדמע”, כמבואר בב”ב הפירוש שבזה, משום שכך זה נשלם המכוון, שמונת הפסוקים הללו שבתורה מוכרחים לשלימות התורה, והם נכתבו בדיו, כדין בכל ספרי התורה.

עד”ז ובמכ”ש וק”ו הוא בנוגע לנביאים וכתובים. שאומרים על זה בפשטות – ואין צורך להתווכח על כך עם אף אחד – שבדיוק כשם שמפרשת בראשית ועד מתן תורה – שאת זה כתב משה רבינו לפני ששה בסיון (בו היה מתן תורה בפעם הראשונה) – יש לכל את אותו התוקף, והכל בא בהמשך אחד, “תורה אחת לכולנו”, וזה אכן צריך להכתב לפני הענין של עשה”ד. ורק אח”כ, או ש”מגילה מגילה ניתנה” או “חתומה ניתנה”

– שהיו כמה פרשיות – כמו בנות צלפחד – שהתרחשו כשכבר היה קיים הדור שנכנסו לארץ בסוף ארבעים השנים, ועאכו"כ פרשת "וזאת הברכה אשר ברח משה את בני" – שהתרחשה ביום שבעה באדר של שנת הארבעים לצאתם ממצרים –

אך לדעת הכל ה"ז היה "יפה בעתו" וזה חלק מהתורה, הנה עד"ז מובן בפשטות בנוגע לכל עניני התורה האחרים, שכיון שהדברים נתקבלו, הרי הם נעשים ענין שעליו כתוב – ויש עליו החיוב הן של מ"ע שבתורה והן מצוות ל"ת שבתורה – שיש לנהוג בו "ככל אשר יורוך" ולא תסור ימין ושמאל", כפס"ד ברור ברמב"ם, וכפי שמבאר בארוכה בהלכות בספרו יד החזקה.

מו. וזוהי ההוראה במעשה בפועל ותשובה בפועל על השאלות ששואלים אלו שמסיבות שונות ומשונות הם נבוכים, שהרי לולא הסיבות השונות המשונות הרי שלאחרי ריבוי הדורות והשנים מאז – לא היה מקום לשאול כעת ענינים כאלו:

גם בשעת מעשה, בעת המחלוקת על חסידות, אמרו שהדבר היחיד והטעם היחיד שרוצים להבהיר בהתנגדות לחסידות, הוא משום שיש חשש שלימוד החסידות יפגע בהתמדה או באהבה ללימוד התורה או הידור בקיום המצוות –

הנה לאחר שנוכחו במשך זמן ארוך, וראו בפועל שכאשר רואים בחור שזה עתה נעשה "בר מצוה" מניח שתי זוגות תפילין, תפילין דרש"י ותפילין ודרכינו תם, אזי אין שאלה אצל אף אחד, וברור לכל שהוא נתחנך אצל חסיד, שחסידיים הם מהדורים (נוסף על כך שמהדורים ומקיימים תפילין דרש"י, מהדורים הם) כפי שנפסק בפירוש בשו"ע, בשו"ע של הבית-יוסף – שעל כל ירא שמים להניח תפילין דרכינו תם!

וכאשר אומרים ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", יראה מעניני העולם ה"ז קשור עם "אלו תפילין שבראש" – הרי מובן שיראת השמים שלו מוכרח שתביא אותו להתנהג כפי שפוסק הב"י, בהראותו שהוא ירא שמים, גם בפועל – הוא מניח שני זוגות תפילין!

ועד"ז כאשר מבחינים שהוא מקפיד על ציצית "כפול שמונה" וכיו"ב, בהכנסת שבת וציצית שבת, וזקנו שלם, הוא מלכתחילה לא נגע' בו, וכיו"ב – אומרים שזהו סימן: מסתמא הוא קיבל חינוך חסידי.

ואותם אלו שבשעתו (מצד ענינים שאין כאן המקום להאריך בזה) לא היו תמימי דעים עם הבעש"ט, או עד"ז עם רבינו הזקן בזמנו – הבהירו מיד מלכתחילה את "טעמם בצידם" לחשש, ובמקרה כזה הכלל על פי הלכה הוא שבשעה שיש גזירה שניתנה וטעמה עמה – הנה כאשר "בטל הטעם", שרואים התוצאות של חסידות – אזי "בטלה הלכה".

ומכל-שכן וקל-וחומר שאח"כ ניכר ונגלה – עוד בזמנו של רבינו הזקן, כידוע מכמה סיפורים מרבינו הזקן – כיצד נהיה 'שלום' בין אותם אלו שמלכתחילה לא הסכימו לשיטתו ובין רבינו הזקן, נהיה שלום עם כמה דרגות שבדבר, שלום כזה, שבפשטות – הם הפסיקו את כל ההתנגדות שלהם.

ובביאור הפשוט: היות שההתנגדות שלהם היתה מבוססת על טעם, על חשש, שנתברר אח"כ שאין לזה כל יסוד – אזי אין צורך לעורר על זה שוב ענינים ושוב להושיב ב"ד, משום שכפי הדין – בטלה בדרך ממילא ההתנגדות, כיוון שפרסמו הטעם יחד עם ההתנגדות.

מז. ואח"כ היתה התקדמות מדרגה לדרגה: היו כאלו שמצד זקנה בשנים או מצד כמה ענינים (שאין כאן המקום להאריך בזה) לא המשיכו בדרך זו אלא רק חדלו להיות "מנגדים". היו מולם כאלו שהפכו להיות "מסייעים", ועד שהיו כאלו שהפכו להיות "הולכים בדרכיו ולומדים תורתו", ועד שהיו כאלו – ובאופן מפורסם – שהפכו להיות מהחסידיים הכי מקושרים והכי ראשוניים, מיחידי הסגולה של החסידיים הראשוניים בזמנו של רבינו הזקן עצמו.

וגם כאן מוצאים דבר פלא: גם אצל הרמב"ם היה עד"ז ובדומה לזה, ואולי אף ביתר חריפות מכך – כידוע ההתנגדות שהיתה על הרמב"ם, ועד באופן רב יותר מאשר עניני הרדיפה שהיו אצל רבינו הזקן. כפי שמפורסם מאגרותיו ותשובותיו של הרמב"ם, ואגרות ותשובות בני דורו.

שהסדר בזה ג"כ היה כך (ולכן משווים זאת): הרמב"ם כותב באגרותיו, שהוא לא חפץ להכנס עמם בוויכוחים – הוא ידע על הרדיפות, וענה על שאלות וקושיות, אך המתנגדים לו רצו לנהל עמו מלחמה – וזאת הוא לא רצה.

זוהי האגרת שכתב רבינו הזקן מיד בכואו מפטרבורג, ש"ח"ו", "ואדרבה", "וכולי האי ואולי", ש"כמים הפנים לפנים", כפי שנדפס באגרת הקודש מיד לאחרי אגרת הקודש "פותחין בברכה" (שזהו ענין של פתיחה בברכה), מיד לאחריה באה ההבהרה הנ"ל. ועד"ז מוצאים אנו באגרותיו של הרמב"ם, ובהנהגתו של הרמב"ם, וכפי שציווה לתלמידיו (כמבואר באגרות הרמב"ם).

ולאחר שביררו על מה מבוססים החשד וההתנגדות – אזי ח"ו, "לא ירים איש את ידו ואת רגלו" לומר משהו כנגד הרמב"ם.

ידוע מראש תנועת המוסר בדורו של הרמב"ם (או בדור שלאח"ז) כיצד היה יחסו קודם לכן, וכיצד היה אחר שראה ובירר את הענין, ולא נח ולא שקט עד שבירר את הענין –

משום שהדבר טרד אותו כל כך שלא יכל לנוח בלא לבררו – ובא למסקנא האמיתית, ופרסם זאת. ועד שנהיה לאחד ה"חסידים" הכי נלהבים של הרמב"ם – אע"פ שאז טרם השתמשו בתואר זה ("א חסיד"), הגם שבנוגע אליו מצינו גם את הביטוי "חסיד" – וכידוע ליודעי דברי ימי תורת ישראל.

שזה מראה גם כהוראה למעשה, שלא להתפעל – משום שלכאורה ה"ז לא מובן כיצד היה בזמן רבינו הזקן אותו פלוני שאמר כך וכך? – הרי כך היה בזמן הרמב"ם, ויודעים כולם איך נשתלשל המשך הענינים אח"כ, כיצד הוא נתהפך מן הקצה אל הקצה, ועד באופן של "תרון האור" ו"יתרון החכמה" בלהט ובהתקשרות מיוחדת לכל עניני הרמב"ם, וא"כ איך נכנסו להתנגדות על רבינו הזקן? –

מח. וההוראה למעשה, הוראה עיקרית בתכלית היא – ובלשונו של הרמב"ם: שיידעו ש"יסוד היסודות ועמוד החכמות" – שלכל לראש מתכוון הרמב"ם (או שמתכוון אך ורק אל) "יסודות התורה", ומתכוון לחכמה האמיתית שהיא חכמת התורה, שבה גופא הרי יש ריבוי חכמות, אע"פ שהכל יחד ה"ז תורה אחת – שיידעו שכל דבר בעולם הריהו מאמיתית המצאו, ולולא "אמיתית המצאו" של הקב"ה מתבטלים הם מיד בכל רגע ורגע, שזו תורת הבעש"ט שרק פירט זאת. ורבינו הזקן מביא זאת בתחילת שעהיוה"א, שבמחשבה הראשונה עלה שזה יהיה החלק הראשון שבתניא (כמדובר בארוכה במקום אחר).

שאו, כשמתבוננים באיזו מציאות, איזו שתהיה – צריכים מיד להזכר שיש לה קיום מראשי התיבות של "יסוד היסודות ועמוד החכמות" שזהו שם הוי', ונזכרים במה שכתוב בשו"ע – אם צריכים לתזכורת על כך שהוי' צריך להיות "לנגדי תמיד" – ומבאר מיד שאפילו כאשר נמצאים בחדרי חדרים, נמצא שם הקב"ה והוא "נצב עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי".

ואז נפעל עיקר הענין, שחדלים להיות "נבוך" והולכים בדרך ה', כפי שאומר בתחילת מו"נ את שתי הלשונות ב"דרך". וכפי שרבינו הזקן כותב מיד ב"שער" של התניא, שזו "דרך ארוכה וקצרה", אך על שני הענינים ישנו "עזר ה' יתברך". ולפני זה – שזהו "קרוב אליך הדבר", ולא סתם קרוב אלא "מאד", וזה קרוב לא רק בענין אחד, בלבוש אחד – אלא "בפיך" ו"בלבבך" "לעשותך".

וכל ענינים אלו עד עשיה בפועל, שהמעשה הוא העיקר – ישנה "עזה"ת". שאחד הפירושים ב"יתברך" הוא גם שהקב"ה נעשה מבורך ע"י יהודים שהם "מברכי ה'", והוא מברך את היהודים, ומברך ומשפיע ומביא למטה את ברכת ה', ועד למטה מטה בעשיה בפועל – ובאופן ש"ברכת ה' היא תעשיר", שישנה עשירות ברוחניות ועשירות בגשמיות, ועד שהופכים את כל העולם לעולם "עשיר", ע"י ש"נגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי

פי ה' דיבר", שרואים בעיני בשר כיצד "את השמים ואת הארץ אני מלא" – בקרוב ממש
בביאת משיח צדקנו, ובאופן של "נאו!"

לחיים, לחיים.

[ניגנו "ווי וואנט משיח נאו" בחזק]

[צווה לנגן ניגון הכנה, ניגון אדמו"ר הזקן (בבא הרביעית פ"א), ניע זשוריצי חלאפצי.]

אח"כ אמר: אלו שצריכים לעשות ברכה אחרונה, ודאי יעשו ברכה אחרונה.
ברך ברכה אחרונה, וטרם צאתו התחיל לנגן "ווי וואנט משיח נאו".

מבחן

שיחה ד'

1 מתי הייתה פטירתו של הרמב"ם ומניין הוודאות לכך?

---

2 מה הם הספרים המוכרים ביותר של הרמב"ם ושל האדמוה"ז?

---

3 ציין לפחות שלוש השוואות שבין הרמב"ם לאדמוה"ז.

---

4 מה אנו למדים ל"מעשה בפועל" מההשוואות שבין אדמוה"ז לבין הרמב"ם?

---

5 מה היה טענת המתנגדים בעת המחלוקת על חסידות, וכיצד מוכחת טעותם:

קיצור וסיכום שיחה א'

עניינו של יום ההילולא

ההילולא עולה למעלה ונמשך למטה; ג. ענין זה נרמז בתיבות "בקרב הארץ", ועפ"ז מתורצת קושיא בפרש"י על תיבות אלו; ד. טעם הדבר, כי הגבוה ביותר יורד למטה ביותר.

ולהעיר:

פירוש זה הוא "פשוטו של מקרא", היינו שאי"ז ענין שנרמז בהמקרא – כמו הענינים בשאר חלקי התורה, דאף שגם הם ניתנו מן השמיים, מ"מ אינם המקרא עצמו, כ"א רק נובעים ויוצאים מתוך המקרא – אלא זהו פירוש הפשוט דתיבות אלו.

ועפ"ז – כאשר אדה"ז מביא הפסוק "פועל ישועות בקרב הארץ", הרי פירושן הפשוט של תיבות אלו הוא, כנ"ל, ב' הקצוות דלמעלה מעלה ולמטה מטה.

עמלו" של אדה"ז – ישראל"

3 דק'

והנה, "עמלו" של אדה"ז הוא, לכל לראש (לא תורתו, אע"ג שגם היא "ארוכה מארץ מדה", אלא) – בני ישראל, "הנפש אשר עשו".

ביאור הענין: איתא בתדב"א "שני דברים קדמו לעולם תורה וישראל. . . כשהוא אומר צו את בני" . . . אומר אני ישראל קדמו". כלומר, אף שהתורה קשורה בהקב"ה בקשר אמין וחזק, כידוע ש"אנכי" ר"ת "אנא נפשי כתבית יהבית", אי"ז דומה להקשר שבין הקב"ה וישראל.

ב' הקצוות דיום ההילולא

8 דק'

הטעם שמתאספים כאן עתה – אף שאיבוד הזמן הוא "אבידה שאינה חוזרת", וחמור יותר מאיבוד ממון – הוא כדי להתבונן ביום ההילולא דרבינו הזקן:

נקודת ענין יום הילולא הוא, אשר "כל עמל האדם" עולה למעלה, ואזי "מאיר חסד ה' . . . ופועל ישועות בקרב הארץ".

כלומר – ביום זה נפעל ענין מן הקצה אל הקצה: בתחילה עולה עמל בעל ההילולא עד למקורו ושרשו, ואח"כ נמשך עד למטה מטה, עד "פועל ישועות בקרב הארץ".

וי"ל שענין זה נרמז בתיבות "בקרב הארץ" עצמן: בפרשתנו מפרש רש"י "בקרב הארץ – אע"פ ששכינתי בשמים, גזירתי מתקיימת בתחתונים". ולכאורה, כדי לפרש תיבות אלו מספיק ענין "גזירתי מתקיימת כו'", ולמה הוצרך להקדים "אע"פ ששכינתי בשמים"?

– אלא, שכוונת רש"י להדגיש שהשכינה מצ"ע היא למעלה ביותר, "בשמים", אלא שאעפ"כ נמשכת ויורדת למטה מטה [ובפרט ש"בקרב הארץ" קאי על ארץ מצרים, שהיא "ערות הארץ" – הארץ הכי תחתונה].

וטעם הדבר, כי דוקא הגבוה ביותר יכול לרדת ולפעול למטה ביותר. וממילא, מה שגזירתו של הקב"ה מתקיימת בתחתונים יכול להיות דוקא עי"ז ש"שכינתי בשמים".

סיכום: א. הטעם שמתאספים הוא כדי להתבונן ביום ההילולא; ב. נקודת הענין – שעמלו של בעל

"המעשה הוא העיקר"

12 דק'

והיוצא מכה"ל בפשטות – יש לצאת בשליחותו של בעל ההילולא לקיים הפצת יהדות בכלל, והפצת המעיינות במיוחד – שזוהו העיסוק ב"עמלו" של אדה"ז, "הנפש אשר עשו". ואין לפחד כלל ממה שנמצאים "בקרב הארץ", בחושך דעקבתא דמשיחא, אלא אדרבה – לפעול באופן ד"גזירתי מתקיימת בתחתונים" – ללא כל חשבונות.

[כולל ג"כ הפעולה ב"תחתונים" דהאדם גופא – כוח המעשה, ובזה גופא – ברגל, כלומר: לא רק ללכת לשליחות, אלא – לרוץ, ובל' המשנה – "רץ לדבר מצוה"].

ופעולה זו מצדיקה את מה שמקדישים עתה זמן רב כ"כ להתוועדות זו.

וכ"ז נעשה הכנה לגאולה האמתית והשלימה, וע"י הישועה והגאולה הפרטית ד"הנפש אשר עשו" – זוכים לגאולה כללית מיד ממש, "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו".

סיכום: א. ההוראה – לצאת בשליחות בעל ההילולא להפצת המעיינות מבלי לפחד מחושך הגלות; ב. קיום הוראה זו הוא ההצדקה לזמן התוועדות. ג. ע"י פעולה זו – גאולה פרטית – זוכים לגאולה הכללית.

ומאחר ש"צדיקים דומין לבוראן", הנה גם אצלם ישנה התקשרות עצמית בתורתם, כדברי אדנ"ע "די כתבים לאז איך אייך", ומ"מ אי"ז בדומה להקשר שלהם עם בני ישראל. ונמצא שעיקר העלי' דיום ההילולא היא בבני ישראל, "הנפש אשר עשו".

והנה ע"פ כל הנ"ל, אשר (א) מטרת ההתוועדות היא להתבונן במהות היום; (ב) מהות היום היא העלי' וההמשכה דעמלו של בעל ההילולא; (ג) עיקר עמלו של בעל ההילולא הם בני" – הרי נמצא שמטרת התוועדות זו אינה אלא ההתבוננות "וואס ס'טוט זיך אויף" עתה בנוגע לעמלו האמתי, "הנפש אשר עשו".

והתבוננות זו צריכה להיות באופן ש"פועל ישועות בקרב הארץ", וכהפס"ד – "המעשה הוא העיקר", כפי שמאריך בזה אדה"ז בכ"מ, ובפרט באגה"ק ד"ה איהו וחיהי, שנכתבה סמוך להסתלקותו בכפר פייענא.

סיכום: א. עיקר "עמלו" דאדה"ז הוא – ישראל; ב. ראי' לזה מהמבואר בתדא"ר לגבי הקב"ה, ו"צדיקים דומין לבוראן"; ג. עפ"ז עיקר ההתבוננות צ"ל – מה נעשה עתה עם בני".

בס"ד. משיחת אור ליום ד' פ' וארא, כ"ד טבת ה'תשמ"א.

הנחה פרטית בלתי מוגה

שיחה א :

ב' הקצוות דיום ההילולא

א. ס'איז דאָך אַ התוועדות פאַרבונדן צוזאַמען – ביז אַ התאחדות – מיט דעם יום ההילולא, מיט דער הילולא-הסתלקות פון דעם אַלטן רבי'ן,

וואָס ווי דער אַלטער רבי אַליין שרייבט אין אגרת הקודש, איז בשעת הפטירה פון אַ אידן, ובפרט פון אַ צדיק, ובפרט פון אַ נשיא, איז דעמאָלט איז "כל עמלו אשר עמל בה" כל ימיו חייו – איז דאָס דעמאָלט עולה למעלה, למקור ושורש, און דערנאָך ווערט דאָס נמשך למטה ביז אין אַן אופן פון "פועל ישועות בקרב הארץ".

און ווי ס'איז אָפגעטייטשט "בקרב הארץ" אין פרשת שבוע זה פון וארא, ווי רש"י טייטשט דאָס אָפ – וואָס דאָס איז פשוטו של מקרא – וואָס ס'איז דאָך אַ כלל, אַז דוקא פשוטו של מקרא איז "אין מקרא יוצא מידי פשוטו",

[וואָס דאָס שטייט דאָך ניט אויף חלק הרמז, ניט אויף חלק הדרוש, ניט אויף חלק הסוד – אף על פי וואָס זיי זיינען דאָך אַלע אַ חלק און אופן הלימוד פון תורת אמת, זעט מען דאָך אין דערויף גופא די הדגשה, אַז אין דערויף איז דאָ דער יתרון, אַז דוקא ענין פון פשוטו של מקרא קען גאָר ניט זיין, אַז ס'זאָל זיין אַ "מקרא יוצא מידי פשוטו", משא"כ אין די אַנדערע ענינים וואָס מ'לערנט אָפ פון אַ פסוק, קען דאָס זיין אַז דאָס איז אין אַן אופן פון וואָס "יוצא" פון דעם מקרא,

– דאָס בלייבט אַן אמת, זעלבסטפאַרשטענדליך – דאָס איז דאָך אַ חלק פון תורת אמת, ביז וואָנענט אַז אויף דערויף איז דאָך אויך חל דער פסק-דין ברור פון רמב"ם, אַז אַן ענין עיקרי אין אמונה און אַ מציאות פון אַ אידן איז, אַז יעדער ענין אין תורה שבכתב און יעדער ענין אין תורה שבעל פה גלויבט ער באמונה פשוטה אַז דאָס איז אַן ענין וואָס ניתן למשה מן השמים, אַן ענין מן השמים,

אַבער אין דערויף איז דאָך דאָ חילוקים, און ס'קען זיין חילוקים און ס'זענען דאָך דאָ חילוקים :

אַט די ענינים וואָס שטייען אין "מקרא" און די ענינים וואָס זיינען מערניט ווי אַ "רמז" אין מקרא, "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא" – אף על פי וואָס לכאורה איז דאָס אַן ענין הלימוד הנלמד פון דעם מקרא אין אַן אופן פון רמז אַדער דרוש אַדער סוד, איז קען זיין אַז די מסקנא זאָל זיין, אַז דאָס איז "יוצא" מן המקרא און ס'בלייבט מערניט [ווי] אַ "רמיזא באורייתא",

משא"כ פשוטו של מקרא איז זאָגט תורת אמת אין כללי התורה, אַז "אין מקרא יוצא מידי פשוטו".

וואָס דאָס גיט דאָך אַרויס פירוש רש"י על התורה, "אני לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא",].

טייטשט רש"י אָפּ "בקרב הארץ", אין דער סדרה אין פרשת שבוע זה, אין וארא, אַז דער אויבערשטער זאָגט, אַז אף על פי וואָס ער געפינט זיך בשמים – איז "גזירתי" איז בתחוננים.

ב. רש"י איז מעתיק די צוויי ווערטער "בקרב הארץ" און ברענגט אַ גאַנצע אריכות בזה; לכאורה האָט דאָך רש"י געדאַרפט זאָגן "בקרב הארץ", אַז "גזירתי בתחוננים" – איז רש"י אויך דערצו מקדים, אַז דער אויבערשטער איז אין דערויף מדגיש – און דאָס איז פשוטו של מקרא – אַז דער פלא וואָס "בקרב הארץ" איז, וואָס דאָס איז פאַרבונדן דערמיט ווי דער אויבערשטער געפינט זיך "בשמים".

וואָס דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק, אַז אַזוי ווי "בקרב הארץ", וואָס דאָ איז דער אָפטייטש "גזירתי בתחוננים", איז דאָס ניט נאָר סתם "תחוננים", נאָר "בקרב הארץ" ווי אין פשוטו של מקרא – וואָס דאָס דאַרף גאָר רש"י ניט אָפטייטשן – אַז "בקרב הארץ" גייט אויף מצרים.

וואָס מצרים לויט פשוטו של מקרא, איז ניט געווען אַזאַ מקום מקולקל בארץ ווי ס'איז געווען אין מצרים, ווי רש"י ברענגט אַראָפּ אין פשוטו של מקרא אין ספר ויקרא, אין אחרי און אין קדושים, [וואָס דערפאַר איז די הדגשה, אַז "כמעשה ארץ מצרים" זאָל מען ניט טאָן].

איז דאָ איז דער אָפטייטש "בתחוננים", וואָס כפשוטו של מקרא – ביז וואָנענט אַז רש"י דאַרף דאָס גאָר ניט מפרש זיין – מיינט מען "תחוננים" אין אַן אופן פון מצרים, וואָס דאָס איז דער מקולקל, ובלשון הכתוב "ערות הארץ", און דאָרטן איז דאָ דער ענין פון "גזירתי".

ת. וואָס דער ענין פון "גזירה" איז דאָך, אַז "אין רשות להרהר אחרי": דאָס איז ניט אַן ענין וואָס אַ מלך גיט אַרויס מיט אַ הסברה, און וויל אַז מ'זאָל זיך מיט אים פאַנאָדערפרעגן און וויסן און מדקדק זיין און מעיין זיין וכו' – נאָר דאָס איז לכתחילה אַרויסגעגעבן געוואָרן אין אַן אופן פון "גזירה".

וואָס דערפאַר איז דאָך רש"י גלייך אויך מקדים, אַז דאָס איז פאַרבונדן "אף על פי" וואָס ער איז "בשמים" – וואָס דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס איז מן הקצה אל הקצה:

אין "שמים" גופא איז דאָך דאָ כמה וכמה דרגות; אין פשוטו של מקרא ווערן זיי אַלע נכלל אין דעם וואָרט און אין דעם ענין פון "שמים", אָבער די כוונה בזה איז – די העכסטע זאָך וואָס ס'קען זיין, וכהתחלת החומר: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ",

וואָס דאָס איז דאָך פאַרבונדן מיט דעם ענין וואָס דער אַלטער רבי, בעל ההילולא, איז מבאר בכמה מקומות, אַז ווער קען אויפטאָן אין "מטה מטה ביותר" – איז דאָס דוקא אַט

דער וואָס "גבוה גבוה ביותר", דאַרף זיך דאָס נעמען פון דעם העכסטן אָרט וואָס ס'איז דאָ.

"עמלו" של אדה"ז – ישראל

ז. וואָס וואָס איז דער ענין פון "עמלו אשר עמל בו כל ימי חייו" פון דעם אַלטן רבי'ן? – איז דאָך דאָס פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס איז, לכל לראש, "הנפש אשר עשו".

ס'איז דאָך דאָ די תורה זיינע, ספר התניא און שולחן-ערוך און מאמרי חסידות, ביז אין אַן אופן פון "ארוכה מיני ארץ ורחבה מיני ים" – דאָס קומט אָבער ניט, בדוגמא ווי מ'געפינט ביי – וואָס "צדיקים דומין לבוראן" – און ער איז חוקר בזה אין מדרש רבה און אין אליהו רבא, אַז ס'איז דאָ וואָס "קדמו לעולם" איז דאָ תורה און ישראל, און ס'איז דאָ אַ שקלא וטריא מי קדם למי,

וואָס דערפון גופא איז פאַרשטאַנדיק, אַז זיי האָבן אין זיך גוואַלדיקע מעלות, [אף על פי וואָס ס'איז דאָ שבעה דברים קדמו לעולם – איז אַט די צוויי זיינע אויסגעטיילט פון די שבעה],

און דערנאָך איז אין דערויף די מסקנא, אַז "מחשבתן של ישראל" איז "קדמה" אפילו צו תורה, און די ראי' אויף דערויף – פון "תורה אור" עצמה וואָס זי זאָגט אויף יעדער ענין "דבר אל בני ישראל" און "אמור אל בני ישראל", ווי ער זאָגט אין מדרש.

ז. וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק אין עבודת הצדיקים, וואָס "דומין לבוראן", אַז אף על פי [וואָס] כידוע דער פתגם פון דעם רבי'ן נשמתו עדן, אַז ער גייט אין הימל און די כתבים לָאָזן איך אייך,

וכמדובר כמה פעמים דער קשר שבזה, אַז אין די "כתבים" איז "אנא נפשי כתבית יהבית", בדוגמא ווי ס'שטייט אויף תורה בהנוגע צו דעם אויבערשטן, ווי די גמרא זאָגט אין שבת, אַז "אנכי", [וואָס דאָס איז דאָך די התחלה פון מתן תורה], איז דאָס איז אַ ראשי-תיבות "אנא נפשי כתבית יהבית",

וואָס דער פירוש הפנימי בזה איז, אַז אין דעם "כתבית" האָט ער אַריינגעגעבן "יהבית" "נפשי" – זיי מציאות, די עצמות ומהות,

על דרך זה באַ "צדיקים דומין לבוראן", ובפרט ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין ספר התניא ריש פרק ה', ווי אַזוי ס'איז אַ "יחוד נפלא" צווישן דעם "משכיל" און דעם "שכל" אין וועלכן ער ליגט און קאַכט זיך, אַז ס'ווערט גאָר אין אַן אופן וואָס "אין דוגמתו נמצא כלל", ס'איז אַזאַ יחוד,

קומט דאָס אָבער ניט ווי דאָס איז בהנוגע צו בני ישראל בקשר צום אויבערשטן,

דערפון אויך פאַרשטאַנדיק – בהנוגע צו יעדער בעל תורה וואָס לערנט תורה כדבעי, על אחת כמה וכמה – צו אַ נשיא בדורו, אַ נשמה כללית פון דעם גאַנצן דור,

אַז נוסף אויף דעם "יחוד נפלא" וואָס ס'איז דאָ ביי אים מיט זיין תורה, וואָס ביז וואָנענט איז דאָס אַראָפּגעקומען "ירדה ונסעה" אין ספר התניא און אין ספר השולחן-ערוך שלו, אָנהויבנדיק פון הלכות תלמוד תורה, וואָס דאָס איז דאָך געווען פון די ערשטע הלכות אין שולחן-ערוך וואָס דער אַלטער רבי האָט אָפּגעדרוקט].

איז דער ניקר "עמלו אשר עמל בו" – איז דאָס די אידן, "הנפש אשר עשו".

"המעשה הוא העיקר"

ו. און בשעת מ'זאָגט אַז ס'קומט כ"ד טבת – איז אַט דעמאָלט איז "כל עמלו אשר עמל בו כל משך ימי חייו" באַקומט אַן עלי' נפלאה, נאָך מערער אפילו ווי פּאַראַיאָרן כ"ד טבת, און דערנאָך איז דאָס "פועל ישועות בקרב הארץ",

וכידוע דער פסק-דין – און ווי דער אַלטער רבי בפרט איז אין דערויף מדגיש – אַז "המעשה הוא העיקר", ווי ער איז מאריך בזה אין ספר התניא בכמה מקומות, ביז אין אגרת הקודש שלו [ד"ה] "איהו וחיהו חד איהו וגרמוהי חד", וואָס אויף דערויף שרייבט דאָך דער צמח צדק – וואָס ער איז געווען ממלא-מקומו און "תפארת זקנים בני בנים" – אַז ער האָט דאָס געשריבן אין פיענאַ "ימים לפני הסתלקותו", אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט די הסתלקות, מיט די פטירה פון דעם אַלטן רבי'ן] – די חשיבות און דעם עילוי, ביז אין אַן אופן פון אין-ערוך, דוקא פון דעם ענין העשי'.
און אין וואָס פאַר אַן אופן ענין העשי' – אַז דאָס זאָל אויפּטאָן "בקרב הארץ".

ז. וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז בשעת מ'קלייבט זיך צוזאַמען, און מ'נעמט פון זמן,

וואָס ס'איז דאָך די טייערסטע זאַך וואָס ס'איז דאָך דאָ, וואָס "אבידה" וואָס "אי אפשר להחזירה" איז דאָס דער ענין פון זמן:

אַז מ'פאַרלירט עפעס אַן ענין איז דאָך דאָס אויך אַ גוואַלדיקע זאַך, וואָרום דאָס איז דאָך אַ ניצוץ קדושה וואָס איז פאַרבונדן מיט אים, און מיטאַמאָל ווערט דאָס פאַרלאָרן פון אים, און ער קען דערמיט גאַרנישט ניט אויפּטאָן, ובלשון המשנה והגמרא והפוסקים "התורה חסה על ממונם של ישראל", וכידוע דער ביאור פון בעל שם טוב'ן אין דעם,

אף על פי כן זאָגט מען, אַז "אבדת דמים" פון אַן ענין פון שוה כסף – קומט דאָס גאַרנישט צו דעם "איבוד זמן", וואָרום דאָס איז אַן ענין וואָס "אין להחזירו": ס'איז "ימים יוצרו ולא אחד בהם", אַז ער איז באַשאַפּן געוואָרן און געגעבן געוואָרן יעדער אידן ימים אין אַן אופן אַז ס'איז ניטאָ באַ זיי ניט קיין חסר ניט קיין יתיר,

און אף על פי כן, אַז ס'קומט אַ יום סגולה, בדוגמא פון כ"ד טבת – נעמט מען, [און מ'טוט דאָס על פי הוראת תורת אמת און תורת חיים], און מ'גיט אַפּ אַ משך זמן אויף התבוננות אין אַז דאָס איז אַ יום ההילולא; אַ יום ההילולא פון דעם און דעם, בענינו – פון דעם אַלטן רבי'ן, בעל התניא ושולחן-ערוך,

און ווי ער אליין האָט אָנגעוויזן, אין די נקודות עיקריות אויף מתבונן זיין זיך אין דערויף וואָס ס'איז פאַרבונדן מיט דעם יום הילולא – איז דאָך, כאמור אין דער אגרת הקודש – זיך מתבונן זיין בהנוגע וואָס ס'טוט זיך אויף מיט "עמלו אשר עמל בו".

און אין אַן אופן, אַז דאָס פועל'ט דערנאָך "ישועות בקרב הארץ".

ח. וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק די הוראה ברורה, מיוסד אַז "המעשה הוא העיקר", אַז צום אַלעם ערשטן איז קומט אַרויס די מסקנא – וואָס זי דאַרף זיין בנוגע למעשה בפועל – אויף אויפּטאַן "ישועות בקרב הארץ":

ניט שרעקן זיך, אַז מ'געפינט זיך "בקרוב הארץ", אין דעם חושך כפול ומוכפל פון עקבתא דמשיחא, ביז וואַנענט אַז דאָס איז די דרגא הכי תחתונה אין מקום פון "סוכת דוד הנופלת", ווי דער אַלטער רבי ברענגט דאָס אויך אַראָפּ אין איינע פון זיינע אגרות-קודש [וואָס בני הגאון המחבר האָבן דאָס מצרף געווען, לאחרי ההסתלקות פון דעם אַלטן רבי'ן, צו ספר התניא, און ס'איז געוואָרן דער חלק רביעי שבו],

און ס'איז "בקרוב הארץ" – גייט מען אין אַן אופן וואָס דאָס איז "גזירתי בתחתונים", אַז ניט מ'לאַזט זיך אַריין אין חשבונות פון שכל, אַז צי מ'איז "חלשים" צי מ'איז "מעטים" וכיוצא בזה – נאָר מ'גייט מקיים זיין די שליחות פון דעם בעל ההילולא, אין הפצת היהדות בכלל און אין הפצת המעינות במיוחד.

וואָס דאָס האָט זיך דאָך אָנגעהויבן לאחר הגאולה שלו, וכידוע די דוגמא אַז "הזית" איז "נותן שמנו כשכותשין אותו". אַז דער "זית" וואָס ווערט דאָך אָנגערופן על שם השמן שבו: "זית שמן" כלשון הכתוב, וואָס דאָס באַווייזט, אַז דאָס איז זיין עיקר און זיין עצמות ומהות.

ט. איז אין דערויף די התבוננות, אַז מ'זאָל גיין אין זיין שליחות פון "יפוצו מעינותיך חרצה", וואָס דאָס איז דאָך פאַרבונדן מיט הפצת היהדות בכלל,

און כאמור – אין אַן אופן וואָס ער איז דאָס גוזר אויף זיך, "גזירתי" בתחתונים, און איז דאָס גוזר בעיקר אויפן ענין וואָס לכאורה איז דאָס אַ כח הכי תחתון שבו, דער כח העשי', און ס'איז פאַרבונדן על פי רוב מיט אַ כח וואָס איז פאַרבונדן מיט חלק הכי תחתון שבגוף, כפשוטו – מיט הליכה ברגל, אַז ניט נאָר ער איז הולך אין דער שליחות, נאָר כלשון המשנה "הוי רן לדבר מצוה",

און די ריצה זיינע איז – אין אַן אופן פון שמחה וטוב לבב, ווי דער אַלטער רבי איז מבאר בארוכה, אויך אין ספר התניא, און ברענגט אַראָפּ "כידוע" אין דערויף פירוש האריז"ל אַז ס'דאַרף זיין דער ענין [פון] "עבדת [את] הוי" אלקיך בשמחה ובטוב לבב", בדוגמא הלשון ווי ער זאָגט דאָ, דער "עמל אשר עמל בו כל משך ימי חייו".

י. איז דאָס איז די ערשטע מסקנא, און וואָס זי באַרעכטיקט אויך וואָס מ'גיט אָפּ אַזויפיל זמן בכמות, וואָרום דאָס ווערט אויפגעטאַן שלא בערך – דורך דער הצלחה אין דעם זמן שלאחרי זה – אין די ענינים עיקריים, סיי פון לימוד התורה לעצמו און קיום המצוות

לעצמו, ובעיקר – אין דעם "עמלו אשר עמל בו", וואָס כאמור בהנוגע צו דעם אַלטן רבי'ן איז דאָך געווען זיין עיקר ענין עבודתו, וכמבואר בשיחות רבותינו נשיאינו, ובפרט אין שיחות נשיא דורינו, פון רבי'ן דעם שווער, וואָס דער אַלטער רבי האָט געזאָגט וואָס זיין ענין איז בהנוגע – בלשון הכתוב – "הנפש אשר עשו בחרץ",

זאָל ער זיין דער שלוחו, און מ'האָט אין דערויף די נתינת-כח, ביז דעם כח, ביז דעם "שלוחו של אדם כמותו", אַז דאָס זאָל אויפטאָן, און אויפטאָן אין אַן אופן פון "פועל ישועות בקרב הארץ".

יא. און דאָס ווערט די הכנה קרובה, כמבואר אין אגרת הבעל שם טוב הידועה, אַז בשעת מ'איז "פועל ישועות בקרב הארץ", וואָס דאָס איז דאָך בדורנו – בעקבתא דמשיחא – וואָס "מצוה לגלות זאת החכמה", ובמיוחד לאחרי פעטערבורג, ובמיוחד לאחרי הביאור והפירוש והנתינת-כח פון נשיא דורינו, אַז דאָס איז די עבודה פון דורנו זה,

אויף אַראָפּברענגען די גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, ובלשון הרמב"ם – אין אַן אופן פון "נגאלין מיד".

יב. און דער יום ההילולא, יום הפטירה, וואָס ער האָט געשריבן – און במילא אויך אָפּגעפסק'נט דאָס אויף זיך אַליין – אַז ביום הפטירה וההילולא ווערט דערנאָך נמשך מלמעלה מעלה, ביז אין למטה מטה, פון "חסד הוי' מעולם עד עולם", ביז אין "פועל ישועות בקרב הארץ",

אַז פון דער ישועה פרטית וואָס ער טוט-אויף מיט זיך, און טוט-אויף מיט די אידן אויף וועלכע ער איז משפיע אין די ענינים פון הפצת היהדות און הפצת התורה, אָבער דאָס רעדט זיך נאָך אַלץ וועגן אַ גאולה און אַ ישועה פון פרטים און פון אַ ריבוי פרטים, אָבער אַלץ אַלס פרטים –

ברענגט דאָס, און אין אַן אופן – כאמור – פון "נגאלין מיד", און אין אַן אופן פון "מחש", וואָרום דאָס ווערט דאָך געטאָן דורך "חלק אלוקה ממעל ממש",

אַז ס'זאָל קומען – דורך די פעולות וואָס לייגן זיך אַלע צוזאַמען – אַז ס'זאָל זיין דער "קץ שם לגלות", דורך דערויף וואָס "קץ שם לחושך" הפנימי, און לחושך וואָס איז אויך דאָ בחוץ, און ס'ווערט דער "נגאלין מיד" – אתחלתא דגאולה, און די גאולה האמיתית והשלימה,

ביז אין שלימות מיטן צווייטן פירוש בזה, אַז ניט נאָר ס'פּעלט קיין זאָך ניט, נאָר "אתה מחייב לעשרו" – ס'איז שלימות שאין שלימות למעלה הימנה, ובקרוב ממש, ו"בנערינו ובזקנינו בכנינו ובבנותינו".

מבחן

שיחה א'

ב' קצוות דיום ההילולא

1. מהו ההבדל בין אבוד כסף לאבוד זמן?

---

2. מדוע מביא רש"י את המילים "אע"פ ששכינתי בשמים" הלא היה לו לומר רק "גזרתי מתקיימת בתחתונים"?

---

3. מניין אנו יודעים שהכוונה ב"ששכינתי בשמים" הכוונה לשמים העליונים ביותר ולא לשמים סתם?

---

4. על איזה חלק מהתורה נאמר ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"?

עמלו של האדמוה"ז - ישראל

5. מי קודם למי - ישראל לתורה או התורה לישראל, ומניין ההוכחה לכך?

המעשה הוא העיקר

6. מה אנו למדים מכך ש"הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו"?

קיצור וסיכום שיחה ב'

צדיקים ובעלי תשובה

סיכום: א. יש להבין דיוק הלשון "הנפש אשר עשו"; ב. הענין - שבנפש ישנם חילוקי דרגות, ואדה"ז התעסק עם אלו שבדרגות הנמוכות; ג. זה שייך למשנתו, שעמלו של אדה"ז יורד עד "בקרב הארץ".

הנפש" - דוקא בעלי תשובה"

6 דק'

דובר לעיל, שעיקר עמלו של אדה"ז - שזוכה להעילוי דיום ההילולא - הוא "הנפש אשר עשו".

"גזירתו" - דוקא "בתחתונים"

10 דק'

והנה, אף שאדם יכול לחשוש מעיסוק זה "בקרב הארץ", ועוד זאת שיכול לטעון מי הוא ומה הוא, ואיך מוטלת עליו שליחות גדולה כזו - הנה התשובה לזה היא מדברי רש"י הנ"ל "גזירתי מתקיימת בתחתונים": יש לדעת שכשהולכים בשליחות זו, האט מען מיט זיך "גזירתו" של הקב"ה, שהיא ממקום גבוה ביותר שחשבונו אינם שייכים שם כלל.

ולהבין דיוק הלשון "הנפש אשר עשו", ועד"ז בתניא: "ונפש השנית בישראל" (אף שקודם לזה מביא הלשון "ונשמות אני עשיתי"):

בדרגת הנפש ישנם כמה חילוקים בין בנ"י, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עצך ושואב מימיו". ובכללות הם ב' חלוקות: (א) יששכר - תורה, עבודת הצדיקים; (ב) זבולון - בעלי עסק, עבודת בעלי תשובה.

שהרי החידוש שגזירתו של הקב"ה מתקיימת הוא, שאפי' מתיבתא דרקייעא ובי"ד של מעלה וכל סדר ההשתלשלות - אין להם שום תפיסת מקום כשמדובר על גזירה זו. וכ"ש כשמדובר על ענינים שמקורם בעוה"ז התחתון.

וההוראה הנלמדת מלשון זו, שעיקר עבודתו של אדה"ז לא היתה רק בצדיקים אלא בבעלי תשובה. וכסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות החלום הידוע, שהי' גשר מתנענע על פני נהר מים רבים, וכשעבר עליו אדה"ז נתחזק ופסק מנעונו, ופתרון החלום - שעיקר עבודתו של אדה"ז היתה לעשות בעלי תשובה.

[ומ"ש "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל" - הרי היא הנותנת: מאחר ש"גזירתי מתקיימת בתחתונים", היינו שהקב"ה נתן את הכוח שתתקיים גזירתו דוקא בתחתונים, הרי מטעם זה יש ביכולת הצדיק לבטל גזירתו

וזה שייך להביאור דלעיל, שעמלו של אדה"ז יורד למטה מטה, עד "בקרב הארץ" - תחתון שאין למטה הימנו.

ומכאן תוספת חיזוק בחובת העיסוק בהפצת המעיינות חוצה, מבלי לחשוש כלל ממה שנמצאים "בקרב הארץ", ואדרבה.

הקב"ה, ויתירה מזו – "צדיק (שנמצא למטה בעוה"ז) גוזר והקב"ה מקיים"].

וזהו טעם השתדלות כ"ק מו"ח אדמו"ר לתרגם עניני פנימיות התורה ונגלה דתורה ללשון עם ועם (ועוד זאת, שנשיאי חב"ד דברו בעצמם בלשון יידיש), כדי להגיע גם ליהודים אלו ש"בקרוב הארץ", שאינם שייכים ללמוד הענינים במקורם.

סיכום: א. שאלה: לכאורה מציינו שאדה"ז נתעסק גם בצדיקים; ב. מענה: ענין התשובה אינו רק בעוונות, אלא הוא מלשון "והרוח תשוב", ושייך גם לצדיקים. ג. רמז לזה מברכת "אלוקי נשמה".

סיכום: א. אין לחשוש מתפקיד זה, כי יש ע"ז "גזירתו" של הקב"ה; ב. החידוש בזה – שאפי" בי"ד של מעלה כו' אין יכול לבטלו; ג. הכוח דגזירתו של הקב"ה יתן לצדיקים שנמצאים ב"תחתונים"; ד. זהו טעם ההשתדלות לתרגם ד"ת לשאר לשונות.

ראי' מהלכות קידושין

5 דק'

ויש להביא ראי' לזה בהלכה: איתא בגמ' שהמקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק גמור, ספק מקודשת, שמא הרהר תשובה באותה שעה. ומשמע משם שאם בודאי הרהר תשובה בלבו – האשה מקודשת בודאי.

ידועה הקושיא ע"ז: הדין הוא, שאם קידש אדם אשה ע"מ שהוא עני ונמצא שהוא עשיר – אין האשה מקודשת.

ובנדו"ד – מי שהרהר תשובה בלבו לא נעשה עי"ז צדיק, אלא בעל תשובה. וכיון שבע"ת הוא נעלה יותר מצדיק, א"כ קשה – למה נעשית האשה מקודשת במקרה זה, כשקידש ע"מ שהוא צדיק ובפועל נעשה בעל תשובה, דלכאורה זהו כאדם שקידש ע"מ שהוא עני ונמצא עשיר!?

אלא צריך לומר בזה, שכאשר נעשה האדם בע"ת, הנה (אף שזהו "בשעתא חדא וברגעא חדא", מ"מ) אינו בבת אחת לגמרי, היינו שאינו מגיע ממדריגת רשע גמור להיות בע"ת, אלא הוא עובר בדרך הילוכו כל הדרגות שבינתיים, וביניהם – דרגת הצדיק, עד שמגיע למדריגת בע"ת. וממילא חלו הקידושין ע"פ הלכה באותו הרגע שהי'

תשובה – גם לצדיקים

4 דק'

אמנם לכאורה צריך ביאור:

איך אפ"ל ש"עמלו אשר עמל בו" אדה"ז כל ימי חייו הי' בעשיית בעלי תשובה, בשעה שאנו מוצאים ריבוי סיפורים שמהם נראה שעמלו של אדה"ז הי' בנוגע לבעלי תורה וצדיקים?

המענה לזה נמצא בדברי אדה"ז עצמו: "תשובה" אינה דוקא על עוונות, אלא מלשון "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה". והביאור בזה:

נשמות ישראל הם קשורות ומיוחדות בהקב"ה כהאש שנמצאת בתוך צור החלמיש, אלא שירדו למטה להיות דבר נפרד בפ"ע. וכפי שאומרים בכרכות השחר "נשמה שנתת בי . . אתה בראת אתה יצרת ואתה נפחתה בי", היינו שמתחלה הנשמה היא בבחי' "נתת בי", ולאח"ז ירדה ונסעה עד שנתלבשה בגוף. וע"ז בא ענין התשובה, "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" –

שנעשה בעל תשובה, היינו שהוא בעה"ב על ענין התשובה,

[ויחד עם זאת עליו להזהר שהנהגתו שלו תהי' כהנהגת הצדיק, כי א"א לפעול על אדם אחר בשעה שהנהגתו שלו אינה כדבעי: אם יטען שהוא אווז במדריגת בע"ת, והנהגתו היא באופן של "קוניץ", "בשעתא חדא וברגעא חדא" – אזי גם הלה יחשוב לעצמו שיכול הוא להמשיך בהנהגתו כמקדם, ובהמשך – לאחר זמן – ישוב גם הוא "בשעתא חדא וברגעא חדא"...]]

וענין זה הוא, כמו שממשיך אדה"ז, "נצח סלה ועד" – לא רק בנוגע להעתיד, אלא גם לגבי העבר, כי הבע"ת מהפך הזדונוות שעשה בעבר לזכיות. ועד כדי כך, שכאשר מגיע לבי"ד של מעלה ועושים חשבון מכל מעשיו – הנה כותבים שביום פלוני עשה כך וכך זכויות, אף שיום זה הוא כמה שנים קודם שעשה תשובה!...]]

וכבר הובטחנו "לא ידח ממנו נדח", שאף יהודי לא ישאר ח"ו במעמד ומצב שהי' קודם לכן, ועי"ז מקבלים פני משיח צדקנו בקרוב ממש, "ושמחת עולם על ראשם".

צדיק, אף שברגע שלאח"ז המשיך ועלה עד שנעשה בע"ת.

ומכל זה מובן שדרגת בע"ת באה בהמשך לדרגת הצדיק, וא"כ עיסוקו של אדה"ז לא הי' דוקא בחוטאים כו' אלא גם בצדיקים, להעלותם למדריגת בע"ת.

אבל מ"מ – מובן שאי"ז מגיע להמעלה שבביסוק ב"חוצה" ממש.

סיכום: א. ראוי מהלכות קידושין שמדריגת בע"ת באה בהמשך למדריגת הצדיק; ב. עפ"ז מובן שעיסוקו של אדה"ז לא הי' דוקא בחוטאים, אלא גם בצדיקים; ג. מ"מ אינו כמעלת העיסוק ב"חוצה".

סיום

13 דק'

ובנוגע לפועל: יש לצאת בשליחות נשיא דורנו להפצת המעיינות חוצה, ואזי ישנם שתי המעלות: מעלת הצדיק, שהרי הוא שליח (ועד "שלוחו של אדם כמותו"); ומעלת בע"ת, שהרי עהוא עוסק להשיב יהודים בתשובה שלימה, ועד

"הנפש" – דוקא בעלי תשובה

יד. אין דעם "הנפש אשר עשו", וואָס כאמור איז דאָס איז געווען אַן עיקר – און דער עיקר – באַ דעם בעל ההילולא, וכמדובר לעיל -

איז דאָך אויך דאָ כמה אופני "נפש" ביי אידן – בכללות, פאָנאנדערגעטיילט פון "ראשיכם" ביז "שואב מימין", און אויך אין כללות, אין אופן העבודה איז דער חילוק פון צדיקים ובעלי תשובה, אָדער פון "ישכר" ו"זבולון" וכיוצא בזה – כמה אופני חילוקים אויף וועלכע ס'ווערט פאָנאנדערגעטיילט דער "נפש" ביי אַ אידן, וואָס באַ יעדערן איז דאָך דאָ דער "נפש השנית בישראל חלק אלוקה ממעל ממש".

[וכמדובר בארוכה במקום אחר, וואָס דער אַלטער רבי איז דאָ מדגיש דוקא דעם לשון "נפש" – אף על פי וואָס לפני זה, [וואָס דאָס איז דאָך די התחלה פון פרק שני אין תניא] ברענגט ער אין פרק ראשון פון לשון הכתוב "ונשמות אני עשיתי"].

איז אין דעם "נפש", כאמור, איז דאָך דאָ כמה חילוקים, וואָס ווי מ'זעט בפועל: אויף וויסן וואָס ס'איז געווען אין דערויף גופא דער עיקר – אויב ס'איז געווען אַן עיקר – צי אין "ראשיכם" צי אין די שאר החלוקות, ביז אין "שואב מימין", ועל דרך זה בהנגע צו דער חלוקה פון "ישכר" ו"זבולון", וואָס דאָס איז דאָך חלוקות עיקריות אין די עשר סוגים פון "ראשיכם" ביז "שואב מימין"], ועל דרך זה אויך אין דער חלוקה עיקרית פון צווישן צדיקים ובעלי תשובה.

וואָס דאָס האָט דאָך אַ קשר צו דער חלוקה פון "ישכר" ו"זבולון",

וואָס "ישכר" איז בכללות ענינו "יושב אוהל" - אַן אופן העבודה אין תורה ומצוות, וואָס דאָס איז די "ד' אמות" פון אַ אידן; דער אופן עבודת הצדיקים, "תמידין כסדרן", וואָס אַ איד געפינט זיך – ווי דער פסק-דין הרמב"ם – אין אַן אָרט וואו ס'איז דאָ אידישקייט און וואו ס'איז לייכט דורכפירן כל עניני אידישקייט וכו',

און דערנאָך דער ענין פון "זבולון", וואָס ענינו איז אין "ארץ כנען", "כנען" מלשון מסחר – "עוסק בפרקמטיא".

וואָס צוליב דערויף דאָרף ער אַרויסגיין מחוץ לד' אמות של בית הכנסת ובית-המדרש, וואָס דאָרט איז דאָך ניט קיין ענין פון מסחר, פון "עוסק בפרקמטיא", ואדרבא – דאָרט טאָר גאָר ניט זיין דער ענין המסחר, וואָרום דאָס איז אַ בית תפילה ובית-מדרש, ווי אַראָפגעבראַכט בפשטות אין די דינים פון שולחן-ערוך,

וואָס דערפאַר דאָרף דאָך זיין דער "יוצא", לאחרי ההליכה פון "מ]בית הכנסת לבית המדרש", איז דערנאָך איז מען יוצא לפרקמטיא – "הנהגה בהן מנהג דרך ארץ", אין דעם "ארץ", ביז אין "קרב הארץ".

וואָס על פי זה איז אויך מובן, אַז דאָס איז מתאים צו דעם חילוק ווי אין די סוגים, אַז "ישכר" איז כללות ענין עבודת הצדיקים, וואָס אין תורה גופא איז דאָך אויך דאָ דער ענין המצוות, און "זבולון" איז כללות ענינו – די עבודה פון בעל תשובה.

וואָס אויף דערויף גופא איז דאָך אויך דאָ אַ הוראה ברורה און אַ הודעה ברורה – וואָס איז געווען דער עבודה, דער "עמל אשר עמל בו", עיקר בזה, בנוגע צו דעם אַלטן רבי'ן,

כידוע פון דעם חלום, [וואָס איז דערנאָך דערציילט געוואָרן און פאַשריבן געוואָרן, און געהייסן אַפּדרוקן דאָס, על ידי נשיא דורנו, דעם רבי'ן דעם שווער], וואָס מ'גייט איבער אַ טייך פון "מים רבים", על גשר, אויף אַ בריק, און דער בריק שאַקלט זיך בשעת מ'גייט, און דערנאָך איז געגאַנגען דער אַלטער רבי און ס'האָט זיך ניט געשאַקלט,

און דער ביאור בזה, אין פתרון החלום, וואָס איז שוין אויך געדרוקט – דערפאַר וואָס עבודתו, [און מ'מוז דאָך זאָגן, אַז עיקר עבודתו, וואָרום ער האָט דאָך געטאַן, אויך אין אַן אופן פון "עמל אשר עמל בו", אויך מיט צדיקים – איז דער עיקר עבודתו, עיקר "עמלו"] – די עבודה מיט בעלי תשובה, אויף מאַכן בעלי תשובה,

וכמבואר בארוכה אויך אין דעם קונטרס אין דער שיחה וואָס איז שוין אַפּגעדרוקט אין די קונטרסים.

"גזירתי" – דוקא "בתחתונים"

טו. וואָס דערפון קומט אויך אַרויס אַ ביאור און אַ פירוט און אַ דיוק אין המדובר לעיל בהנוגע אין וואָס איז דער עיקר ההשתדלות אין דעם ענין פון הפצת היהדות והפצת המעיינות –

כאמור לעיל בכללות, אויף ניט אַפּשרעקן זיך וואָס מ'דאַרף אין דערויף טאָן "בקרוב הארץ", בדוגמא ווי דער "קרוב הארץ" ווערט אַפּגעטייטשט דורך רש"י, פשוטו של מקרא, בפרשת שבוע זה – זאָל מען וויסן זיין, אַז מ'האָט מיט זיך די "גזירה" פון דעם אויבערשטן,

וואָס פאַר אַ גזירה פון דעם אויבערשטן ווערט דאָך אַלץ בטל, אפילו די חשבונות וואָס מ'קען מאַכן אין "בית-דין של מעלה", צי פלוני בן פלוני איז ראוי, אַז דורך אים זאָל זיך אויפּטאַן אַזאַ שליחות נעלית ווי הפצת המעיינות חוצה, וואָס ברענגט אַראָפּ משיח צדקנו,

וואָס דאָס איז דאָך אַ גוואַלדיקער זכות, און אויף דערויף גיט מען גוואַלדיקע כוחות, אַז מ'זאָל קענען דערגרייכן דעם ענין וואָס ברענגט אַזאַ סאָרט זכות,

איז דאָך לכאורה קען קומען אויף דערויף אַ גאַנצע שקלא-וטריא, אַז "מיהו זה ואיזהו", צי איז ער ראוי לזה.

וואָס דאָס אזי אַלץ שייך אין ענינים און אין מדריגות, אין דרגות, אין עולמות, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט חשבון;

בשעת מ'זאגט, אז דאָס איז אַ "גזירת", אז דאָס איז אַ גזירה פון דעם אויבערשטן – איז אַט דעמאָלט "מי יאמר לו מה תעשה".

וואָס בשעת דער פסוק דאַרף דאָס מחדש זיין – איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז ניט דער פסוק דאַרף אויפטאָן אַ חידוש, אַז אַ בשר-ודם איז קען ניט זאָגן דעם אויבערשטן וואָס ער זאָל טאָן. וואָרום מאי קא משמע לן; ס'איז ניט נאָר "סברא הוא" "קרא למה לי" – דאָס איז גאָר אין סברות גופא איז דאָס בדוגמא פון אַ סברא, וואָס זאָגט אַז ס'קען ניט זיין אויף אַ חכמה "למששה בידים", ווידער אַלטער רבי ברענגט אַראָפּ אין דוגמא בזה אין ספרו התניא.

אויף וועמען קען מען זאָגן אַ קא סלקא-דעתך, און אויף דערויף דאַרף דער פסוק מחדש זיין אַז "מי יאמר לו מה תעשה" –? איז דאָס בשעת ס'רעדט זיך [וועגן] "מתיבתא דרביעא" – דער "בית-דין שלמעלה".

וואָס דער אויבערשטער האָט לכתחילה זיי אַזוי אויפגעשטעלט, אַז זיי זאָלן זיין, אָנהויבנדיק פון ספירות, און דערנאָך קומט דאָס אַראָפּ אין אַן אופן פון "בית-דין שלמעלה", "מתיבתא דקודשא בריך", "מתיבתא דרביעא", מיט די אַלע דרגות ווי זיי ווערן אויסגעוועכנט בכמה מקומות,

וואָס תפקידם איז, אַז זיי זאָלן דן זיין, אין אַן אופן פון שקלא וטריא, און אין אַן אופן אַז ס'איז דאָ "מיימינים" און ס'קען זיין אויך פאַרקערט,

און דאָ איז דער פסוק מחדש, אַז ס'איז דאָ ענינים וואָס "מי יאמר לו מה תעשה":

אַז ס'וואָלט זיך גערעדט וועגן אַן אַנדער ענין קען ער זאָגן, משא"כ אַבער אין אַט די ענינים – איז "מי יאמר לו מה תעשה".

בדוגמא ווי מ'געפינט דאָך כמה פעמים וכמה דוגמאות, ביז סיפורים בפועל,

ביז אין אַן אופן ווי די גמרא זאָגט דאָס אין אַן אופן ברור, אַז אפילו "הקב"ה גזור", וואָס דאָס איז נאָך מערער ווי אַ פסק-דין פון "בית-דין של מעלה" – איז אַ צדיק איז דאָס מבטל.

און דאָס מבטל אין אַזאַ אופן וואָס "ותגזור אומר ותקם לך", אַז דער אויבערשטער איז אַ "צדיק גזור והקב"ה מקיים", ווי די גמרא איז מבאר בארוכה אין בבא מציעא, און פאַרבינדט דאָס, אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט אַן אופן פון "המלמד" דוקא אַן "עם הארץ" תורה, ווי ער רעכנט דאָרט די דריי דרגות כלליות: "המלמד בנו תורה", ו"בן חבירו תורה" און אַ "בן עם הארץ תורה".

וואָס דאָס איז דאָך אויך בדוגמא פון דעם חילוק: "המלמד בנו" אָדער "בן חבירו", וואָס דאָס איז אַ חבד זיינער, איז ער דאָך זיינער אַ "חבר" בתורה ומצוות' פון דעם וואָס ער איז "מלמד תורה", און דערנאָך איז דאָ אַט דער וואָס ער איז "בנו של עם הארץ", וואָס "ארץ" איז דאָך אויך כולל "קרב הארץ".

און אַט דעמאָלט איז "ותגזור אומר ותקם לך", אַז אַ צדיק איז גוזר "הקב"ה מקיים", וואָס דאָס איז נאָך מערער פון "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל".

און אַט דאָס זאָגט מען, אַז מ'נעמט מיט "גזירתי בתחוננים", וואָס דאָס האָט דאָך אויך אין זיך דעם אָפטייטש, אַז דער אויבערשטער גיט דעם כח פון זיין "גזירה" – גיט ער דאָס אָפ צו "תחוננים",

וואָס דאָס איז דאָך ווי דער מאמר חז"ל אין בבא מציעא, אַז "צדיק גזור" – אויך דער לשון "גזור" – "והקב"ה מקיים", וואָרום ער האָט גענומען זיין "גזירה" און האָט דאָס אָפגעגעבן "בתחוננים".

בדוגמא ווי מ'געפינט בנוגע בפשוטות הענינים, אַז אַ פסק-דין בתורה איז "לא בשמים היא", און דער אויבערשטער אַליין זאָגט, אַז מ'דאַרף קומען צוגיין אין בית-דין שלמטה דוקא, און הערן פון נשמות בגופים ווי איז דער דין, כמבואר בפוסקים.

- אמת טאַקע, דאָס איז טאַקע דערפאַר וואָס דער אויבערשטער האָט דאָס אַזוי איינגעשטעלט, לאַחרי אָבער ווי ער האָט אַזוי איינגעשטעלט – איז דאָס געוואָרן אין אַן אופן וואָס "הקב"ה מקיים"; "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל".

וואָס דאָס איז בהנוגע לענינו – דער ענין אין דער עבודה גופא, וואָס מ'דאַרף זיין וויבאַלד "הורנו מדרכיו",

וואָס "הורנו מדרכיו", ווי דער אַלטער רבי שרייבט אין די אגרות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט הסתלקות צדיקים, איז דאָס "הורנו מדרכיו" איז דאָס אויך אַ נתינת כח, אַז מ'זאָל אַזוי טאָן, אַז "נלכה באורחותיו והורנו מדרכיו",

און אין אַן אופן אַז ס'זאָל זיין "נצח סלה ועד", ווי ער איז דערנאָך גלייך ממשיך - אַז מ'טוט דאָס אויף אין אַן אופן, אַז ס'ווערט דערנאָך אַ פעולה נצחית, אַז ניט אַז דאָס פועל'ט מערניט ווי לפי שעה, נאָר "עולמך תראה בחיך": ער איז אַזוי מצליח אין הפצת היהדות בכלל און אין הפצת המעינות בפרט – אַז דאָס ווערט אַ פעולה, דער "פועל ישועות בקרב הארץ", אַז דער איד אויף וועמען ער האָט משפיע געווען ווערט דערנאָך אַ לומד תורה ומקיים מצוות אין אַן אופן פון "נצח סלה ועד" – אַף על פי וואָס ער האָט אים אַרויסגענומען "מקרב הארץ", פו תחתון שאין תחתון למטה הימנו.

טז. וואָס דאָס איז די הוראה נוספת, און דאָס איז אויך דער ביאור בדרך אפשר אויף די השתדלות פון דעם "עמל אשר עמל בו" פון נשיא דורנו, פון רבי'ן דעם שווער, אַז מ'זאָל דוקא איבערזעצן ענינים פון פנימיות התורה און פון נגלה תורה אין לשון כל עם ועם, כדי צו דערגרייכן אידן, וואָס אויף אַן אַנדער לשון קען מען גאָר מיט זיי ניט רעדן,

און זיי ווילן זיך גאָר לפי שעה ניט לערנען, אַז זיי זאָלן נתקרב ווערן צו דעם לשון אין וועלכע ס'איז געשריבן געוואָרן תורה-שבכתב אַדער אין וועלכן ס'האָט גערעדט תנאים ואמוראים, ביז דעם בעל שם טוב, וואָס דער אַלטער רבי שרייבט דאָך אויף אים, אַז ער האָט גערעדט זיין תורה אין אידיש, ועל דרך זה די רביים נשיאים שלאחרי זה, אַנהויבנדיק

פון דעם ממלא מקומו, אָנהויבנדיק פון דעם בעל ההילולא, ביז נשיא דורנו, דעם רבי'ן דעם שווער, וואָס אויך מדברים אויף אידיש.

און אף על פי וואָס ער וויל זיך ניט לערנען, כדי צו נתקרב ווערן און קענען לערנען די תורה כפי שנאמרה – האָט מען געהייסן, אַז ס'זאָל זיין דער "נסעה וירדה", ודוקא בדורנו זה, על ידי נשיא דורנו, וואָס ער האָט געזען די צרכי הדור און די דרכים דורך וועלכע מ'דאַרף אויפטאָן אין דעם דור במיוחד - אַז ס'זאָל אויפגעטאָן ווערן דוקא דורך די העתקה ללשון כל עם ועם,

ווי ער האָט דאָס געטאָן אויך בפועל, און געהייסן אַז מ'זאָל דאָס ממשיך זיין באופן כזה אין כל מדינה ומדינה בלשונה,

איז אויך צוליב די סאַרט אידן, ואדרבא – אין דערויף דאַרף זיין די השתדלות מיוחדת, ווי דערציילט אין מדרש אין דער פרשה פון שבת שלפני יום ההילולא, "דמיני" מתברכין כולי יומי", פון פרשה שמות, אויף "ומשה ה' רועה", אַז דער עיקר השתדלות איז געווען דוקא מיט דער "שה פזורה" וואָס זי איז אַנטלאָפן פון דעם "עדר", און אַנטלאָפן אין מדבר, "נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים", און אַהינצו איז געגאַנגען משה, און האָט איר דערנאָך געטראָגן בידיו, כמבואר דער סיפור בארוכה, וואָס דאָס איז דאָך אַ סיפור אַ הוראה, אַ חלק פון תורה, אין מדרש רבה.

תשובה – גם לצדיקים

יז. וואָס דאָס איז דאָך אַבער אויך דורש ביאור:

וויבאַלד אַז מ'זאָגט, אַז "עמל אשר עמל בו כל ימיו חייו" – היינט ווי אַזוי קען מען זאָגן, אַז דאָס איז אַן ענין פון בעלי תשובה, בשעת מ'האָט אַ ריבוי סיפורים בהנוגע צו דעם "עמל" וואָס דער אַלטער רבי האָט געהאַרעוועט מיט בעלי תורה, און מיט אידן וואָס זיינען געווען צדיקים,

אויך כמובן פון דעם אריכות הסיפורים פון רבינו נשיאינו, מיט די פרטים ווי זיי דערציילן דאָרטן, אויף וויפל דער אַלטער רבי האָט זיך משתדל געווען, ביז אין אַן אופן פון "עמל", בהנוגע צו צדיקים ובעלי תורה ו"ישכר" – לאו דוקא צו "זבולון" ובעלי תשובה וכיוצא בזה.

וואָס דער ביאור בזה – איז דער אַלטער רבי אַליין מבאר,

ווי כמבואר בארוכה אין די דרושים וואו ס'רעדט זיך ענין התשובה, ובארוכה אין לקוטי תורה האזינו, וואו ער רעדט דאָרטן ווי אַזוי אַ נשמה איז פאַרבונדן מיט דער אויבערשטן ווי דער אויבערשטער איז בדוגמת ה"צור",

[וואָס אין אים איז דער אש לגמרי ניט ניכר. – דאָס איז ניט ווי די דוגמא אויף ספירות עלינות ווי זיי זיינען כשלהבת בגחלת, נאָר וואָס דען? – דאָס איז ווי אש געפינט זיך אין אַ צור, אין אַ שטיין],

און פון דאָרטן ווערט נמשך די נשמה, דער "חלק אלוהה ממעל ממש", וואָס זי איז דאָ באַ דעם אידן אויף וועלכן ער איז משפיע, און איז מעורר, אַז די נשמה זאָל זיין אין אַן אופן, ווי דער אַלטער רבי איז דאָרט מבאר, אַז דער ענין התשובה, אַז דאָס איז שלא כדעת אַז דאָס איז דוקא פאַרבונדן מיט אַן עבירה און תשובה אויף אַן עבירה, נאָר דאָס איז מלשון ומענין פון "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה".

וואָס דאָס איז דאָך דער ענין וואָס ס'איז דאָ ביי אַ צדיק מיטן גאַנצן שטורעם.

וואָס דאָ איז דאָך דער דיוק "נתנה", און ווי מ'זאָגט יעדער טאָג אין ברכות השחר, אַז "אתה בראתה, אתה יצרתה ואת נפחתה ביי", דערנאָך איז נאָך דאָ לפני זה "נשמה שנתת ביי", "נתנה", און אין "נתנה" גופא קען דאָך זיין "כשלהבת בגחלת", און דאָרט ברענגט דער אַלטער רבי דעם פסוק און די דוגמא מיט דעם ביאור אויף דעם ענין ווי אש געפינט זיך אין אַ צור.

וואָס דאָס איז במיוחד פאַרבונדן מיט "יפוצו מעינותיך חוצה", וואָס כאמור איז דאָס פאַרבונדן מיט הפצת היהדות בכלל,

וואָס "יפוצו מעינותיך חוצה" ברענגט דאָך אַראָפּ משיחין, "אתי מר דא מלכא משיחא" – איז דאָך מבאר דער אַלטער רבי אין לקוטי תורה סמוך לסופו, לסימו, אַז "איתא בזהר", אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט "עתיד לאתבא צדיקייא בתיובתא".

ראי' מהלכות קידושין

יח. ביז וואָנענט אַז כמדובר כמה פעמים – דאָס איז אויך פאַרבונדן מיט אַ דין.

וכמדובר אַמאָל בארוכה וואָס די גמרא זאָגט אין קידושין, אַז "המקדש את האשה על מנת שהוא צדיק גמור", איז אפילו אַז ער איז דער היפך דערפון, ביז דער היפך לגמרי, "רשע גמור" – ווי ער ברענגט אַראָפּ אין תניא בתחילתו – איז אויב ס'איז אַ ספק, אַז "שמא הרהר תשובה", איז דעמאָלט איז ס'מקודשת; אויב ס'איז אַ ודאי אַז הרהר תשובה, ו"ידע אינש בנפשו", ער ווייס דאָך וואָס מיט אים טוט זיך, ואדרבא – יעדער איד און אַלע אידן זיינען דאָך בחזקת כשרות], איז דערפון גופא פאַרשטאַנדיק, פון דער שקלא וטריא אין גמרא, אַז זי איז ודאי מקודשת.

איז דאָך ידוע אין דערויף די קשיא: דער דין איז, אַז "המקדש את האשה על מנת שהוא עני" און דערנאָך האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ער איז אַן עשיר – איז אינה מקודשת.

לכאורה איז דאָך וואָס האָרט דאָס, אַז זי איז טאַקע מוותר, אַז כאַטש אפילו ער איז אַן עני, אַבער אויב ער איז אַן עשיר – דאָרף זי דאָך זיכער וועלן, איז אף על פי כן איז דאָ מעלות בזה ומעלות בזה,

פרעגט מען דאָך די קשיא הידועה: ווי דאָס איז עשירות ועניות אין ענינים גשמיים – על דרך זה איז דאָך דאָ די זעלבע טעמים בנוגע צו "עניות" ו"עשירות" אין ענינים רוחניים:

וויבאלד אז ער האָט איר מקדש געווען על מנת שהוא "צדיק גמור", און דערנאָך ווייזט זיך אַרויס, אז ער איז געווען דער היפּך, נאָר עשה תשובה, "הרהר תשובה", במילא איז "נעשה גמור"; וואָס איז ער געוואָרן גמור? - אַ בעל תשובה גמור. וואָס אַ בעל תשובה בערך פון אַ צדיק - ווי דער רמב"ם פסק'נט אָפּ - איז דאָס אַן ענין פון "עשירות" לגבי הנהגה על דרך הרגיל, ביז וואָנענט ווי מ'זאָגט, אַז "אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם", איז דאָך דאָס בדוגמא פון עניות לגבי עשירות.

איז דאָך איינער פון די תירוצים בזה, אַז אַף על פי וואָס כללות ענין התשובה איז דאָך דאָס אין אַן אופן פון "דילוג", ניט הליכה מדרגא לדרגא, ובלשון הידוע "בשעתא חדא וברגעא חדא" ווערט אַ היפּך מן הקצה אל הקצה, בשעת אָבער ער גייט-דורך די דרגות ברוחניות - גייט ער דורך דורך אַלע דרגות,

בדוגמא ווי מ'זאָגט באַ תשובה, אַז ס'איז דאָ תשובה מיראה, און דערנאָך איז דאָ תשובה מאהבה, און דערנאָך איז דאָ אין תשובה מאהבה גופא - ביז אין אַ תשובה שלימה מאהבה, און דאָס טוט זיך אָפּ אַלץ "בשעתא חדא וברגעא חדא",

לערנט די גמרא, און פסק'נט אָפּ על יסוד זה בפועל, אַז אַף על פי וואָס ער איז געוואָרן אַ צדיק גמור, וואָס דאָס איז בדוגמא פון אַן עשיר - איז בדרך הילוכו, בדרך פון זיין "שפּרינגען" פון די דרגא פון רשע גמור און ער שפּרינגט אַריין אין דער דרגא פון בעל תשובה גמור - איז ער דורכגעשפּרונגען אין דעם "שפּרינגען" אויך די דרגא פון צדיק גמור,

וואָרום ס'איז אַ גאַנצער סדר השתלשלות, נאָר וואָס דען? - אזוי נעמט דאָס אריכות הזמן ואריכות העבודה, דערנאָך איז דאָ אַן אופן העבודה וואָס דאָס טוט זיך אַלץ אָפּ "בשעתא חדא וברגעא חדא", אָבער ער שפּרינגט-דורך דעם גאַנצן סדר פון [דער] דרגא וואו ס'געפינט זיך אַ רשע גמור, ביז צו דער דרגא וואו ס'געפינט זיך דער תשובה גמור, מוז ער דורכשפּרינגען אויך דעם אָרט וואו ס'געפינען זיך צדיקים גמורים - איז אַט דעמאָלט ווערט זי נתקדש.

איי וואָס דערנאָך איז ער געוואָרן נאָך מערער, ביז ער איז געוואָרן אַ בעל תשובה גמור - דאָס קען ניט מבטל זיין די קידושין וואָס ס'איז שוין געוואָרן בשעת ער איז געווען אין דעם עולם און אין דער דרגא פון "צדיק גמור".

סיום

יט. וואָס על דרך זה בהנוגע לענינו, וכמדובר אַז מ'געפינט זיך אין דעם "עמל אשר עמל בו", איז געפינט מען דאָך אַ ריבוי עמל און ריבוי זמן אין השתדלות מיט בעלי תורה און מיט צדיקים - איז דער אַלטער רבי אַליין איז דאָס מבאר, אַז דער ענין התשובה איז דער ענין פון "ההרהר תשובה אל האלקים אשר נתנה",

נאָר אין דערויף איז נאָך דאָ אויך:

פונקט אזוי ווי ס'איז דאָ דער "יתרון האור מן החושך" און "יתרון החכמה מן הסכלות" – איז אין דעם "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", דער ענין פון "תשוב", איז קען דאָס זיין, אויב דאָס איז ביי אַזאַ וואָס ער איז, כלשון פון רש"י אין סוכה, "חסיד מעיקרו", אַז מעולם לא עבר ולא פגם און איז אַלעמאַל געווען אַ שומר תורה ומצוה, איז אויך ביי אים דאָ דער "לא תבא צדיקיא בתיובתא",

דאָס קומט אָבער ניט צו דעם ענין וואָס ס'טוט זיך אויף דורך דערויף וואָס מ'טוט-אויף אין "חוצה", און אין דערויף איז געווען דער עיקר ה"עמל".

איי משיח צדקנו'ס קומען איז פאַרבונדן מיט "לא תבא צדיקיא בתיובתא" – איז כמדובר לעיל בנוגע צום דין אין קידושין:

בשעת מ'איז מעלה פון "חוצה" און מ'מאַכט פון אים אַ בעל-תשובה, [ביז ווי דער אַלטער רבי טייטשט אָפּ דעם לשון "בעל תשובה", אין לקוטי תורה סוף פ' בלק, אַז ער ווערט אַ "באַלעבאַס" אויף דעם ענין התשובה] – איז גייט ער אָבער דורך דערך הילוכו די דרגא פון "צדיקיא", און דערנאָך לויפט ער גלייך אין דער זעלבער רגע אין דעם אופן פון "תיובתא".

וואָס בנוגע לפועל:

בשעת ס'קומט צוגיין אַ איד און מ'זאָגט, און מ'דעהערט און טוט דאָס בפועל, אַז ער גייט בשליחות פון נשיא דורנו אויף להפיץ המעינות חוצה ולהפיץ היהדות חוצה,

און מ'זאָגט אים, אַז "שלוחו של אדם כמותו" – ווערט ביי אים אַ שאלה: וואו איז דאָ ביי אים דער ענין פון מעלות בעל-תשובה?

ער איז ממלא אַ שליחות, ביז אין אַן אופן פון "שלוחו של אדם כמותו", איז בשעת ער גייט ממלא זיין אָט די שליחות – האָט ער די מעלה פון אַ צדיק, און האָט ניט די מעלה פון בעל-תשובה. וואָס האָרט אים טאָמער וועט ער די האַלבע שעה ניט האָבן אָט די מעלה?

איז דאָס אָבער אַ נפקא מינה בנוגע צו דער הצלחה וואָס מ'קען אויפטאָן מיט אַ צווייטן:

בשעת ס'איז דאָ דער "יתרון האור מן החושך" און "יתרון החכמה מן הסכלות" – איז פאַרשטאַנדיק בפשטות, אַז דעמאָלט קען מען לייכטער אויפטאָן מיט אַ חושך כפול ומכופל – וויבאַלד אַז ביי אים איז דאָ דער ענין פון אור אין אַן אופן פון "יתרון האור".

זאָגט מען אים, אַז דאָס איז דער "צדיקיא בתיובתא".

ולאידך גיסא אויך:

אפילו אַזאַ וואָס ער איז געווען "בקרוב הארץ", ביז אין "תחתונים", ביז אין ארץ מצרים, און אים זאָגט מען אויך, אַז תפקידו ושליחותו בדורנו זה, וויבאַלד אַז דאָס איז אַ דור פון "קץ שם לחושך", אַז ער זאָל זיך אָפגעבן אויפן "קץ שם לחושך" כפול ומכופל פון דעם גלות, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט גאולה, וואָס זי איז פאַרבונדן דוקא מיט דעם ענין התשובה, ווי דער רמב"ם פסק'נט אָפּ בפירוש, אַז "נגאלין מיד" איז "הבטיחה תורה", אַ

הבטחה פון תורת אמת, אז אין סוף ימי הגלות איז "ישראל עושין תשובה", [ניט ער זאגט דעם ענין פון לימוד התורה וקיום המצוות, נאָר "ישראל עושין תשובה"] "ומיד הן נגאלין". און דאָס איז אין אַן אופן פון הבטחה.

איז מען אים מסביר, אַז דאָס האָט ער אין זיך די ביידע ענינים:

בנוגע צו דעם אויפטאָן ענינים וואָס זיינען פאַרבונדן מיט תשובה – האָט ער דעם ענין און דעם כח פון תשובה, [און נאָך מערער – אין אַן אופן, אַז ער ווערט דער באַלעבאָס, אַ "בעל תשובה" און אַ "בעל" אויף תשובה שלימה, וואָס דוקא זי מיינט מען דאָך אין "לאַתבא צאדיקייא בתשובתא"], און ער האָט אויך אַט די מעלות וואָס ס'האָט אַ צדיק – דער אופן העבודה אין "תמידין כסדרן",

וואָס בשעת מ'דאַרף ווייזן אַ ביישפּיל און פועל זיין פון אַ צווייטן – איז דאָך אַט דעמאָלט מער נוגע דער "תמידין כסדרן", ווי מ'קען אויפטאָן דורך דערויף וואָס מ'זאָגט אים, אַז מ'האָט באַוויזן אַ "קונץ" מיט זיך "בשעתא חדא וברגעא חדא",

וואָס אַט דעמאָלט קען דאָך יענעם אויך איינפאַלן די סברא, אַז אויב אַזוי איז וואָס איז די היילעניש? ! וויבאַלד אַז ס'איז גענוג "בשעתא חדא וברגעא חדא" – איז דערוויילע ווערט ער זיך פירן כמקדם, און דערנאָך וועט זיין דער "ואשוב", וואָרום אויף דעם "ואשוב" דאַרף ער האָבן מערניט ווי אַ "רגעא חדא". און זעט דעם ביישפּיל אין דעם וואָס רעדט מיט אים!

וואָס אויף דערויף זאָגט מען, אַז דאָס איז "נצח סלה ועד". ביז ווי דער ביאור בזה פון דעם ענין: ווי אַזוי קען מען זאָגן "נצח סלה ועד" – ס'איז דאָך מערניט ווי מכאן ולהבא? זאָגט מען אַ בעל-תשובה: תשובה האָט אין זיך דעם כח וואָס קיינער האָט דאָס ניט, אַחוץ אַ בעל תשובה.

וואָרום אַזוי איז דער כלל, אַז מה שעבר עבר. אַ איד איז אַ באַלעבאָס אויפן הוה. על אחת כמה וכמה אַז ער איז אַ באַלעבאָס אויפן עתיד, צו וועלכן ער קען זיך צוגרייטן. – דער הוה איז שוין און ער האָט קיין צייט ניט אויף שקלא וטריא וחשבונות והתבוננות, משא"כ בהנוגע לעתידו. בהנוגע אָבער צו דעם עבר – איז מה שעבר עבר.

זאָגט מען, אַז ס'איז דאָ אַן אויסנאַם, אַ יוצא מן הכלל, און דאָס איז - אַן ענין פון תשובה, וואָס זי איז עוקר את הענין מעיקרו, ביז וואָנענט אַז זי מאַכט-איבער פון זדונות וואָס זיינען געווען בעבר – מאַכט זי פון זיי אויף זכיות.

וואָס דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק:

די זכיות האָט ער דאָך געטאָן במקום מסויים און אין זמן מסויים – איז ממשיך דער "נצח סלה ועד" ניט נאָר אויף מאן ולהבא, נאָר דאָס פועל'ט אויך אויף זיין עבר, אַז אויך דעמאָלט האָט ער געטאָן זכיות.

ביז וואָנענט, אַז דער בית-דין שלמעלה מאַכט אַ חשבון – מאַכט ער דעם חשבון, אַז ביום פלוני וואָס איז געווען כמה שנים קודם שעשה תשובה, און מ'דאַרף פאַרשרייבן אין חשבון שלמעלה וואָס האָט ער דעמאָלט געטאַן – זאָגט תורת אמת, אַז מ'דאַרף פאַרשרייבן, אַז ער האָט דעמאָלט געטאַן אָט די און די זכיות!

וואָס על דרך זה, כמדובר: דאָס איז ניט ענינים וואָס מ'האָט דאָס איבערגעגעבן צו יחידי סגולה, נאָר "הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו", [וואָס דאָס איז דאָך אַ לשון פון ציווי און אויך אַ לשון פון הבטחה], אַז וויבאַלד אַז ס'איז דאָ בהנוגע צו בוראם די הבטחה פון "אל ידח ממנו נדח" – איז על דרך זה אויך באַ "צדיקים דומין לבוראן",

וכידוע דער פתגם פון חסידים הראשונים, אַז אַ חסידישע קלאַמקע ווערט נישט פאַרפאַלן, [ציי אַ חסידישער ברויט ווערט ניט פאַרפאַלן – ווי די נוסחאות בזה איז],

אַז וויבאַלד אַז מ'האָט באַקומען און געהאַט, און דאָס איז געווען בכח פון "מי יאמר לו מה תעשה", פון "צדיקים דומין לבוראן" – איז אַ זיכערע זאַך, אַז "אל ידח ממנו נדח", און דאָס וועט ענגבערן און דאָס וועט פועל זיין, ביז אין אַן אופן אַז ס'וועט אויפנעמען די פעולה בשמחה ובטוב לבב.

און וואָס וועט דאָס פועל זיין? – דעם "נצח סלה ועד", אויך אויפן עבר.

און דורך וואָס איז דאָס? – בהנוגע צו דעם עבר זיין אייגענעם, וואָס "ידע אינש בנפשי" וואָס ער דאַרף פאַרריכטן,

וואָס דערצו איז דאָך דאָ דער סיוע, אַז בשעת ער באַווייזט וויפל ער טוט מיט אַ צווייטן, ביז וואָנענט ער האָט אויפגעטאַן אין דעם צווייטן, אַז באַ יענעם איז געוואָרן דער עבר נתהפך מן הקצה אל הקצה – אַט דאָס האָט ער די תביעה, "אבירי לב", ווי די גמרא איז מבאר בארוכה, אַז זיי קענען דאָס מאַנען, אַז ס'זאָל זיין "מדה כנגד מדה" בנוגע צו זיין עבר.

וואָס דאָס איז אויך בכללות, און ביז אין אַן אופן פון הוראה פרטית, אין דעם אופן העבודה, ווי מ'זעט אין מדרש, אַז די "שה פזורה", וואָס געפינט זיך אין מדבר, איז דאָרט איז פיקוח נפש ממש, וואָרום מ'דאַרף דאָס פאַרהיטן פון די ענינים מבהילים:

ניט מ'דאַרף פועל זיין ער זאָל ווערן אַ מהדר בהמצוות, אַדער מער מתמיד און שקדן אין לימוד התורה – נאָר מ'דאַרף אים באַרוואָנען אין אַן ענין וואָס פאַדערט – און ס'ווערט – דער ענין פון תשובה כפשוטה, וואָרום עבר ופגם מיט די אַלע לשונות וואָס ס'שטייט אויף דעם.

ס'איז אַבער אויך דאָ דער ענין ווי מ'האָט דורכגעטראָטן, "הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו", אויך ווי דער אַלטער רבי האָט דורכגעטראָטן די וועג בהנוגע צו אויך מיט שומרי תורה ומצוה, וואָס ער זיך האַלט זיך דאָך זיכער פאַר אַ שומר תורה ומצוה,

ובפרט נאך, אַז ער האָט זוכה געווען און איז געווען דער תלמיד און מקבל און וויל פּאָלגן דעם נשיא דורנו, דעם רבי'ן דעם שווער, דעם ממלא מקומו פון בעל ההילולא – דאָרף ער מיט זיך אויך פועל זיין דעם "לאַתבא צדיקיא בתיובתא",

און האָט אין דערויף אויך די הבטחה פון "בל ידח ממנו נדח", אַז ער וועט קענען מקיים זיין די שליחות פון נשיא דורינו, ביז אין אַן אופן [פון] קיום השליחות בשלימותה.

וואָס אָט דעמאָלט האָט מען די "הנפש אשר עשו" אין אַלע דרגות, סיי אין "ישכר" סיי אין "זבולון", אָנהויבנדיק פון "ראשיכם" ביז "שואב מימך" – סיי אין צדיקים און סיי אין בעלי תשובה,

און אָט דעמאָלט ווערט דער "קהל גדול יבואו הנה", אַז קיין און איינציקער איד בלייבט ניט חס ושלום אין אַ מעמד ומצב אין וועלכן ער איז געווען אַ רגע לפני זה, וואָרום מ'האָט אין אים גע'פועל'ט דער "מעלין בקודש" - אַז ער איז מהדר והולך ומוסיף באור,

און מ'גייט מקבל זיין פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש, און אין אַן אופן פון "שמחת עולם על ראשם".

לחיים.

מבחן

שיחה ב'

הנפש - דווקא בעלי תשובה

1. במה הייתה עיקר השתדלותו של אדמוה"ז - צדיקים או בעלי תשובה, ומניין הרבי מוכיח זאת בשיחה.

"גזירתי" - דווקא ב"תחתונים"

2. מהו הנתינת כח ליהודי להתעסק גם ב"קרב הארץ":

תשובה - גם לצדיקים

3. מהו עניין ה"תשובה" אצל צדיקים?

סיום

4. איזה דרגת "תשובה" נעלית יותר, של הצדיקים או של בעלי תשובה כפשוטו?

---

5. מה מעלת "תמידים כסדרם" בנוגע להפצת יהדות?

---

6. פעולת התשובה היא רק על העתיד או גם על העבר?

קיצור וסיכום שיחה ג'

"מלאו את הארץ - וכבשוה"

לחיות עם הזמן

על ידי

ש"מלאו את הארץ" - "וכבשוה"

כאשר מקיימים את מצוות "פרו ורבו" באופן ש"מלאו את הארץ" - אזי ברור שיהיה "וכבשוה", שכובשים את כל החשבונות הארציים.

שהרי יכול להיות בזה חשבונות רבים שבעקבותיהם האדם בונה "ארץ" - השקפת עולם הקשורה רק עם עניינים ארציים.

אך אצל יהודי צריך להגביר את הרוחניות על הגשמיות (שהנשמה עיקר והגוף טפל).

וכאשר לא מתחשבים בכל העניינים, אזי הקב"ה משלם מידה כנגד מידה, ובאופן שברכת ה' היא תעשיר.

הקב"ה בוחר בשביל ההורים ובשביל הילד הנולד את הזמן הטוב ביותר להוולד. על אף שנברא אינו יכול לדעת שכלו וטעמיו של הבורא. והוא נתן להורים את האפשרות להיות שותפיו האמיתיים שהרי שלושה שותפים באדם.

באשר לשאלות של סכנת נפשות צריך לשאול רב שאינו נוגע בדבר.

כמו כן צריכים להוסיף בבניית מקוואות מהודרים בגשמיות וברוחניות.

ועל ידי קיום מצווה זו, ישנה הבטחה ש"וידעו מצרים" - שבירת כל המדידות וההגבלות.

על פי תורתנו של הבעש"ט שיש ללמוד הרואה בעבודת ה' מכל ענין שיהודי רואה או שומע, יש ללמוד הרואה מכ"ד טבת גם כפי שחל השנה בימי השבוע.

בשיעור חומש היומי מסופר אודות תחילת יציאת מצרים, אודות פעולתם של משה ואהרן על פרעה, עד שפעלו עליו ועל החרטומים גם במעשה בפועל. בהמשך השיעור מסופר אודות "וישלח אהרן את מטהו... ויהי לתנין" ואודות מכות "דם" ו"צפרדע".

הלימוד ממכת "דם" - ריבוי ילודה

מכת "דם" נתנה למצרים כעונש על כך שרצו למנוע את התרבותם של בני ישראל על ידי כך שישגרו את המקוואות, וכך לא יוכלו נשי ישראל לטבול במקווה רח"ל.

ההוראה מכך מובנת בפשטות: העניין ד"פרו וישרצו" צריך להיפעל.

קשר מיוחד לדורנו, שתפקיד הדור הוא הבאת משיח צדקנו, והרי ביאתו תלויה בענין זה.

בנוסף על חשיבות המצווה להיותה המצווה הראשונה בתורה.

כי צד ייתכנו שני הדברים יחד?
על כך ישנו המשל מעור הצבי, כמשל
המובא בסוף מס' כתובות. אלא שעכשיו זה
באופן ש"אותותינו לא ראינו" - היינו,
שישנם האותות רק ש"לא ראינו".

התעסקות בכל המבצעים

היות והוזכר אודות המבצע ד"טהרת
המשפחה" - אזי "מצווה גוררת מצווה",
להזכיר אודות שאר המבצעים.
וכל זה יביא בקרוב לביאת משיח צדקנו.

ומקבלים את העושר והאושר הגדול
ביותר שיכול להיות, עוד ילד ועוד נחת
במידה כזאת ש"לפום צערא אגרא".
הקב"ה משלם בינתיים בהקפה על כל
העניינים עד לתשלום - התשובה של
היהודי.

ניצול הזמן - כמו עור הצבי

את הזמן יש לנצל ללימוד התורה וקיום
המצוות.
ההנהגה הרגילה הנדרשת מכל יהודי
היא, שצריך להיות לימוד התורה בהתמדה
ושקידה, וקיום המצוות, אך יחד עם זאת
לכל יהודי צריך להיות כסף שלו (ולא
להשתמש בכספו של השני).

לחיות עם הזמן

כ. מ'האָט דאָך גערעדט כמה פעמים וועגן תורת הבעל שם טוב, אַז פון יעדער פרט און פון יעדער ענין וואָס אַ איד הערט אָדער זעט איז דאָ אין דערויף אַ הוראה, במילא דאָרף ער די הוראה אַרויסגעפינען און אָפּלערנען פון איר בעבודתו לקונו,

על אחת כמה וכמה פון די קביעות פון פאַרשידענע מועדים און ימים מסוגלים, ימים מיוחדים, וואָס זיי בייטן זיך משנה לשנה. וואָס ס'איז דאָ אַזעלכע וואָס זיי בייטן זיך בנוגע צו קביעות בחודש, און דאָ אַזעלכע וואָס בייטן זיך בנוגע לקביעות אין ימי השבוע.

וואָס על דרך זה בהנוגע לכ"ד טבת, וואָס די קביעות פאַרבונדן מיט אַ יום קבוע בחודש טבת, כ"ד בו, וכמבואר בארוכה אויך אין דעם טאַטנ'ס בריוו די רמזים און די לימודים שבוה, ס'איז אָבער אַ שינוי משנה לשנה בנוגע צו אין וועלכן טאָג בשבוע - וועלן טאָג אין וואָך - דאָס קומט אויס. וואָס אין דערויף קען זיין כמה שינויים.

און בכל שנה ושנה איז דאָרף מען אָפּלערנען פון דעם יום בשבוע ווען ס'איז אויסגעקומען בשנה זו כ"ד טבת - נוסף אויף די הוראות משותפות וואָס ס'איז דאָ בשוה אין כל השנים כולם דערפון וואָס דאָס איז כ"ד אין חודש טבת, "חודש העשירי", וואָס "הגוף נהנה מן הגוף", כמבואר אין דעם בריוו דאָרט בארוכה.

כא. וכמדובר אויך אין דערויף די הדגשה, אַז לערנען לערנט מען דאָס אָפּ בשנה זו במיוחד; די הוראה מזה איז דערנאָך דאָרף מען איר אויך נוצן על כל השנים שלאחרי זה, ווי מ'געפינט דאָך בכמה וכמה הוראות וואָס זיי שטייען בהדגשה אין אַ זמן מסויים, אָנהויבנדיק פון דעם "ראשון לרגלים", פון חמשה עשר בניסן, דער ענין פון יציאת מצרים, וואָס דעמאָלט שטייט דאָס בהדגשה און מיט אַ "סדר" וכמה מצוות וכו' -

דערנאָך ווערט דערפון נמשך די הוראה על כל הימים, כל ימי השנה, וואָס מ'דאָרף דאָך זיין זכרון פון יציאת-מצרים בכל יום, ופעמיים ביום, און חג הפסח, חמשה עשר בניסן שבכל שנה, איז מוסיף מידי שנה בשנה נאָך מערער אין דעם "מזכירין יציאת מצרים בימים ובלילות". וכמדובר בארוכה כמה פעמים.

וואָס על דרך זה אויך בנוגע ליום זה.

כב. און אויך ידוע די תורה און די הוראה פון בעל ההילולא אויף "לעבן מיט דער צייט": אַז ס'קומט אַ טאָג אין וואָך - איז צום אַלעם ערשטן דאָרף מען "לעבן" און אָפּלערנען בנוגע לעניניו פון דעם שיעור שבחומש, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם טאָג,

וואָס וויבאַלד אַז ס'איז חל ביום הרביעי פון פרשה וארא - דעם שיעור פון חומש פון רביעי ביז חמישי.

וואָס אין דערויף איז דאָ, במילא דאָרף מען געפינען, אין וואָס קען מען דערפון אָפּלערנען בהנוגע בכלל עבודתו, ובפרט צו די ענינים וואָס זיי זיינען פאַרבונדן און זיי זיינען דער צד-השוה פון כ"ד בטבת בכל שנה ושנה,

און אַרויסנעמען דאָס איז די לייכטעסע וועג - לויט די הוראה פון בעל ההילולא, פון דעם שיעור חומש שבועי, פון רביעי ביז חמישי.

כג. וואָס דאָרטן רעדט זיך וועגן התחלה, ווי אַזוי משה ואהרן זיינען געקומען צו פרעה'ן, און גערעדט וועגן יציאת מצרים פון יעדער אידן און אַלע אידן,

[וואָס קיין איין און איינציקער איד איז נישט געבליבן אין מצרים; נישט נאָר זיי - אפילו "כספם וזהבם", און נישט נאָר כספם וזהבם וואָס ס'איז געווען בבואם למצרים - נאָר אויך אָט דאָס וואָס מ'האַט איינגעקליבן אין מצרים, "וילקט יוסף" פון כל העולם כולו די ענינים פון כסף וזהב, די ניצוצי קדושה - איז דער "וילקט יוסף" איז דערנאָך געווען "וינצלו את מצרים", "כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה [דגן]" - אַרויסגענומען די אַלע ניצוצי קדושה וואָס ס'איז געווען אין מצרים, ר"ב ניצוצי קדושה,

ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין "תורה אור", אַראָפּגעבראַכט פון קבלה, אָבער ער ברענגט דאָס אַראָפּ, אַז דאָס איז דער רמז "ו[ן]גם] ערב רב עלה עמם", אַז דאָס וואָס ס'איז געווען פריער מעורב, וואָס דאָס איז געווען במספר "רב", ר"ב - איז "עלה עמם", דאָס האָבן די אידן אַרויס גענומען פון מצרים און מעלה געווען מיט זיך אַרויסגייענדיק פון מצרים.

וואָס דער גאַנצער ענין פון שבירת עולם התווה איז געווען רפ"ח ניצוצין, איז נישט מ'האַט אַרויסגענומען אַ מיעוט, אָדער אַ מחצה, אָדער אַ רוב קטן; פון רפ"ח האָט מען אַרויסגענומען צוויי הונדערט און צוויי. און ס'איז אינגאַנצן געבליבן פ"ו, בגימטריא "אלקים", וכמדובר שם בפרטיות הענינים].

איז דער התחלת הסיפור בזה איז הויבט זיך אָן אין דער פרשה רביעי פון פרשה וארא, ווי אַזוי מ'האַט אָנגעהויבן טאָן אין דערויף אין אָן אָפּן אַז ס'איז אַרויסגעקומען בדיבור, וואָס "עקימת שפתיו הוי מעשה", און ס'איז דערגאַנגען צו פרעה, וואָס ער איז געווען דער מלך מצרים,

און ס'איז דערגאַנגען אין אַזאָ אָפּן צו אים - אַז דאָס האָט אין אים אויפגעטאָן, אַז נישט נאָר ער האָט אָנגעהויבן טראַכטן וועגן דעם, רעדן וועגן דעם, נאָר אויך ער האָט דאָס אַראָפּגעבראַכט אין אַ מעשה בפועל,

נישט נאָר באַ זיך נאָר אויך באַ "חרטומי מצרים", וואָס ער האָט זיי גערופן און זיי האָבן געטאָן כמה וכמה מעשים - כדי צו דינגען זיך אָדער אָפּלייגן אָדער אָפּשטופן אָדער וכו', וואָס זייער כוונה איז געווען בזה, ס'איז אָבער אַראָפּגעקומען אין דיבור ומעשה פון "ויבואו משה ואהרן", און ס'איז אַראָפּגעקומען אין מחשבה דיבור ומעשה אויך פון "תחתונים" - אין "ערות הארץ", אין מצרים.

דערנאָך האָט ער גלייך אָנגעזאָגט, אַז בשעת מ'וועט בעטן דערנאָך אַן "אות ומופת", וואָס דאָס איז דער ענין פון דעם מטה שנהפך לתנין, און דערנאָך די ערשטע צוויי מכות – די מכה פון דם און די מכה פון צפרדע.

כד. וואָס דערמיט ענדיקט זיך דער שיעור פון יום רביעי, ווי אַזוי מ'איז געקומען משה ואהרן, וואָס זיי זיינען דאָך געווען שלוחיו של הקב"ה בהנוגע צו גאולת כל ישראל, אין אַן אופן פון "ונצלתם את מצרים", פון מצרים, און זיינען שוין אַריינגעגאַנגען אין היכל פרעה און מ'האָט אים אַזוי צורודערט – אַז ס'האָט אין אים גע'פועל'ט במחשבה דיבור ומעשה שלו ושל "חרטומי מצרים".

דערנאָך האָט מען געזען, אַז מ'דאַרף אַנקומען צו "וידעו מצרים",

ווי דער אַלטער רבי טייטשט אָפּ און פאַרענטפערט דערמיט די שאלה, אַז וואָס זאָגט מען, אַז דער תכלית פון די עשרה מכות וואָס זיינען געווען במצרים, איז דאָס כדי ס'זאָל זיין "וידעו מצרים" – בשעת פון מצרים "לא נותר מהם אף אחד"? לאחרי סיום היציאה, וואָס דאָס איז געווען באַ קריעת ים-סוף, אין שביעי של פסח.

און פאַרענטפערט, אַז דאָ איז דער אַפטייטש פון "וידעו" מלשון "וידע", מלשון שבירה: אַזוי ווי מ'האָט געזען, [אַז] אויף אַן אַנדערן וועג קען דאָס ניט זיין, סיידן דורך שבירה – איז דאָס געוואָרן דורך די עשר.

הלימוד ממכת "דם" - ריבוי ילודה

כה. וואָס אין דעם שיעור ווערט אַראָפּגעבראַכט מערניט ווי די ערשטע צוויי.

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז בנוגע צו אַ הוראה איז דאָ אַ הוראה מיוחדת פון די ערשטע צוויי ענינים וואָס זיי זיינען, כאמור, די מכת דם און מכת צפרדע.

וואָס ס'איז דאָך "התורה בפירושה ניתנה": אַז מ'וויל וויסן וואָס מ'דאַרף אָפּלערנען פון דם – דאַרף מען אַ קוק-טאַן "בפירושה" – אין תורה שבעל-פה.

כו. זאָגט ער אין מדרש אויף דעם ענין, אַז דאָס וואָס ס'איז געווען די מכת דם – איז דאָס געווען "מדה כנגד מדה" [אין שמות רבה אין אליהו רבה ובכמה מקומות]:

אַזוי ווי די מצריים האָבן דאָך געוואָלט מלחמה האָבן מיטן "פן ירבה" און ס'וועט [זיין] "מלחמה ונוסף . . ועלה מן הארץ", וואָרום ישראל איז "פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד", און זיי האָבן געזען, אַז דאָס איז פאַרבונדן וואָס בנות ישראל איז "טובלות במים",

האָבן זיי זיך מיישב געווען: ווי אַזוי קען מען דערמיט מלחמה-האָבן? – בשעת מ'וועט סוגר זיין את המים. ס'זאָל ניט זיין קיין מקוה'ס רחמנא ליצלן. במילא אַט דעמאָלט ווייזט זיך אויס, אַז מ'איז גאָר ניט קיין אכזרים, מ'דאַרף ניט אַנקומען צו גזירות, וואָרום בנות ישראל איז "גל נעול" און "גן נעול", ווי ער איז מפרש אין מדרש, ובארוכה אויך

אַראָפּגעבראַכט אין פשוטו של מקרא, אַז "אחת היא ופרסמה הכתוב", געווען פאַרבונדן מיט אָפּהייטן טהרת המשפּחה –

האַבן די מצריים געפונען אַן עצה: זיי וועלן זיין פיינע מענטשן, מ'וועט זיך גאַרניט מישן, מ'דאַרף ניט אַנקומען צו גזירות פרעה, נאָר וואָס דען? – מ'וועט סוגר זיין את המים, במילא וועט ניט קענען זיין דער נשי ישראל טובלות, און דערנאָך קומט דער "פרו וישרצו" – האָט דער אויבערשטער אָפּגעצאָלט מדה כנגד מדה, אַז די "מים אשר ביאור", און די אגמים ובכל מקום שהם, איז געוואָרן אויס מים; ס'איז געוואָרן "ויהפכו לדם".

כז. וואָס אָט דאָ זעט מען גלייך די הוראה:

כמדובר כמה פעמים, אַז ביאת משיח צדקנו – וואָס דאָס איז דאָך, כמדובר, דער תפקיד וורנו זה – איז פאַרבונדן מיט "יכלו כל הנשמות שבגוף".

נוסף על העיקר, אַז דאָס איז די ערשטע מצוה בתורה, [וואָס סדר אין תורה איז דאָך אויך "תורה" והוראה, און דאָס איז אַ סדר אין "תורת חיים" – הוראה בחיים], איז די ערשטע מצוה "פרו ורבו", ביז אין אַן אופן פון "ומלאו את הארץ".

און דעמאָלט איז אַ זיכערע זאָך, [און דאָס איז אויך אַ חלק פון דעם ציוויל], "וכבשוה", אַז די אַלע חשבונות וואָס קומען מצד דעם "ארץ", מצד די ארציות וחומריות, [ווי דער אַלטער רבי טייטשט דאָס אָפּ אין אגרת הקודש פון "גוי אחד בארץ", אפילו אין עניני ארץ] – איז "וכבשוה": ער "נעמט-אייך" אָט די אַלע חשבונות און ווערט אויף זיי אַ מושל ושולט,

על ידי ש"מלאו את הארץ" - "וכבשוה"

כח. צי דאָס איז חשבונות וויפל געלט וועט דאָס קאָסטן, אַדער חשבונות וויפל טירחא דאָס וועט קאָסטן, אַדער חשבונות וויפל מיעוט הריווח דאָס וועט זיין, וואָס על ידי צער העיבור און צער הלידה וצער פון גידול בנים ובנות וכיוצא בזה, וועט מען דאָך ניט קענען הנאה האָבן פון לימוד התורה במנוחת הנפש אַדער פון קיום המצוות במנוחת הנפש, אַדער, אָט די וואָס טראַכטן אויך נאָך נידעריקער - אַז מ'וועט ניט קענען הנאה האָבן פון עניני העולם, [טאַקע אין אַן אופן כשר, אָבער פון עניני "רשות", ניט ווי תורה ומצוות],

ביז וואָנענט ער שטעלט-אויף אַ גאַנצע "ארץ", אַ גאַנצע השקפת עולם, וואָס זי איז אָבער אַ השקפת עולם ווי עולם איז "ארץ", ניט ווי "שמים".

וואָס "עולם" באַשטייט דאָך פון שמים וארץ, פון רוחניות און גשמיות, און ס'דאַרף זיין דער סדר, בלשון הידוע, "הגברת הרוחניות על הגשם", ובלשון פון דעם אַלטן רבי'ן אין פרק לב פון תניא: די נשמה עיקר און דער גוף טפל.

– מ'מוז האָבן דעם גוף, וואָרום אַן דעם גוף חס ושלום קען מען ניט לערנען תורה און מקיים-זיין מצוות ווי ס'דאַרף-צו-זיין.

— ס'איז דאָ לימוד התורה אין גן עדן, נשמות בלי גופים; בשעת אָבער ס'קומט צו אַ שקלא-וטריא און מ'דאַרף מברר זיין אַ ספק — איז דעמאָלט מברר זיין אַ ספק דאַרף מען האָבן אַ נשמה בגוף, ווי דער אַלטער רבי זאָגט בסוף פון ספר התניא. וואָס דוקא דעמאָלט, "אין שמחה כהתרת הספיקות", איז דעמאָלט איז דער לימוד מיט דער מסקנא להלכה למעשה. וואָס פסקי הלכות איז די אַלע ענינים איז דאָס דוקא באַרץ — על ידי נשמה ווי זי איז מלובש בגוף.

אַז ס'קומט צוגיין אַ נשמה אָן אַ גוף למטה, וואָרום זי איז שוין למעלה מהתלבשות בגוף, אָדער אַ מלאך וכיוצא בזה — זאָגט מען אים, אַז דאָס איז אַן ענין וואָס "אין משגיחין בבת-קול": אַ בת-קול מלמעלה; בשעת ס'קומט [אָבער] צו פסק'ענען אַ הלכה — איז "אין משגיחין": ניט נאָר מ'רעכנט זיך ניט מיט דערמיט, נאָר מ'קוקט גאָרניט אין יענער זייט! וואָס דאָס איז דער אָפטייטש פון "השגחה".

כט. בשעת אָבער ס'איז דאָ דער "וכבשוה", אַז מ'איז "כובש" די גאַנצע ארציות מיט די אַלע ענינים — אַט דעמאָלט ווערט דער "וכבשוה" בפשטות, אַז מ'נעמט-איין און מ'זעט, אַז די אַלע חשבונות זיינען ניט אויסגעהאַלטן בפשטות,

וואָרום "ברכת השם היא תעשיר", און בשעת ער מאַכט אַ גרעסערע כלי, וואָס די כלי אויף מקבל זיין ברכת השם איז דאָס קיום רצון השם, איז אַז ער מאַכט אַ גרעסערע כלין — איז "מדה כנגד מדה", וואָס דער אויבערשטער "לא ברא הקב"ה דבר אחד לבטלה", און ס'קומט צוגיין אַ אידישע פרוי און אַ אידישער מאַן און באַווייזט דעם אויבערשטן, אַז זיי האָבן געמאַכט אַ גרעסערע כלי, וואָרום זיי זיינען נתברך, געטאָן כל התלוי בהם אויף האָבן בנים ובנות עוסקים בתורה ובמצוותי' און הולכים בדרך הישר והטוב בעיני אלקים ובעיני אדם.

נאָר וואָס דען? — "ברכת השם היא תעשיר": ניט נאָר "מחסירו אשר יחסר לו", וויפל מ'דאַרף האָבן כדי צו מגדל זיין נאָך אַ אינגעלע מיט נאָך אַ מיידעלע, און מגדל זיין זיי מתוך הרחבה,

אַז אף על פי וואָס אַ ישיבה בעט אַזויפיל געלט, שלא בערך וואָס אין "פאַבליק סקול" איז דאָס "חנם בלא כסף", און דאָ דאַרף ער צאָלן.

דערנאָך קומט נאָך צו די אַלע איבעריקע ענינים, וואָרום אַט דאָ דאַרף ער אים געבן אַ מאכל מיוחד, וואָרום ס'איז אַ ספק אויף די כשרות פון די "סענדוויטשעס" וואָס מגיט אים, און נעמען די "סענדוויטשעס" פון דער מלוכה איז גאָר לא קיימא לשאלה, וואָס דאָס קען ער באַקומען אומזיסט, אָדער האַלב פרייז.

איז זאָגט מען, אַז ניט נאָר אַז ברכת השם איז ממלא "מחסירו אשר יחסר לו", נאָר "ברכת השם היא תעשיר".

בשעת אָבער מ'וויל האָבן עשירות בגשמיות וברוחניות — דאַרף מען געבן כלים, וואָרום אויב "אין כלי" — "ויעמוד השמן".

און אָט דעמאָלט זעט מען, אַז דורך דעם "וכבשוה", אַז ער נעמט-איינ זיין ארציות און אַלע חשבונות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט "ארץ".

ל. וואָרום אַז ער הויבט-אָן טראַכטן, אָדער זי הויבט-אָן טראַכטן, וואָס זאָגט איר נשמה, און זי ווייס, אַז דער אַלטער רבי האָט געזאָגט בפשטות, אַז אַ אידישע נשמה איז דאָס "חלק אלוהה ממעל", וואָס דאָס איז לשון הפסוק, און מוסיף: ממש! דאָס איז ממש אַן ענין פון ג-טלעכקייט אַליין.

במילא, אַז זי באַטראַכט זיך, און ער באַטראַכט זיך: וואָס זאָגט דער אויבערשטער צו די אַלע חשבונות, צי זיי האָבן ביי אים עפס אַ תפיסת מקום, צי ער רעכנט זיך מיט זיי, און דערפאַר וועט ער אָפהאַלטן חס ושלום [דעם] די מצוה "פרו ורבו", אָדער ניט.

איז באַ יעדער נאַרמאַלן מענטשן, וואָס ער טראַכט מיט אַ נאַרמאַלן שכל, [אפילו דער שכל פון נפש הבהמית; מ'דאַרף ניט אָנקומען צו אמונה], אַז ער באַטראַכט זיך, וואָס טראַכט זיין נשמה, [וואָס זי איז אַ "חלק אלוהה ממעל ממש"], אָדער איר נשמה, בהנוגע צו די אַלע חשבונות פאַרבונדן מיט "ארץ": וויפל געלט מ'דאַרף האָבן, און וויפל טירחא מ'דאַרף האָבן, און פון וואָס מ'דאַרף זיך אָפּזאָגן במשך פון די נייען חדשים, און דערנאָך די עטלעכע חדשים פון יניקה, און דערנאָך צער גידול בנין, מיט די אַלע חשבונות האמורים לעיל –

לאַכט ער פון זיך אַליין, אָדער זי לאַכט פון זיין אַליין, אַז ס'איז גאָר ניט שייך אין דערויף דן זיין, מ'זאָל האָבן אין דערויף אַ שקלא-וטריא, וואָס זאָגט אויף דערויף דער "חלק אלוהה ממעל ממש". אַז ס'איז גאָר לכתחילה לא קיימא לכל חשבון ולכל שאלה.

לא. ער האָט דאָך אָבער אַ בלבול פון "ארץ" וואָס איז פאַרבונדן מיט חלל השמאלי שבלב, ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא בתחילתו – דאַרף מען האָבן דעם "וכבשוה". און אָט דעמאָלט, אַז ס'איז דאָ דער "וכבשוה",

און מ'האָט אויף דערויף "הקב"ה עזורו": ס'איז ניט ער דאַרף האָבן "כחי ועוצם ידי", נאָר יעדער איד און אַלע אידן עד סוף כל הדורות, אפילו נאָך פאַר מתן תורה, זאָגט מען אויף זיי, אַז זיי זיינען "מאמינים", דאָס הייסט, בכח עצמו איז ער אַ מאמין, און האָט נאָך אויף דערויף "בני מאמינים" – ער האָט נאָך אויף דערויף דעם כח פון אמונה וואָס ער האָט געירש'נט פון זיין פאָטער און פון זיין מוטער און פון זיין באַבע און פון זיין זיידן, אָדער פון איר מוטער און פאָטער און באַבע און זיידע.

איז אָט דעמאָלט גייט מען בשמחה ובטוב לבב, און מ'פירט זיך אין אַן אופן [פון] מבטל זיין די גזירה פון די מצריים, אויף סוגר זיין את המים, כדי ניט צולאָזן חס ושלום צו דעם קיום מצוה זו, און דערנאָך פאַרלאָזט מען זיך אויפן אויבערשטן:

זייענדיק אין מצרים איז געווען "פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד", בפרט נאָך ווי רש"י איז דאַרטן מפרש, [וואָס דאָס איז דאָך "פשוטו של מקרא", כמדובר כמה פעמים.

לב. בדורנו זה זעט מען, אַז ס'איז דאָ אַזעלכע וואָס דער אויבערשטער – מטעמים הידועים לו – ווייס, אַז זייער שלמות און זייער ענין איז – אויף האָבן אַזאַ און אַזאַ מספר פון בנין; אַזאַ און אַזאַ מספר פון בנות, און האָבן זיי – בזמן המיוחד ובזמן המסוגל.

און וויסנדיק, אַז דער אויבערשטער איז עצם הטוב ו"מטבע הטוב להיטיב" – איז דאָך אַ זיכערע זאָך, אַז דער אויבערשטער קלייבט אויס די צייט וואָס איז אַמבעסטן פאַר דעם פאַטער און פאַר דער מוטער, ובעיקר – די בעסטע צייט פאַרן קינד וואָס ווערט דערנאָך געבאָרן.

און דערנאָך האָט דער אויבערשטער זיינע טעמים וואָס אַמאָל לייגט ער דאָס אָפּ, אַז דאָס זאָל קומען אין אַ משך זמן לאחרי זה.

וואָס "בהדי כבשי דרחמנא למה לך": אַ בשר-ודם, אַ נברא, קען ניט וויסן שכלו וטעמיו של הבורא, מ'האָט אים אָבער געגעבן בחירה, "ובחרת בחיים": ער האָט די מעגלעכקייט פון חס ושלום דאָס אָפהאַלטן.

– די מעגליכקייט ווען ס'ווערט דער עיבור און ווען ס'ווערט די לידה – אויף דערויף איז באַלעבאָס מערניט ווי דער אויבערשטער, און אויף דערויף האָט מען די הודעה פון תורת אמת, אַז דער אויבערשטער איז "עצם הטוב", און "טבע הטוב להיטיב", און דער אויבערשטער וויל "אך טוב לישראל", אַז יעדער אידן, סיי אנשים, סיי נשים און סיי טף, [כמודגש במיוחד בשנת הקהל], זאָלן האָבן דעם טוב בריבוי, ווי דער מדרש איז מאַרין אין מדרש רבה פון מגילת אסתר, שלום בריבוי, טוב בריבוי, ברכה בריבוי – כמה ענינים טובים וואָס קומען בריבוי לישראל, צו אנשים ונשים וטף.

דער אויבערשטער האָט דאָך אָבער געוואָלט, אַז מ'זאָל באַווייזן אַז מ'געהערט צו "עם חכם ונבון", און מ'זאָל זיין דער ריכטיקער "שותף",

וואָס די גמרא זאָגט דאָך אַ תואר נפלא, און זאָגט, אַז ס'איז דאָ "ג' שותפין": אַז ס'ווערט געבאָרן אַ קינד איז דאָ אין דערויף דריי שותפין. וואָס אַ "שותף" על פי הלכה איז אַ שותף. און ווער זיינען די דריי שותפין? – איז דאָס דער אויבערשטער, און דער פאַטער און די מוטער.

און פון די אַלע דריי צוזאַמען איז דאָ די מעגלעכקייט און ס'ווערט דערנאָך געבאָרן אַ אידיש קינד, ווי דער אויבערשטער באַשטימט – אַן אינגעלע אָדער אַ מיידעלע,

און דערנאָך האָט ער אויך אָפּגעגעבן צו דער בחירה פון דעם אב ואם, אַז זיי זאָלן זיי מגדל זיין לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

ו"ברכת השם היא תעשיר": וויבאַלד אַז זיי האָבן אויסגעקליבן גיין אין דעם וועג, דרך הוי' "אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" – איז אַט דעמאָלט ווערט דאָס אין אַן אופן פון עשירות. – נוסף אויף "עשירות" ברוחניות; עשירות בגשמיות כפשוטה.

לג. וואָס דאָס איז, כמדובר, בהנוגע לענייננו, צום לימוד מיוחד וואָס ס'איז דאָ פון די קביעות פון שנה זו, וואָס דאָס איז פאַרבונדן פון רביעי ביז חמישי אין "תורת חיים" און אין "תורת אמת",

אַז מ'זאָל וויסן זיין, אַז דער ענין פון דם איז דאָס איז שייך צו מצרים, און – דעמאָלט ווען אַ מצרי וויל ניט מקיים-זיין דעם אויבערשטנס רצון;

אַ אידן איז, איז בשעת ס'איז געווען דם אין ארץ מצרים – איז ביי אַ אידן געווען מים כפשוטם, ווי ער דערציילט אין מדרש, אַז מ'האַט געטרונקען ביחד פון דעם זעלבן כוס, צי פון דעם זעלבן מקום, פון דעם זעלבן מעיין אָדער אגם אָדער יאור – איז דער יהודי, דער איד, האָט געטרונקען מים.

די איינציקע זאָך אָבער וואָס דער אויבערשטער האָט אָפגעגעבן צו אַ בחירה פון אַ איד, צו אנשים ונשים [און אויך צו טף, אויף וויפל ס'איז שייך בחירה באַ טף], אַז זיי קענען חס ושלום דאָס מונע זיין אָדער מעכב זיין.

און אויך, דאָס איז אויך מצד הטוב – כדי מ'זאָל באַווייזן, אַז מ'איז אַן "עם חכם ונבון", לד. און אויב ס'איז טאַקע אַן ענין פון סכנת נפשות, רחמנא ליצלן, חס ושלום – גייט מען אַוועק צו אַ רב, וואָס ער קען פסק'ענען על פי הוראת תורת חיים, צי דאָס איז אַט דער פאַל. וואָרום אַליין איז מען אַ "נוגע בדבר", במילא דאַרף מען וויסן וואָס זאָגט "תורת חיים", וואָס זי איז אויך "תורת אמת", און אויב ס'איז טאַקע אַזוי – איז אַט דעמאָלט איז, אדרבא – ווערט אַ הוראה פון תורה, אַז מ'זאָל דאָס אָפלייגן.

אָבער ווער איז אין דערויף דער פוסק? - ניט אַט דער וואָס איז "נוגע בדבר", נאָר אַט דער וואָס ער איז ניט "נוגע בדבר", איז ער ניט קיין משוחד און ער ווייס וואָס תורה זאָגט בזה, און דעמאָלט זאָגט ער ניט קיין אייגענע מיינונג, חס ושלום; ער זאָגט די מיינונג פון תורה, וואָס דאָס איז די תורה "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

און אַט דעמאָלט האָט מים, און מ'האַט די מקוה טהרה, און מ'איז מוסיף נאָך אַ בנין מקוה טהרה מיט אַלע הידורים ברוחניות, צוזאַמען מיט אַלע הידורים בגשמיות,

כידוע די מכתבים פון נשיא דוריננו, פון רבי'ן דעם שווער, בזה, מיטן סיפור וואָס ער האָט איבערגעגעבן פון זיין פאָטער, ווי אַזוי מ'דאַרף זען אַ בנין המקוה און אַ מקוה זאָלן זיין מהודר ברוחניות, און אויך – און אַן עיקר גדול – אויך אין יופי חיצוני, "זה א-לי ואנוהו", "התנאה לפניו" בקלף יפה ובריו יפה, מיט די אַלע פרטים,

כפרט אַז דאָס קען חס ושלום אָפּהאַלטן אַ אידן פון מקיים-זיין אַט די מצוה, על כל פנים פון מקיים-זיין איר בעיתה ובזמנה,

וואָס דערפאַר איז דאָך די השתדלות הכי גדולה געווען אַלעמאָל, און אויך איצטער, אויף אויספירן אויך דעם יופי חיצוני בכל האופנים האפשריים, כפי היכולת.

לה. און אָט דעמאָלט האָט מען די הבטחה פון "וידעו מצרים", אַז ס'ווערט בטל און צובראַכן די מדידות והגבלות וואָס אַ איד האָט די בחירה, אַז ער זאָל זיך אַליין מיצר זיין, דורך דערויף וואָס ער וועט זיך אַליין מגביל זיין און זיך אַליין באַרגעניצן אין באַקומען דעם אושר, דעם העכסטן גליק וואָס ס'קען זיין ביי אַ פּאָטער און אַ מוטער, אַז ס'ווערט געבאָרן נאָך אַ קינד, און ער האָט נאָך נחת,

און דער נחת קומט ביי אים דוקא ניט אין אַן אופן פון "חינם" – אַן השתדלות, נאָר ער איז פאַרבונדן דערמיט וואָס ער האָט טירחה, און זי האָט טירחה, אין דעם גידול בנים ובנות – אַט דעמאָלט איז "לפום צערא אגרא", איז נאָך דער נחת נאָכמער טיפער און נאָכמער ברייטער און נאָכמער רייכער, ווי פון אַן ענין וואָס מ'באַקומט אַן קיין השתדלות און אַן קיינע ספיקות און אַן קיינע בלבולים,

און אַן דעם בלבול – וואָס וועט זאָגן די שכנה וואָס לעבט אין אַ דירה איבער'ן סטריט, איבער'ן גאַס, צי זי וועט זאָגן אַז דאָס איז אויסגעהאַלטן לפי כללי המאָדע, אָדער ס'איז ניט אויסגעהאַלטן לפי כללי המאָדע.

וואָס די התחלה בזה הויבט זיך אַן, אַז ער באַטראַכט זיך, אַז ער האָט "חלק אלוקה ממעל ממש", און דאָס איז זיין עיקר, במילא איז צום אַלעם ערשטן דאַרף מען וויסן און פרעגן: וואָס זאָגט דער "חלק אלוקה ממעל ממש" – איז דערנאָך בדרך ממילא ווערט דער "וכבשוה" פון דעם חלל השמאלי, [און] "וכבשוה" פון דעם גאַנצן ארץ,

וואָס אַט דעמאָלט ווערט דער ענין פון "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" אין פשוטו של מקרא, אַז מ'נעמט-אייך די אַלע ענינים גשמיים, אַז זיי ווערן ביי אים באַדינער:

טאַמער דאַרף ער האָבן מערער געלט – האָט ער מערער געלט; דאַרף ער האָבן אַ גרעסערע דירה, וואָרום ס'איז געבאָרן געוואָרן נאָך אַן אינגעלע און נאָך אַ מיידעלע – גיט אים דער אויבערשטער אַ גרעסערע דירה; דאַרף ער האָבן נאָך מלבושים, [און מלבושים יפיים, וואָרום ס'ווערט געבאָרן אַ שיינער קינד דאַרף מען האָבן שיינע לבושים פאַר אים] – גיט ער אים [די] מעגליכקייט [צו] קויפן שיינע לבושים.

ועוד והוא העיקר, אַז ס'ווערט קינדער וואָס זיי זיינען מוצא חן "בעיני אלקים ואדם".

וואָס דאָס איז די הוראה פון דעם ענין וואָס פון מים קען מען נוצן מים אין אַן אופן, אַז דאָס זאָל ברענגען קינדער לעולם, און דערנאָך חס ושלום – דער ענין ווי ס'איז געווען "וידעו מצרים", וואָס דורך דערויף האָט מען געדאַרפט אַנקומען צו דעם ענין.

וואָס דאָס איז שייך בהנוגע צו מצרים, צו ניט-אידן;

בהנוגע צו אידן איז דאָך דער אויבערשטער האָט דאָך געדולד און מאריך אף און חס ושלום ניט מעניש, און וואָרט אַז ס'איז אַ זיכערע זאָך "אל ידח ממנו נדח", און דערוויילע גיט ער על החשבון אַז זיכער וועט מען תשובה טאָן, גיט ער די כל הענינים הדרושים,

כהנהגה פון דעם בעל שם טוב, און דערנאָך די נשיאים שלאחריו, אַז צום אַלעם ערשטן האָט מען אידן געגעבן גשמיות בהרחבה, און דערנאָך איז דאָס געוואָרן אויך און האָט דערנאָך געבראַכט צו פועל זיין אויף אידן אויך ברוחניות.

און בשעת ס'איז דער מאריך, דער אויבערשטער פאַרלענגערט די צייט, דאָרף מען אָבער זיין אָן "עם חכם ונבון" – אויסניצן די צייט אויף ענינים כדבעי.

ניצול הזמן - כמו עור הצבי

לו. און ניט טראַטן, אַז וויבאַלד אַז ס'איז דורכגעגאַנגען אַזא זמן, און ס'איז געגאַנגען אַלץ כדבעי, און מ'האָט הנאה געהאַט פון עניני הרשות וכיוצא בזה, על אחת כמה וכמה אויב מ'האָט נאָך אויסגענוצט די צייט אויף לימוד התורה וקיום מצוותי' – איז געווען אַ הנהגה פון בן עזאי, וואָס ער האָט געזאָגט "דיו לעולם" וכו' וכו',

אָבער די הנהגה ניט פון בן עזראי, הנהגה פסק-דין אין שולחן ערוך, איז דער ענין אַ פסק-דין ברור: ס'דאָרף זיין לימוד התורה בהתמדה ושקידה, ס'דאָרף זיין קיום המצוות בהידור, און ס'דאָרף זיין אַ זהירות ניט פאַרנוצן אַ צווייטנס געלט, מערניט ווי בויען ענינים אויפן חשבון פון אייגענע געלט,

מ'האָט אָבער אויף דערויף דעם משל בדוגמא ווי די גמרא זאָגט אין סוף כתובות, אַז ס'איז אַ דוגמא פון עור הצבי,

וואָס ביי אַ הירש [וואָס אין התחלה פון שולחן-ערוך מאַנט מען באַ יעדער אידן ער זאָל זיך גלייכן צו אַ הירש'ן], זאָגט מען, אַז ביי אַ הירש איז דער סדר, ניט ווי ביי אַנדערע חיות, אַז ס'איז דאָ דער עור, וואָס "עור" – דער פעל – איז דאָך אַ דבר המגין און באַוואַרנט מיט כמה ענינים,

איז ביי אַ הירש איז דער סדר, אַז בשעת ער איז מוסיף אין בשר וואָס דאָרף האָבן הגנה – קומט בדרך ממילא צו אין די ענינים הטפלים, וואָס דאָס איז דער עור הצבי

און דערנאָך זאָגט די גמרא, אַז אַזוי איז געווען אין ארץ הגשמיית בשעת ס'איז געווען ארץ ישראל כתיקונה, איז אַזוי איז געווען בפשטות אין דער מדידה והגבלה פון ארץ ישראל,

וואָס זי איז אַלעמאָל געווען ארץ ישראל לגבולותי' – במדידה והגבלה, מיט גבולותי', אָבער גבולותי' חס ושלום עפעס אָפגעבן,

דערנאָך איז די גמרא דערציילט אַ מעשה ווי ס'איז געווען בפועל וואָס מ'האָט געמאָסטן, האָט מען געמאָסטן, בשעת ס'איז צוגעקומען נאָך אידן – איז צוגעקומען אין שטח הגשמי פון ארץ ישראל.

צוליב וואָס דערציילט דאָס די גמרא אידן וואָס געפינען זיך אין גלות, וואָס שוין בשעת הגמרא איז שוין אויך געווען נאָך אַט דעם זמן?

איז דאך דערפון פארשטאנדיק, אז אָט די אפשריות האָט מען אויך איצטער, נאָר איצטער איז דאָס אין אַן אופן פון "אותותינו לא ראינו": ס'איז דאָ "אותותינו", נאָר וואָס דען? – דאָס איז אין אַן אופן פון "לא ראינו", "אין בעל הנס מכיר בניסו".

התעסקות בכל המבצעים

לז. ויש להאריך בזה, אָבער בכל אופן, בהנוגע לענינינו איז אויך וואָס "מצוה גוררת מצוה":

וויבאַלד אַז מ'דערמאָנט וועגן דעם ענין פון טהרת המשפחה, דער "מבצע" פון טהרת המשפחה, [וואָס דערפאַר איז כאמור דאָרף דאָך זיין די מקוות, און דאָרף זיין פתוחות ווען נאָר מ'דאָרף דערצו אָנקומען, אָן הגבלות בזה,

און אין אַן אופן אַז ס'זאָל זיין אַ מקוה יפה ברוחניות, און אַ מקוה יפה בגשמיות, ביז בגשמיות כפשוטה – בדוגמא פון לשון הגמרא "קלף יפה, דיו יפה", על דרך זה בהנוגע צו כותלי המקוה און די מים שבמקוה, מיט אַלע פרטי הדברים שבזה, אפילו אויך דער פרודור און דעם אופן ווי אַזוי מ'גייט אַריין אין בנין המקוה], איז "מצוה גוררת מצוה" – דערמאָנען בנוגע לשאר המבצעים,

אָנהויבנדיק פון דעם מבצע פון אהבת ישראל, וואָס דאָס איז דאָך מקושר בכל האמור לעיל, וכתורת פון דעם בעל ההילולא, פון דעם אַלטן רבי'ן, אַז דער ענין פון "ואהבת לרעך כמוך" איז "חד הוא" מיט דעם ענין פון "ואהבת את הוי' אלקיך", וואָס דאָס איז דאָך "שורש ומקור לכל מצוות עשה", ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא,

וואָס מצוות-עשה איז דאָך אויך כולל די מצוות יראת השם, וואָס זי איז דער "מקור ושורש לכל מצוות לא-תעשה", ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא, און בפרט ווי ער איז מבאר בארוכה אין פרק "לב" שבתניא וועגן דעם ענין פון אהבת ישראל.

וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט מבצע חינוך – אויף מחנך זיין כל אחד ואחת בישראל אויף וועלכע ער קען משפיע זיין, אָנהויבנדיק פון חינוך עצמו,

וואָס דערפון קומט דערנאָך אַראָפּ אין די מבצעים כלליים, [וואָס זיי זיינען אויך פרטים פון שני מבצעים אלו] – דער ענין פון מבצע תורה, און מבצע תפילין, און מבצע מזוזה, און מבצע צדקה, ו"בית מלא ספרים – יבנה וחכמי", און דער מבצע פון כשרות האכילה ושתי', און דער מבצע פון נרות שבת קודש, [אויך כולל יום-טוב וואָס "איקרי שבת", "ממחרת השבת"], און דער מבצע האמור לעיל, ווי מ'האָט גערעדט פריער בארוכה, פון טהרת המשפחה.

און דאָס ברענגט אַלץ בקרוב ממש צו "יפוצו מעינותיך חוצה" ו"אתי מר" דא מלכא משיחא – די גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו,

וואָס דעמאָלט וועט זיין "כימי צאתך מארץ מצרים" – וועגן וועלכע ס'רעדט זיך אין פרשת שבוע זו – "אראנו נפלאות" בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

לחיים.

קיצור וסיכום שיחה ד'

הקשר בין הרמב"ם ואדה"ז

ספר הלכות, וספר לנבוכים

ולכל לראש קשר כללי ביותר:
הרמב"ם: ס' כתב כו"כ ספרים, אולם ב' ספריו העיקריים הם – "היד החזקה", ספר הלכות (שנקרא בפשטות – "ספר הרמב"ם"), ו"מורה נבוכים", העוסק בהשקפת עולם ובעניינים השייכים לרגש שבלב.

אדה"ז: מתוך ריבוי הספרים והמאמרים שלו, הנה עיקרי ספריו (שנכתבו על ידו, משא"כ שאר הספרים נכתבו ע"י מניחים שונים) הם – שולחן ערוך, שאף הוא ספר "הלכות הלכות", וס' התניא, אשר כמבואר בהקדמתו – אף הוא ענינו עצות והדרכות לאלו הנבוכים כו'.

סיכום: א. ב' ספריו העיקריים של הרמב"ם הם – ס' היד, "הלכות הלכות", ומורה נבוכים; ב. גם ספריו העיקריים של אדה"ז הם בדוגמת ב' עניינים אלו.

היסוד לכל ההלכות

וקשר מדויק יותר – בין ספר היד והשו"ע:

הרמב"ם: לספרו היו כו"כ מהדורות, והמהדורה האחרונה פותחת בתיבות "יסוד היסודות ועמוד החכמות". והוא בשם ר' דוד נכד הרמב"ם הטעם – שזהו הר"ת של שם הוי', אשר ה"יסוד" וה"עמוד" לכל

החידוש במכת צפרדע

בשיעור החומש היומי ישנו ענין הדורש ביאור, שיתבאר בל"נ בשבת הבעל"ט: אודות מכת צפרדע נאמר במדרש דבר פלא – "לולא הצפרדע היאך הי' נפרע מן המצרים". ולכאורה, מכת הצפרדע לא היתה אלא א' מעשר מכות, ואף היא באה מדה כנגד מדה, ולמה לולא מכה זו "היאך הי' נפרע מן המצרים"? [הביאור בזה נדפס בלקו"ש חכ"א שיחה ב לפ' וארא].

ענין זה יתבאר בשבת הבאה, אבל יום כ"ד טבת קשור דוקא אל השבת שלפני"ז, דמיני' מתברכין ימי שבוע זה – עשרים בטבת, יום ההילולא דהרמב"ם. – בעל הצמח דוד כתב דהרמב"ם נסתלק ביום כ"ד בטבת, אבל כבר הוכח שאי"ז מדויק.

ובכן: השייכות בין אדה"ז והרמב"ם היא ככו"כ פרטים, דנוסף לזה ששניהם היו נשיאים בישראל ופוסקים בדורם ובדורות שלאח"ז – הנה יש ביניהם שייכות גם בתורתם.

סיכום: א. צלה"ב החידוש המיוחד במכת צפרדע; ב. זה יבואר בשבת הבאה, ועתה ידובר אודות השבת שלפני"ז – כ' טבת; ג. יש למצוא קשר בין הרמב"ם ואדה"ז בכמה פרטים.

(א) "הודיעני דרך זו אלך", בדוגמת דברי אדה"ז, שבא להורות הדרך להנבוכים בעבודת ה' "בדרך ארוכה וקצרה". אלא שכאן ניכר החידוש דאדה"ז לגבי הרמב"ם, שהרמב"ם כתב בהקדמתו שספרו מיועד למשכילים ובעלי מדע, ואילו אדה"ז הדגיש שזהו "ספר של בינונים", שהיא "מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך". כי כללות ענין החסידות הוא – שסודות התורה יוצאים "חוצה", משא"כ בזמן הרמב"ם הי' צורך בכמה הקדמות והכנות עבור לימוד ענינים אלו.

(ב) "אליכם אישים אקרא גו": הפירוש ב"אישים" הוא "איש מלחמה", היינו שלימוד הספר צ"ל בדרך מלחמתה של תורה, בהבנה והשגה. ואף אדה"ז מעתיק לשון זו – "אליכם אישים אקרא".

(ג) "הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי", ובדוגמא לזה כתב אדה"ז מפני הענוה כו' "מפי ספרים ומפי סופרים", אף שבאמת היו הדברים תורתו שנקראת על שמו – "דעתי" (ועד שזהו התשוב"כ דתורת החסידות – לא רק חסידות חב"ד, אלא חסידות בכלל).

[ועוד להעיר, שכשם שמו"נ נחלק לג' חלקים, גם את ספר התניא חילק אדה"ז במספר ג' דוקא].

עד"ז ישנו קשר בין פתיחת "מורה נבוכים" להתחלת ספר תו"א לאדה"ז: הרמב"ם: פותח את ספרו ביישוב השאלה, איך ישנם בתורה ביטויים כ"ענייני ה" וכדומה, בשעה שהקב"ה "אין לו דמות הגוף".

אדה"ז: הענין הראשון בספרו תו"א הוא – איך אפשר לומר "הארץ הדום רגלי (דהקב"ה)", בשעה שאין לו דמות הגוף ואינו בגדר מקום.

ההלכות שלאח"ז הוא – שכל הנבראים "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

אדה"ז: מהדורא האחרונה דהשו"ע שלו פותחת – שלא כבמהדו"ק – בלשון "יהודה בן תימא אומר", וכמובא בגמ' בסוטה, בתוך תיבת "יהודה" נמצא שם הוי' (בתוספת ד'). ותוכן ההלכה – שבכל עניני האדם צריך להיות "שויתי הוי' לנגדי תמיד" (היינו שכל עניני העולם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו – בדוגמת הלכה הנ"ל בהרמב"ם).

סיכום: א. לס' היד היו כמה מהדורות, ובמהדורא האחרונה נרמז שם הוי'; ב. עד"ז הוא בנוגע לשו"ע אדה"ז; ג. גם תוכן ההלכות שייך זל"ז – "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", "שויתי הוי' לנגדי תמיד".

[ולהעיר, שכללות ספר המדע להרמב"ם שייך לחסידות חב"ד – ובשתיים: (א) כללות ענין המדע והידיעה קשור לחסידות חב"ד, הבנה והשגה בשכל כו'; (ב) בזה גופא – ההדגשה היא על מוח הדעת (מדע), כמבואר בארוכה בחסידות שכדי שהחכמה ובינה יהיו בשלימות, צ"ל נמשך בדעת דוקא].

ג' ענינים – כנגד ג' פסוקים

ועד"ז בנוגע ל"מורה נבוכים" וס' התניא: אדה"ז: בפתיחת ספר התניא כותב, אשר מטרת הספר היא (א) "לבאר היטב איך הוא קרוב מאד. . בדרך ארוכה וקצרה", ולאחר מכן מתחיל בהקדמת המלקט – (ב) "אליכם אישים אקרא גו'", ועוד קודם לזה מציין אשר הספר נלקט (ג) "מפי ספרים ומפי סופרים".

הרמב"ם: פותח את ספרו, כדרכו, בפסוקים – ולהעיר, אשר למרבה התמי' רוב הלומדים אינם שמים לבם להפסוקים שהרמב"ם מביא בתחלת ספריו, שהם פתיחה ומבוא לכל הספר – והם:

שיסוד כל הטענות הי' החשש שמא יביא הדבר לחלישות ח"ו בקיום המצוות; וכיון שנתברר שההפך הוא הנכון, נתבטלה הטענה מעיקרא, וכהפס"ד בהלכה – שכל גזירה שטעמה בצדה, אם נתבטל הטעם – בטלה הגזירה.

ולהעיר, שגם בענין זה מצינו דמיון נפלא בין אדה"ז והרמב"ם: כשם שלאדה"ז קמה התנגדות גדולה בדורו, כן הי' גם אצל הרמב"ם, ואפשר שבאופן חזק יותר... כידוע שראש תורת המוסר בדורו קם כנגדו בתחלה (אלא שלאח"ז בירר הענין לאמתתו ונעשה חסיד נלהב שלו – אף שבימייהם לא השתמשו עדיין בתואר "חסיד"...).

ומ"מ הזהיר הרמב"ם באגרותיו שלא להכנס עמם בויוכחים ובמלחמות; ועד"ז כתב אדה"ז בבואו מפרטבורג, שלא להלחם עם המנגדים, אלא אדרבה, וכולי האי ואולי יהי' כמים הפנים לפנים כו'.

וההוראה למעשה מכהנ"ל: יש לזכור ש"יסוד היסודות ועמוד החכמות" הוא – שכל פרט בעולם "לא נמצא אלא מאמיתת המצאו". וכאשר מתבוננים בזה, בודאי מקיימים "שויתי הוי' לנגדי תמיד", ואזי ווערט מען אויס נבוך, עד "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו'", בקרוב ממש, בבית משיח צדקנו, און אין אן אופן פון "נאו"!

סיכום: א. ג' העניינים שמביא אדה"ז בתחלת ס' התניא, הם כנגד ג' הפסוקים שבפתיחת מו"נ; ב. אך החילוק ביניהם – שהתניא הוא לכל אחד, ומו"נ הוא ליחידי סגולה בלבד; ג. עד"ז ישנה שייכות בולטת בתוכן הענין בין התחלת המו"נ להתחלת ס' תו"א.

"תורה אחת לכולנו"

ומכל הנ"ל מודגש ביותר הענין אשר "תורה אחת לכולנו", אשר כל עניני התורה באים בהמשך אחד מאז ניתנה התורה למשה בסיני ועד עתה; אלא ש"את הכל עשה יפה בעתו" – כל ענין מתגלה בזמן המתאים לו, כמובן ממאחז"ל "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה בסיני".

וא"כ מובן, שהשאלה מפני מה נתגלתה תורת החסידות דוקא בדורות האחרונים – כמוה כהשאלה מדוע נתחדש ענין פלוני בתורה דוקא ע"י תלמיד ותיק בדור זה, ולא בדורות הקודמים...

והתועלת שהביאה תורת החסידות בדורות אלו נראית במוחש, עד שאם פוגשים אדם שמניח ב' זוגות תפילין ומגדל זקן שלם ומקפיד במצוות כו' – ה"ז סימן שבודאי קיבל חינוך חסידי.

ועפ"ז מובן שאין כל מקום לטענות שנתעוררו בזמנו על שיטת החסידות, כיון

החידוש במכת צפרדע

לח. ס'איז דאָך אויך דאָ נאָך אין דעם שיעור חומש, בהנוגע צו דעם ענין פון "מטה" שנהפך ל"תנין", און אויך דער ענין פון צפרדע – וואָס דאָס וועט מען לאָזן, בלי נדר, אויף די התוועדות וואָס קומט בהמשך לזה, אין דעם שבת, וואָס דער "טרח בערב שבת" איז "יאכל בשבת" – דער שבת מברכים פון חודש שבת, וואָס נקודתו איז דאָך עשירי בחודש, וואָס "יהי' קודש" – דער יום הילולא פון נשיא דורינו,

ובפרט בהנוגע צו צפרדע, וואָס ער זאָגט אין מדרש אַ דבר נפלא, אויך אין שמות רבא במקומו, אַז דאָס איז וואָס ס'שטייט אַז "יתרון ארץ בכל הוא", און איז מסיים, אַז דערפאַר האָט מען געזען, אַז אויך צפרדע, וואָס לכאורה איז דאָס אַן ענין וואָס מ'פאַרשטייט ניט וואָס ס'איז אין דערויף די תועלת – איז "יתרון ארץ בכל הוא", אויך אין דעם ענין פון צפרדע, וואָס לולי די צפרדע – זאָגט דער אויבערשטער – ווי אַזוי וואָלט מען געקענט מכה זיין – נוגף זיין – את מצרים.

וואָס לכאורה, צפרדע [איז] איינע פון עשר מכות, וואָס ניט מיט איר האָט זיך אָנגעהויבן ניט מיט איר האָט זיך געענדיקט, און מ'זאָגט אויף דערויף, אַז ס'איז "מדה כנגד מדה", און דערנאָך איז "יתרון ארץ בכל הוא":

"מדה כנגד מדה" – אַז דאָס וואָס די מצרים האָבן פאַרנומען אידן אויף פאַנגען פאַר זיי שקצים ורמשים, איז געווען דער "מדה כנגד מדה" אַז מ'האָט אויף זיי אָנגעשיקט די שקצים ורמשים – די צפרדע,

און דערנאָך דער סיום וחזרת הענין, און אויך פאַרבונדן מיט התחלת הענין – אַז "יתרון ארץ בכל הוא", דער יתרון פון צפרדע, וואָרום לולי צפרדע ווי אַזוי וואָלט מען געקענט נוגף זיין – מכה זיין – את מצרים.

וכפי שיתבאר בלי נדר אין די התוועדות פון שבת שלאחרי זה.

ספר הלכות, וספר לנבוכים

לט. דאָס אָבער וואָס מ'וויל נאָך איצטעד מברא זיין, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט די שבת שלפני זה, וואָס בחודש איז דאָס געווען דער יום העשרים בחודש, וואָס דאָס איז דאָך "מיני' מתברכין כולי יומי", די ימי השבוע שלאחרי זה, כולל אויך דער יום הכ"ד בטבת,

ויש לומר אַ שייכות מיוחדת צווישן כ"ף טבת און כ"ד טבת, וואָס זי ווערט אַרויסגעבראַכט במיוחד ווען כ"ף טבת איז אין אַ שבת שלפני כ"ד טבת, וואָס דעמאָלט זאָגט מען בפירוש, אַז "מיני' מתברכין כולי יומי", אויך כ"ד טבת,

אויך אין דעם ענין וואָס אַזוי ווי ס'איז דאָ דער יום הפטירה וההילולא כ"ד טבת, פון דעם אַלטן רבי'ן – על דרך זה איז כ"ף טבת איז דער יום הפטירה פון דעם רמב"ם.

וואָס ס'איז דאָ איין דיעה, אַז די פטירה פון דעם רמב"ם איז אויך געווען כ"ד טבת, ווי ער זאָגט אין "צמח דוד" - אָבער מ'פרעגט דאָס אָפּ, אַז בשעתו האָט ער נאָך ניט געהאַט די ידיעות ברורות, וואָס דער נכד הרמב"ם ובנו של הרמב"ם שרייבן בפירושו, אַז די פטירה פון דעם רמב"ם איז געווען בעשרים בטבת.

וואָס די שייכות פון דעם אַלטן רבי'ן מיטן רמב"ם איז דאָך מובן ופשוט פון כמה סיפורים און פון כמה ענינים,

נוסף אויף דערויף וואָס יעדערער פון זיי איז דאָך געווען אַ נשיא בדורו, און יעדערער פון זיי איז געווען אַ פוסק בדורו, וואָס לאורו איז מען געגאַנגען בימיו ובזמנו, און דערנאָך גייט מען "בדרכיו אשר הורנו ונלכה באורחותיו נצח סלה ועד" אין די דורות שלאחרי זה, וואָס דאָס זעט מען דאָך סיי באַ דעם רמב"ם און סיי באַ דעם אַלטן רבי'ן.

דערנאָך געפינט מען אַ שייכות מיוחדת ומודגשה, וואָס בשעת מ'זאָגט "רמב"ם", איז צום אַלעם ערשטן ביי אַ אידן, וואָס אַ איד איז דאָך פאַרבונדן מיט תורה, און זוכט יעדער ענין ווי שפיגלט זיך דאָס אָפּ אין תורה - איז בשעת מ'דערמאָנט דעם רמב"ם, איז ניט מ'פרעגט זיך נאָך לכל לראש וועגן זיין עסקנות ציבורית און הפצת היהדות ו"להעמיד הדת על תילה", [וואָס אין דערויף האָט ער דאָך אויפגעטאָן מעשים נפלאים ונצורות עד בלי קץ], בשעת אָבער מ'פרעגט אַ אידן אַ בן תורה, על אחת כמה וכמה אַ ישיבה-בחורה, "הלומד תורה בקטנותו" - ווייס ער ניט וועגן אַט די אַלע פרטים; ער ווייס אָבער אַ דבר ברור וועגן די ספרים פון דעם רמב"ם.

וואָס די ספרים פון דעם רמב"ם איז דאָ כמה וכמה ספרים; אַט דאָס וואָס זיינען מפורסם לכל וידוע לכל - איז דאָס דער "רמב"ם", ווי ער ווערט אָנגערופן דער ספר בפשטות "אַז מ'זאָגט "רמב"ם" מיינט מען דאָס דעם "משנה תורה להרמב"ם", דער "יד החזקה".

דערנאָך גיט מען אַ פרעג: וואָס טוט זיך בנוגע צו עבודת התפילה, צו השקפות עולם בנוגע צו ענינים פון רגש שבלב - כאַפט מען זיך ענין פון [ספרו] "מורה הנבוכים". אָדער ווי ער [=הרמב"ם] ווערט אָנגערופן ביז דורנו זה בפשטות "מורה נבוכים",

און ערשט דערנאָך ווייס מען פרטים, אַז צו ספר "יד החזקה" איז דאָ די הקדמה פון ספר המצוות, דערנאָך איז דאָ כמה אגרות פון דעם רמב"ם, ושאלות ותשובות מהרמב"ם וכו', אָבער אַז מ'זאָגט "רמב"ם" - איז צום אַלעם ערשטן דערמאָנט מען זיך תורתו בספרו, ביז וואָנענט אַז דער ספר ווערט אָנגערופן סתם: "רמב"ם". און דער צווייטער ספר "מורה נבוכים".

אַז מ'זאָגט דעם "אַלטן רבי'ן", [אָדער ווי מ'פלעגט אים רופן און ווי מ'רופט אים אין פוילן "דער רב"] - דערמאָנט מען זיך לכל לראש וואָס איז זיינע ספרים? - שולחן ערוך און דער תניא.

וואָס מ'דאַרף דאָך ניט האָבן קיין ביאור ופירושו, ווי אַזוי דער שולחן-ערוך איז דאָס בהתאם צו "הלכות הלכות", וואָס דאָס איז דער ספר הרמב"ם, און דערנאָך ווי אַזוי דער

ספר התניא, ווי דער אַלטער רבי אַליין איז מבאר אין דער הקדמה און אין "אגרת המלקט" – ווי אזוי דאָס איז די נתינת עצות צו אָט די וואָס שטייען בספיקות און זיי זיינען "נבוכים" וכו'.

וואָס ס'איז דאָך דאָ אַ המון ענינים פון תורה שבעל-פה פון דעם אַלטן רבי'ן; מ'רעדט דאָך אָבער בהנוגע צום רמב"ם, צו תורתו שבכתב וואָס נתפרסמו בכתב תיכף ומיד – איז דאָס אָט די צוויי ספרים: דער ספר הרמב"ם און דער ספר פון "מורה נבוכים", און בהנוגע צו דעם אַלטן רבי'ן – דער ספר השולחן-ערוך,

וואָס אף על פי אַז ער איז געדרוקט געוואָרן נאָך דער הסתלקות פון דעם אַלטן רבי'ן; ער איז שוין אָבער געווען בכתב, און געווען בכתב על ידי פון דעם אַלטן רבי'ן עצמו,

[ניט ווי די מאמרי חסידים וואָס [ס'זיינען] געשריבן געוואָרן על-ידי "מניחים", די וואָס האָבן געמאַכט די "הנחות", אפילו אָט די וואָס זיינען געווען נאמנים ביותר – דאָס איז אָבער בנוגע צו דעם אַלטן רבי'ן יצא מפיו אין אַן אופן פון "תורה שבעל פה", און געבליבן אַזוי מציור,

דערנאָך איז דאָס פאַרשריבן געוואָרן דורך דעם מיטעלן רבי'ן, דורך דעם צמח צדק, דורך זיין ברודער, און דורך די "מניחים", ר' פנחס משקלאָוו וכו'].

על דרך זה איז אויך ביים רמב"ם איז דאָך מובן, אַז ס'איז געווען כמה הוראות בעל פה, אויך מובן, אַז בנוגע צו די אגרות, וואָס זיי זיינען געווען טאַקע בכתב – ס'איז אָבער געווען ניט אין אַן אופן מפורסם.

וכמדובר: אַז מ'דערמאָנט רמב"ם – פאַרבינדט מען דאָס אין תורה מיט צוויי ספרים שלו: "רמב"ם" און "מורה נבוכים". און אַז מ'זאָגט דער אַלטער רבי, פוסק בנגלה דתורה – שולחן-ערוך; פוסק בנסתר דתורה – ספר התניא. און ווי נשיא דורנו איז מדגיש און מבאר בארוכה, אַז דאָס איז דער "תורה שבכתב" פון תורת החסידות.

- אף על פי וואָס ס'איז דאָ דער "תורה אור", און דערנאָך דער חלק שני שלו, וואָס איז דערנאָך אַ נאָמען געגעבן "לקוטי תורה", [ווי נשיא דורנו איז מבאר בארוכה די השתלשלות הענינים], מיט די המון מאמרים וואָס איצטער איז זכה דוקא דורנו און מ'האָט אָפגעדרוקט אַ ריבוי מאמרים וואָס זיינען ביז איצטער געווען מערניט באַ יחידים, אָדער מערניט ווי באַ יחידי סגולה, והולך ומוסיף באור – זיי ווערן "תורה שבכתב", און זיי זיינען נאָכמער מוסיף אין "פיוצו מעינותיך חוצה", מיט די אַלע ענינים וואָס זיינען דערמיט פאַרבינדן.

היסוד לכל ההלכות

מ. וואָס אין דערויף איז דאָ נאָך אַ קשר מדוייק יותר:

אַז מ'גיט אַ קוק [אין] דעם שולחן-ערוך פון דעם אַלטן רבי'ן, ובפרט די מהדורא תנינא שלו,

וכידוע, אַז אויך אין ספר הרמב"ם איז געווען כמה מהדורות. וואָס דער רמב"ם אַליין האָט געהאַט אַ מהדורא קמא, דערנאָך איז דאָ וואָס ס'איז געווען מהדורה שני', און ס'איז דאָ ענינים וואָס ס'איז גאָר געווען דערנאָך אַ מהדורא שלישית,

ווי מ'זעט דאָס אויך אין כתב-יד הרמב"ם ווי ס'איז דאָ ענינים וואָס ער אַליין האָט אויסגעמעקט נאָך אין דער מהדורא זו עצמה, און האָט צוגעשריבן אַ נוסחא אחרת, און דערנאָך אויך ווי דער רמב"ם אַליין שרייבט אין זיינע אגרות, אַז דאָס איז געווען וואָס מ'האַט געפרעגט שאלות אויף ענינים וואָס ער האָט געשריבן אין רמב"ם, און ער האָט געענטפערט, אַז דאָס איז געווען די "משנה ראשונה" שלו, און דערנאָך האָט ער דאָס איבערגעטראַכט און זיך מתבונן געווען און האָט דאָס משנה געווען, און די מסקנא איז געווען באופן כך וכך.

איז די "מסקנא", מהדורא אחרונה, פון דעם ספר הרמב"ם איז – הויבט זיך אָן "יסוד היסודות ועמוד החכמות", אַז מ'זאָל וויסן זיין אַז "כל המציאות" איז "נמצא מאמיתת המצאו", ווי ער איז דערנאָך מאריך בארוכה.

שרייבט דער נכד הרמב"ם און מפרשי הרמב"ם, פאָרוואָס איז די התחלה "יסוד היסודות ועמוד החכמות"? – איז דאָס בכוונה פון דעם רמב"ם, וואָרום דער ראשי-תיבות דערפון איז שם הוי'.

וכדרך הרמב"ם, ובפרט בספר הרמב"ם, [שרייבן] עניני "הלכות הלכות" – קומט דאָס אין אַ ראשי-תיבות, וואָרום די "הלכה" שבדבר, [און די הלכה וואָס זי איז אַ "יסוד היסודות ועמוד החכמות" פון אַלע הלכות שלאחרי זה], איז דאָס דער "יסוד" און דער "עמוד", אַז מ'זאָל וויסן זיין – "לידע" - אַז אַלע מציאות איז "נמצא מאמיתת המצאו וכו'", מיט די גאַנצע אריכות הביאור שלאחרי זה.

אַז מ'גיט אַ קוק די התחלה פון מהדורא תנינא פון שולחן-ערוך – הויבט זיך אָן בשינוי פון מהדורא קמא, מיט די ווערטער "יהודה בן תימא אומר".

זאָגט די גמרא אין סוטה, אַז אין "יהודה" שטייט דער שם הוי', נאָר וואָס דען? – נאָך מיט אַ תוספת, אַ דל"ת. און ווי די גמרא איז דאָרט מאריך בארוכה.

און וואָס דאָס איז די מהדורא תנינא, מהדורא אחרונה, ווי דער אַלטער רבי האָט דאָס אַליין געשריבן, און האָט משנה געווען און מוסיף געווען, ניט ווי אין דער מהדורא קמא, אַז ס'הויבט זיך אָן פון ["יתגבר כארי"], נאָר ס'הויבט זיך אָן פון "יהודא [בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים]" – וואָס דאָס איז בדוגמא פון "יסוד היסודות ועמוד החכמות".

וואָס וואָס שטייט נאָך דערויף? - אַז "לידע", אַלע דברים נמצאים איז "נמצאו מאמיתת המצאו";

וואָס ברענגט מען אַראָפּ די הלכה וואָס "יהודא בן תימא אומר", וואָס קומט דערפון אַרויס די הלכה? - אַז בשעת ס'איז דאָ אַ "נמר", איז [דאָס] כדי אַ איד זאָל זיין אַן "עז כנמר".

[און דאָס אויסנוצן - ווי ער איז דערנאָך ממשיך - ניט אויף שאר ענינים, וואָס ס'קען גאָר ווערן אַ "טבע בנפשו" טויג דאָס ניט; ער זאָל דאָס אויסניצן אויף "שויתי הוי' לנגדי תמיד", ווי [ער איז] דערנאָך ממשיך. [וואָס דאָס איז דאָך אויך דער דיוק "שויתי - דוקא הוי' - דער שם הוי'"].

ועל דרך זה ווי "נמר" - על דרך זה באַ צבי, און ביי אַרי און ביי אַ נשר.

מיט נאָך כמה ענינים שבדומה לזה.

און בכללות אַט דער ענין וואָס דאָס איז דאָך וואָס מ'זאָגט, אַז דאָס איז "ספר המדע", וואָס דער רמב"ם האָט דאָך אַזוי אַ נאָמען געגעבן דעם ערשטן חלק פון ספרו הרמב"ם, וואָס ס'איז פאַנאָדערגעטיילט אויף פערצן ספרים, און דער ערשטער ספר איז ספר המדע - וואָס דאָס איז דאָך דער ענין פון חב"ד.

וואָס חב"ד איז דאָך די הדגשה אויף מדע, נאָר אַ "מדע" וואָס איז פאַרבונדן מיט תורה.

און דער פלא בזה איז נאָך מערער:

דער אַלטער רבי [איז] מבאר בארוכה, און די נשיאים שלאחרי זה מיט נאָך מער ביאור ואריכות, ווי אַזוי אין חב"ד עצמו - ווי אַזוי דער עיקר איז, אַז דאָס זאָל אַראָפקומען אין דעת, וואָס ערשט דעמאָלט איז ווערט די חכמה בשלימותה און בינה בשלימותה - בשעת ס'איז דאָ דער ענין פון "מדע", דער ענין פון דעת.

און ברענגט אויך גלייך דערנאָך דער רמב"ם בהמשך לזה, אין פרק שני, "כיצד יבוא לאהבתו וליראתו"? - און זאָגט דאָרטן "כשיתבונן" - וואָס דאָס איז דער ענין פון בינה, "בחכמתו" - וואָס דאָס איז דער ענין פון חכמה, און דערנאָך "לידע" - וואָס דאָס איז דער ענין פון דעת,

נאָר כדרך הרמב"ם, אַז די ענינים וואָס איז פאַרבונדן בתורת הסוד - איז שרייבט ער זיי ברמז, און דעם ספר שרייבט ער בגלוי ענינים פון "הלכות הלכות".

מיט נאָך כמה ענינים שיש להאריך בזה, נאָר אין הזמן גרמא.

ג' ענינים - כנגד ג' פסוקים

מא. על דרך זה בהנוגע צו "מורה נבוכים" און דעם "תניא".

וואָס אף על פי וואָס לכאורה אין תניא ברענגט ער אַראָפּ כמה ענינים פון רמב"ם - אָבער פון ספר ה"רמב"ם", ניט פון "מורה נבוכים". אָבער די ענינים שטייען דאָך און זיינען אויך נתבאר אין "מורה נבוכים".

און דערנאָך, כמדובר די "אגרת המלקט" איז, אַז דער תניא איז – כדי ס'זאל זיין די עצות צו אָט די אַלע וואָס שטייען אין ספיקות, ובלשון הרמב"ם – וואָס זיי זיינען "נבוך" וואָס צו טאָן און ווי אַזוי צו טאָן, אָדער ווי אַזוי צו לערנען און ווי אַזוי צו פאַרשטיין די ענינים בתורה, [וואָס דאָס איז דאָך בפשטות דער ענין פון ספר "מורה נבוכים"], און דאָס איז דער ליקוט פון די עצות פון דעם מלקט אין "ליקוטי אמרים", וואָס נקרא על שם התחלתו: "ספר התניא".

און דערנאָך קומט נאָך צו דער דיוק נאָכמערער:

ס'איז דאָך דאָ די "אגרת המלקט" וואָס דאָס קומט אַלס אַ הקדמה און אַלס אַ פתיחה פון דעם אַלטן רבי'ן צו דעם ספר התניא, ווי ער איז דערנאָך מסיים, אחרי האריכות הביאור, אַז אין שכלו פון איינעם גלייך צו אַ צווייטן וכו' - אַז דערפאַר שרייבט ער דאָס בכתב, און דאָס איז דאָס וואָס ער האָט געענטפערט פריער בעל-פה וכו', וואָס דאָס איז דער ספר התניא.

וואָס פאַר דערויף איז אויך דאָ דער "שער" התניא. וואָס אין אים איז דאָך דאָ, ווי נשיא דורינו האָט געזאָגט, דער חלק פון דעם שער, דעם נוסח פון דעם "שער", וואָס איז געשריבן געוואָרן פון דעם אַלטן רבי'ן אַליין, וואָס דאָס איז ביז די ווערטער "בעזר השם יתברך".

וואָס וואָס איז דאָס? ווי ער זאָגט – אויף מבאר זיין אָט דאָס וואָס ס'שטייט "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו, בדרך ארוכה וקצרה בעזר השי"ת". דערנאָך הויבט זיך אָן "אגרת המלקט", "אליכם אישים אקרא] שמעו אלי [רודפי צדק]", מיט די אריכות הבאה לאחרי זה.

דערנאָך אויך, ווי ער שרייבט פון פריער אין דעם שער - אַז דאָס איז "מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים". און דערנאָך אין "אגרת המלקט". וואָס דאָס איז דאָך אויך דער לשון פון דעם אַלטן רבי'ן.

וואָס דאָס איז די "פתיחה" און די "הקדמה" און די "אגרת" וואָס קומט אַלס "באגלייט", אָבער אַלס הקדמה צום ספר התניא.

בשעת מ'גיט אַ קוק אין "מורה נבוכים" – האָט דער רמב"ם געשריבן אַ "פתיחה" צום "מורה נבוכים". וכדרכו אויך אין ספר הרמב"ם וואָס ער הויבט-אָן מיט אַ פסוק,

[כאָטש אפילו למרבה התמי', איז די וואָס לערנען רמב"ם און קאָכן זיך אין רמב"ם און מדייק אין רמב"ם – איז רובם ככולם ניט משים לב צו די פסוקים פון תורה וואָס דער רמב"ם אַליין ברענגט זיי און שטעלט זיי אַוועק אַלס אַ התחלה און אַלס אַ "פתיחה" און אַלס אַן "אריינגאַנג" אין די הלכות אין דעם ספר שבא לאחרי זה].

אין דער פתיחה פון "מורה נבוכים" דער רמב"ם הויבט דאָס אָן מיט דריי פסוקים. דער ערשטער פסוק איז ["הודיעני דרך זו אלך כי אליך נשאתי נפשי"], דער צווייטער פסוק איז

”אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם“], און דער דריטער פסוק איז, [”הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי“].

וואָס דאָס איז בדיוק וואָס דער אַלטער רבי זאָגט :

”בדרך ארוכה וקצרה“, אַלס אַ הקדמה ו”פתיחה“ צו ספר התניא – בדוגמא ווי ער זאָגט דאָ, אַז ס’זאָל זיין ”הודיעני [דרך זו אלך]“ מיט אַן אריכות הפסוק; ”מפי ספרים ומפי סופרים“ – ווי ער זאָגט דאָ, אַז [”הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשיב לדעתי“], און [”אליכם אישים אקרא“] – דער זעלבער לשון פון דעם זעלבן פסוק ווי ער ברענגט אין פתיחה פון ”מורה נבוכים“, אויך אין דער פתיחה פון תניא.

וואָס ס’איז דאָ כמה מפרשים און מדייקים: וואָס איז די שייכות און די פתיחה דוקא מיט אַט די ענינים?

וואָס אויף דערויף איז דאָך דאָ כמה וכמה ביאורים פון ברי סמכא, וואָס אין כאן המקום להאריך בזה, ובפרט אַז מ’האָט אין דערויף ניט גערעדט פון רבותינו נשיאינו,

אַבער ”שמעו אלי [רודפי צדק]“ דאַרף דאָך ניט האָבן קיין ביאור פאַרוואָס עפעס מ’דאַרף מקדים זיין דאָס - כדי ס’זאָל זיין דער לערנען פון די ספרים אין אַן אופן פון ”שמעו“, וואָס דאָס איז דער טייטש ”דבר כי שומע עבדך“ – דער ענין פון הבנה והשגה, [”נעשה ונשמע“, וואָס דאָס איז דאָך דער אַפטייטש פון פאַרשטיין].

און אין אַן אופן פון ”אישים“, וואָס דאָס איז ”איש מלחמה“, וואָס דאָס פאַרלאַנגט ”מלחמתה של תורה“ - אַ שקלא-וטריא, הבנה והשגה והתבוננות ארוכה.

וואָס דאָס איז אויך פאַרבונדן מיט ”דרך הוי’ לעשות צדקה ומשפט“, און ווי גערעדט פריער בארוכה, אין די התועדות שלפני זה, אַז יעדער ענין פון תורה ומצוות זאָגט מען אויף דערויף ”וללכת בדרכיו“, און דערנאָך מפרש ”חוקיו משפטיו ועודותיו“, ווי גערעדט בארוכה אין די התועדות שלפני זה.

וואָס דאָס אזי דאָך אויך די כוונה אַ ”דרך ארוכה וקצרה“ – כדי דאָס זאָל ברענגען צו ”קרויב אליך הדבר מאוד בפין ובלבך לעשותו“.

און דאָס איז ”מפי ספרים ומפי סופרים“ – ווי ער ברענגט אין מורה נבוכים אין דער ”פתיחה“, אַז ס’איז דאָ ”דברי חכמים“, און דערנאָך איז דאָ ”דעתי“, ווי דער לשון כתוב – ביידע ענינים, וואָס דאָס איז דאָך אַזוי אויך פאַרשטאַנדיק בפשטות, אַז אף על פי וואָס דער אַלטער רבי, מפני עניות וכיוצא בזה, שרייבט אַז דאָס איז ”מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים“ – איז דאָך דאָס תורתו פון דעם אַלטן רבי’ן, ש”נקראת על שמו“, כמוזכר לעיל דער ”בעל התניא“. ובפרט על פי ביאור פון נשיא דורינו, אַז דאָס איז די ”תורה שבכתב“ פון תורת החסידות.

[וואָס יש לומר, אַז דאָ איז די כוונה פון ”תורת החסידות“, ניט נאָר פון חסידות חב”ד, נאָר פון גאַנץ חסידות – אויך פון חסידות הכללית. וואָרום סיי דער בעל שם טוב און סיי דער מגיד האָבן דאָך ניט געשריבן אין אַן אופן פון ”תורה שכתב“ תורת; באַ זיי איז דאָס

געווען תורת שבעל פה, און ס'איז פאַרשריבן געוואָרן על-ידי תלמידיהם ווען איז געוואָרן "תורה שבכת" על-ידי בעל התורה, וואָס "נקראת על שמו" – איז דאָס איז געווען דער ספר התניא.

- ס'איז דאָ דער ספר ה"תולדות", וואָס ווערט געבראַכט פון צמח צדק בכמה מקומות, וואָס דאָס האָט ער אָבער פאַרשריבן אַלס אַ תלמיד ש"שמעתי ממורי", דערנאָך מיט אַ ביאור אָדער הוספות משלו,

אָבער "תורה שבכתב", בדוגמא ווי תורה-שבכתב פון כללות ענין התורה, וואָס דאָס איז דאָך געשריבן געוואָרן על-ידי נותן התורה, דורך דעם אויבערשטן – על דרך זה "צדיקים דומין לבוראן", וואָס ס'איז געשריבן געוואָרן דורך אַ נשיא אין חסידות, "תורה שבכתב" פון חסידות – איז דאָס דער ספר התניא.

און זי איז כדי צו באַווייזן אָט די וואָס זיי זיינען "נבוכים" אין עבודת השם, כמבואר אין די "אגרת המלקט" – ווערט דאָס באַוויזן "בדרך", און דער דרך איז "דרך ארוכה וקצרה" וכו'.

מב. וואָס אין דערויף זעט מען די הוספה וואָס ס'איז דאָ באַ דעם אַלטן רבי'ן לגבי דעם רמב"ם:

אין דער פתיחה פון דעם "מורה נבוכים" איז דער רמב"ם מדגיש, אַז דאָס איז געשריבן געוואָרן פאַר די וואָס זיי זיינען מבינים ומשכילים און בעלי חכמה און בעלי מדע און האָבן די הקדמה פון אַלע-ערליי ידיעות, סיי אין תורה סיי אין אַנדערע ענינים;

דער אַלטער רבי איז מוסיף ומדגיש, אַז דאָס איז אַ "ספר של בינונים". וואָס בינונים איז דאָס "מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך"!

וואָס דאָס איז דאָך, ווי אין ענין פון כללות ענין החסידות און תורת הסוד, אַז פריער איז דאָס געווען פאַר "יחידי סגולה", און דערנאָך איז "מצוה לגלות זאת החכמה", און דערנאָך איז דאָס געוואָרן אין אַן אופן פון "פוצו": אפילו "מענינות" זאָל מען ברענגען די "מענינות" אַליין אין "חוצה" – ניט ווי ס'איז געווען אין זמן הרמב"ם, וואָס דעמאָלט איז דאָס געווען – ווי דער רמב"ם שרייבט – פאַרבונדן מיט אַ הכשרה און מיט אַ הקדמה און מיט אַ הכנה און מיט לימוד בפועל אין אַן אופן פון לימוד בתכלית השלימות אין כמה ענינים שלפני זה.

דאָס איז אָבער אויך פאַרבונדן, ווי אין "מורה נבוכים" כפשוטו, ווי ער שרייבט אין "פתיחה" מער באַרוכה: אַזוי ווי ס'איז דאָ ענינים פון תורת] השם וואָס אין זיי ווערט אַ שאלה און אַ מבוכה, און מ'ווערט אַ "נבוך": ווי אַזוי קען מען זאָגן "עיני ה'", "כסא ה'", "הדום רגליו" וכיוצא בזה? – איז קומט ער און שרייבט לתלמידו – שרייבט און שיקט אים – דעם ספר ה"נבוכים", וואָס דאָרט איז ער מבאר ובעיקר ווי אַזוי ס'איז שייך זאָגן די תוארים, אָט די אַלע וואָס ער ברענגט דערנאָך און מבאר בנוגע צו ה'.

וואָס דאָס איז די התחלה פון "תורה אור".

וואָס תורה אור האָט דאָך שוין דער ממלא מקומו, דער צמח צדק, מסדר געווען, אַז דאָס זאָל ווערן "דברים שבכתב" – הויבט זיך אָן דער ערשטער ענין ווי אַזוי קען מען זאָגן "השמים כסא"י" למעלה, "הארץ הדום רגלי" למעלה – בשעת ער איז ניט אין "דמות גוף ולא בגדר מקום" – וואָס אין דערויף רעדט ער בארוכה אין "מורה נבוכים"!

וואָס בזמן פון דעם אַלטן רבי'ן איז דאָס טאַקע געווען "תורה שבעל פה" – פונקט אַזוויי ווי מ'געפינט בנוגע צו ספר הרמב"ם בכלל, אַז בזמן המשנה והגמרא איז דאָס געווען "תורה שבעל פה"; דער רמב"ם האָט דאָס דוקא קובע געווען דוקא בכתב, און געהייסן מעתיק זיין בכתב, און האָט מגיה געווען די כתבים, כדי ס'זאָל ווערן "תורה שבכתב" און דאָס זי*אָל פאַנאַנדערגעשיקט ווערן בכל מקום ומקום צו וועלכן מ'האָט געקענט דערגרייכן.

וואָס על דרך זה איז געווען דערנאָך אין תורת החסידות.

מג. וואָס לכאורה איז דאָס גופא דאַרף דאָך האָבן אַ ביאור:

וויבאַלד אַז ס'איז אַ זמן וואָס ס'איז דאָ תורה שבעל-פה, איז דאָך אַ סימן, אַז די וועלט דאַרף דאָס האָבן – האָט דאָך דאָס געקענט גלייך דער בעל שם טוב פאַרשרייבן, דער מגיד פאַרשרייבן; ניט פאַרלאָזן זיך אויף תלמידים,

וואָס לאחרי כל הדיוק איז דאָך אינו דומה, בדוגמא ווי מ'געפינט ביי דעם אַלטן רבי'ן, אַז ס'איז דאָ "לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו",

איז אפילו וואָס דאָס איז הנחות וואָס דער צמח צדק האָט מאשר געווען, און רובם זיינען פאַרשריבן פון דעם מיטעלן רבי'ן, ממלא מקום פון דעם אַלטן רבי'ן, און פון אחיו, וואָס איז געווען "אחיו" מיט אַלע פירושים וואָס ס'איז דאָ אין דעם וואָרט "אח", און וואָס סמך – דער אַלטער רבי – ידיו עליו אויף זיינע "הנחות" ורשימות,

אף על פי כן איז מען מדייק, אַז אַט דער דרוש אין חיי שרה איז דאָס "לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו". ועל דרך זה בהנוגע צום משכן [= "כי"ק אדמו"ר נ"ע – ביאור לענין הכרובים" שבתורה אור ס"פ תרומה] –

בדוגמא ווי ס'איז געווען ביים אַלטן רבי'ן מערניט ווי דער ספר התניא.

מיט נאָך כמה פרטים שאין כאן המקום להאריך בהם.

מד. די כוונה איז אָבער, וכמדובר, בהמשך אַז מ'קומט פון שבת פון כ"ף טבת, וואָס דעמאָלט איז ווי דער אַלטער רבי איז מבאר, איז דאָס אָן ענין וואָס "כל עמלו אשר עמל בו" דער רמב"ם – איז אַט דעמאָלט איז דאָס "פועל ישועות בקרב הארץ",

ומידי שנה בשנה איז "הימים האלה נזכרים", אַז מ'דערמאָנט זיי ווי ס'דאַרף צו-זיין – איז אַט דעמאָלט "ונעשים", ווי ער איז מבאר אין כתבי האריז"ל, טוען זיך אויף די המשכות והשפעות ווי ס'איז געווען בפעם הראשונה, און נאָך מערער – דערפאַר וואָס ס'דאַרף ד*אָך

זיין דער "להעלות בקודש" למטה, איז "להעלות לקודש" דאָ דער ציווי און דער קיום אויך אין "דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" מצד ההשפעות שמלמעלה, ווערט דערנאָך "מיני' מתברכין כולי יומי",

ביז וואָנענט כידוע אויך דער נשיא דורינו, אַז ביים אַלטן רבי'ן איז געווען אַ קביעות צו לערנען מיט נכדו, ממלא מקומו לאחרי זמן, מיטן צמח צדק, "מורה נבוכים".

ביז ווי דער צמח צדק ברענגט דאָס אַראָפּ בארוכה די ביאורים בזה בכמה מקומות ובכמה תוארים, אָנהויבנדיק טאַקע אַז ס'שטייט אין "מורה נבוכים" אין דעם חלק און אין דעם פרק אַט דער און דער ענין, און דאָס איז דער ביאור ווי ער איז דערנאָך מבאר, וואָס ווי פאַרשטאַנדיק פון דעם סיפור פון דעם שווער איז דאָס אַ תורה פון דעם אַלטן רבי'ן.

מה. און דערנאָך קומט-צו נאָך אַן ענין:

"מורה נבוכים" האָט דער רמב"ם פאַנאַנדערגעטיילט אויף דריי חלקים; דעם תניא האָט דער אַלטער רבי פאַנאַנדערגעטיילט אויף דריי חלקים. אָנגערופן "אגרת התשובה" נאָך בזמן פון דעם אַלטן רבי'ן: מהדורא תנינא, וואָס זי איז די וואָס מ'לערנט איצטער – שרייבט ער און זאָגט, אַז דאָס איז חלק שלישי – ווי אין "מורה נבוכים" חלק שלישי.

און פאַנאַנדערגעטיילט אויף פרקים.

- אגרת הקודש איז פאַנאַנדערגעטיילט אויף "סימנים", און דאָס איז דערנאָך נצטרף געוואָרן, אַז "עלה בדעתם לתת הורמנא", ווי דער לשון בארוכה פון די "הרבנים שיחיו בני הגאון המחבר";

ווי דער אַלטער רבי האָט דאָס פאַנאַנדערגעטיילט איז געווען דריי חלקים אין ספר התניא – ווי די דריי חלקים אין ספר פון "מורה נבוכים".

און די התחלה וענין, אַז דאָס זאָל מורה-דרך זיין צו די "נבוכים", דערנאָך איז דער "מורה דרך" אַט די וואָס זוכן אַ דרך אין עבודת השם,

און אויך אין אַן אופן, ובהקדמה, אַז ס'דאַרף זיין "שמעו אלי [רודפי צדק]", מיט אַלע פרטי הביאורים וואָס מ'קען אויף דערויף זאָגן, נוסף אויף דעם דרך אפשר וואָס מ'האָט דערמאָנט פריער,

ועל דרך זה בהנוגע צו "חכמים" לשון רבים, און דערנאָך "דעתי", ווי די פתיחא אין "מורה נבוכים" – "מפי ספרים ומפי סופרים", און דערנאָך ווי דער אַלטער רבי האָט דערפון אויפגעמאַכט תורתו, וואָס "נקראת על שמו" – ספר התניא,

און דער פסוק ראשון וואָס ער ברענגט, אַז דער אויבערשטער זאָל אים באַווייזן דרכיו און דערנאָך וועט ער גיין אין דעם דרך ["הודיעני דרך זו אלך"] – וואָס דאָס איז על דרך זה אויך ווי ער זאָגט "בדרך ארוכה וקצרה", און איז גלייך מוסיף "בעזר השם יתברך".

“תורה אחת לכולנו”

וואָס קומט דערפון אַרויס בהנוגע למעשה בפועל, וואָס כמדובר לעיל דאַרף מען דאָך האָבן דעם “מעשה הוא העיקר”?

אַז אָט די וואָס ווילן חס ושלום פאַנאַנדערטיילן צווישן תורת החסידות און די תורה הכללית, וואָס דער פסק-דין קומט אַרויס דערנאָך אין “הלכות הלכות” – איז דאָס איז היפך פשטות פון עניני התורה!

וואָס ס’איז “תורה אחת לכולנה” – אף על פי וואָס “את הכל עשה יפה בעתו”, איז געווען אַ זמן וואָס מ’האַט געהאַט מערניט ווי חמשה חומשי תורה, דערנאָך איז “יפה בעתו” איז צוגעקומען די עניני הנביאים, וואָס די נבואה איז געווען בזמן מסויים, במקום מסויים, און ניט פריער, און דערנאָך איז דאָס געוואָרן אַ חלק און אַ המשך פון “תורה שבכתב”, און דערנאָך איז צוגעקומען “כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש”, בעתו ובזמנו,

און מ’זאָגט אָבער גלייך, אַז דאָס איז “ניתן למשה מסיני”, און דאָס גייט איין המשך, און דאָס איז “תורה אחת” פון זמן מתן תורה ונתינת התורה בזמן ההוא – ביז וואָנענט ווי ער זאָגט בפירוש אין מדרשי חז”ל, אַז “מזה ומזה הם כתובים” איז דאָס אויך כולל “כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש”.

במילא איז די שאלה: אויב ס’איז אַ חלק – פאַרוואָס איז דאָס ניט געווען איידער דער אַלטער רבי איז נתגלה געוואָרן, אָדער איידער דער בעל שם טוב איז נתגלה געוואָרן –

איז דאָס בדוגמא פון דער שאלה: אָט דאָס וואָס “תלמיד ותיק עתיד לחדש”, אויב דאָס איז “ניתן למשה מסיני” – איז פאַרוואָס איז דאָס ניט געווען מיט אַ טאָג און מיט דורות איידער דער “תלמיד ותיק” האָט דאָס מחדש געווען? און פאַרוואָס איז ניט געווען נבואה פון שמואל הנביא – איידער שמואל הנביא איז געבאָרן געוואָרן און געוואָרן אַ נביא. ועל דרך זה די נביאים פון יהושע חלק הנביאים וואָס אין ספר יהושע, און ספר שופטים. ועל דרך זה כתובים. ועל דרך זה כל שאר חלקי התורה.

ועל דרך זה אין תורה שבכתב עצמה:

“ויכתוב משה את דברי התורה הזאת”, וואָס ס’שטייט נאָך אַז ס’איז געווען נאָך פאַר מתן תורה, און ווי רש”י טייטשט דאָס אָפ, אַז דעמאָלט האָט ער פאַשריבן פון ספר בראשית ביז די ענינים וואָס זיינען געווען אין זמן פון פאַר מתן תורה,

דערנאָך איז צוגעקומען עשרת הדברות, דערנאָך איז צוגעקומען “ואלה המשפטים” – “מוסיף על הראשונים”, ביז וואָס ס’איז צוגעקומען אין דעם לעצטן טאָג, אין וילך, וואָס ער זאָגט דאָרטן “היום” – אַז דאָס איז געווען בשבעה באדר, ביז ס’איז צוגעקומען די שמונה פסוקים אחרונים שבתורה, וואָס ס’איז “כותב בדמע”, כמבואר אין בבא בתרא, [און ווי דער פירוש בזה איז ווי אַזוי איז דאָס אויסגעהאַלטן: שלימות פון תורה איז מוז דאָך האָבן די שמונה פסוקים שבתורה, און געשריבן בדיו, ווי די דינים אין אַלע ספרי תורה].

ועל דרך זה, ובמכל-שכן וקל וחומר, בנוגע צו נביאים וכתובים.

וואָס אויף דערויף זאָגט מען בפשטות, און מ'דאַרף באַ קיינעם זיך אין דערויף ניט דינגען, אַז פונקט אַזוי ווי פון בראשית ביי מתן תורה, וואָס דאָס האָט משה רבינו אָנגעשריבן פאַר ששה בסיון ווען ס'איז געווען מתן תורה בפעם הראשונה, האָט דאָס דעם זעלבן תוקף און ס'קומט בהמשך אחד און ס'איז "תורה אחת לכולנה", און דאָס דאַרף זיין אָנגעשריבן פאַר דעם ענין פון עשר הדברות,

און דערנאָך איז "מגילה מגילה ניתנה" אָדער "חתומה ניתנה", אָבער לדעת הכל איז דאָך געווען "יפה בעתו", אַז די פרשה איז געווען כמה פרשיות, ווי בנות צלפחד, וואָס דאָס איז געווען ווען ס'איז שוין געווען דער דור שנכנסו לארץ, בסוף ארבעים שנה, על אחת כמה וכמה פרשה "וזאת הברכה אשר ברך משה את בני ישראל", וואָס דאָס איז דאָך געווען ביום פון שבעה באדר פון שנת הארבעים לצאתם ממצרים.

וואָס על דרך זה איז מובן בפשטות בהנוגע צו כל עניני התורה, וואָס ווי דער פסק-דין ברור ברמב"ם, וויבאַלד אַז ס'איז אָנגענומען געוואָרן – ווערט דאָס דערנאָך אַן ענין וואָס אויף דערויף שטייט און ס'איז דאָ דער חיוב סיי פון די מצות-עשה שבתורה און מצות לא-תעשה שבתורה, אַז מ'זאָל טאָן "ככל אשר יורוך" ו"לא תסור ימין ושמאל", ווי ער איז מבאר בארוכה אין די הלכות בספרו "יד החזקה".

מו. וואָס דאָס איז די הוראה במעשה בפועל, און אַן ענטפער בפועל, אויף די שאלות וואָ ס'פרעגן די "נבוכים", מסיבות שונות ומשונות. וואָרום לולי סיבות שונות ומשונות – דאַרף מען גאָר לאַחרי ריבוי השנים וואָס פון דעמאָלט, האָט מען דאָס די אַלע ענינים ניט געהאַט קיין אַרט אויף צו פרעגן איצטער!

און ווי מ'האָט בשעת מעשה אויך געזאָגט, אַז די איינציקע זאָך און דער איינציקער טעם וואָס מ'וויל באַוואַרענען – וואָרום מ'האָט מורא, אַז דאָס וועט אָנרירן אין התמדה אָדער אין אהבה פון לימוד התורה אָדער הידור בקיום המצוות.

בשעת 'מהאָט דערזען לאַחרי זמן, און געזען בפועל, אַז מ'פרעגט און מ'זעט אַ בחור וואָס ער איז ערשט געוואָרן בר-מצוה און ער לייגט צוויי פאַר תפילין, תפילין דרש"י און תפילין דרבינו תם – איז גאָר באַ קיינעם קיין שאלה ניט, אַז מסתמא האָט ער באַקומען אַ חינוך פון אַ חסיד,

וואָס חסידים זיינען מהדר, נוסף אַז מ'איז מהדר און מקיים תפילין דרש"י – איז מען מהדר ווי ער פסק'נט אָפּ בפירוש אין שולחן ערוך, אין שולחן-ערוך פון "בית יוסף", אַז יעדערער וואָס ער איז אַ ירא שמים דאַרף לייגן רבינו תם'ס תפילין!

און בשעת מ'זאָגט, אַז "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך", יראה פון עניני העולם איז דאָס פאַרכונדן מיט "אלו תפילין שבראש" – איז דאָך פאַרשטאַנדדיק, אַז זיין יראת-שמים מוז אים סוף-כל-סוף ברענגען, אַז ער וועט זיך פירן ווי דער "בית-יוסף" זאָגט, באַווייזן אַז ער איז אַ ירא-שמים אויך בפועל: ער לייגט צוויי פאַר תפילין!

ועל דרך זה אז מ'דערהערט, אז ער איז מקפיד אין ציצית כפול שמונה, וכיוצא בזה אין הכנסת שבת און יציאת שבת, און טראָגט אַ גאַנצע באָרד, ער רירט איר גאָר מלכתחילה ניט אָן וכיוצא בזה – זאָגט מען, אז דאָס איז אַ סימן, מסתמא האָט ער באַקומען אַ חסידישן חינוך.

וואָס דאָס האָבן מלכתחילה באַוואָרנט אָט די וואָס בשעתם איז מצד ענינים שאין כאן המקום להאריך בזה זיינען זיי ניט געווען תמידי דיעה מיטן בעל שם טוב, אָדער על דרך זה מיטן אַלטן רבי'ן בזמנו – האָבן זיי גלייך באַוואָרט טעמם בצידם,

וואָס דעמאָלט איז אַ כלל אין הלכה, אז בשעת ס'איז דאָ אַ גזירה וואָס מ'גיט איר און מ'זאָגט איר צוזאָמען מיטן טעם – איז דעמאָלט איז אַ הלכה, אז בשעת ס'איז בטל דער טעם איז בטל די הלכה.

און מכל-שכל וקל-וחומר, אז ס'האָט זיך דערנאָך גאָר אַרויסגעוויזן, וכידוע פון כמה סיפורים נאָך פון דעם אַלטן רבי'ן נאָך בזמן פון דעם אַלטן רבי'ן, ווי אזוי ס'איז געוואָרן דער שלום צווישן אָט די מיטן אַלטן רבי'ן, וואָס מלכתחילה האָבן זיי ניט מסכים געווען לשיטתו,

און ס'איז געוואָרן דער שלום – מיט כמה דרגות בדבר: אָט די שלום וואָס בפשטות האָבן זיי מפסיק געווען לגמרי די התנגדות שלהם,

און מיטן ביאור הפשוט: אזוי ווי ס'איז געווען מבוסס אויף אַ טעם און אויף אַ חשש וואָס ס'איז נתברר געוואָרן אז אין לו יסוד, איז בדרך ממילא איז בטילה ההתנגדות; מ'דאָרף אויף דערויף גאָר ניט האָבן נאָך קיין ענינים און נאָך אַמאָל צוזאָמענרופן אַ בית-דין, ווי דער דין איז בזה – וויבאָלד אז מ'האָט דאָס מפרסם געווען צוזאָמען מיטן טעם.

און דערנאָך איז געווען מדרגא לדרגא: אָט די וואָס מצד זיקנה בשנים אָדער מצד כמה ענינים וואָס אין כאן המקום להאריך בזה, זיינען זיי ווייטער ניט געגאַנגען – מערניט ווי אויפגעהערט מנגד זיין, איז געווען נאָך אַזעלכע וואָס זיינען געוואָרן מסייעים, ביז ס'איז געווען אַזעלכע וואָס זיי זיינען געוואָרן הולכים בדרכיו ולומדים תורתו,

ביז ס'איז געווען אַזעלכע, און אויך אין אַן אופן מפורסם, אז זיי זיינען געוואָרן פון די חסידים הכי מקושרים והכי ראשונים פון די "יחידי סגולה" פון חסידים הראשונים, בזמן פון דעם אַלטן רבי'ן עצמו.

מז. און אָט דאָ געפינט מען אויך אַ דבר פלא:

מיטן רמב"ם [איז געווען] על דרך זה ובדומה לזה, און אפשר נאָך שאַרפער אין דערויף.

וכידוע די התנגדות וואָס ס'איז געווען אויפן רמב"ם, ביז אין אַן אופן נאָך מערער אין ענינים של רדיפה ווי ס'איז געווען ביים אַלטן רבי'ן. וכידוע אין די אגרות ותשובות פון דעם רמב"ם, אגרות ותשובות פון בני דורו,

און דערנאָך, אַז מ'האַט מברר געווען אויף וואָס די חשדים און די התנגדות איז מבורר ומבוסס – איז חס ושלום "לא ירים איש את ידו ואת רגלו" זאָגן עפעס אַנטקעגן דעם רמב"ם,

אף על פי וואָס דער ראש פון תורת המוסר בדורו פון דעם רמב"ם, אָדער בדור שלאחריו זה, איז דאָך ידוע ווי ס'איז געווען פריער זיין יחס צום רמב"ם, און דערנאָך – ווי אַזוי ער האָט געזען און מברר געווען דעם ענין, און האָט ניט גערוט ביז ער האָט מברר געווען דעם ענין, וואָרום ער האָט ניט געקענט רוען – האָט ער דאָס מברר געווען און געקומען להמסקנא האמיתית, און האָט דאָס מפרסם געווען, און איז געוואָרן פון אַט די וואָס זיי זיינען געוואָרן פון די חסידים הכי נלהבים פון דעם רמב"ם,

[אף על פי וואָס דעמאָלט האָט מען נאָך ניט גענוצט אַט דעם תואר, אף על פי וואָס בנוגע צו אים זאָגט מען אויך דעם וואָרט "החסיד"].

וכידוע ליודעים פון דברי ימי תורת ישראל.

וואָס דאָס באַווייזט אויך, און די הוראה למעשה, אויף ניט נתפעל ווערן, אַז לכאורה איז ניט פאַרשטאַנדיק ווי אַזוי ס'איז געווען אין זמן פון דעם אַלטן רבי'ן, אַט דער און דער וואָס האָט געזאָגט באופן כך וכך –

איז אַזוי איז געווען בזמן הרמב"ם. און דערנאָך ווייס מען ווי אַזוי ס'איז געוואָרן דער המשך הענינים, און מ'ווייס ווי אַזוי ער איז נתהפך געוואָרן מן הקצה אל הקצה, ביז אין אַן אופן "יתרון האור" און "יתרון החכמה" מיט אַ להב און מיט אַ התקשרות מיוחדת צו כל עניני הרמב"ם.

וואָס דער סדר איז געווען, [וואָס אין דערויף גלייכן זיי זיך אויך אויס]:

דער רמב"ם שרייבט אין זיינע אגרות, אַז ער האָט זיך ניט געוואָלט אַריינלאָזן אין וויכוחים. – ער האָט געוואוסט פון די רדיפות, און ער האָט געענטפערט אויף די שאלות מיט די קשיות, מ'האַט אָבער געוואָלט פירן מלחמה – האָט ער ניט געוואָלט.

וואָס דאָס איז [אויך] די אגרת שכתב [רבינו הזקן] תיכף "בבואו מפטרבורג" - אַז חס ושלום, נאָר אדרבא, "וכולי האי ואולי", אַז "כמים הפנים לפנים", ווי ס'איז אָפגעדרוקט אין די אגרת הקודש, גלייך די צווייטע, נאָך די אגרת הקודש פון "פותחין בברכה". [וואָס דאָס איז אַן ענין של פתיחה בברכה, און דערנאָך גלייך אַט די באַוואָרעניש].

ועל דרך זה ווי מ'געפינט דאָס אין אגרות פון דעם רמב"ם און אין דער הנהגה פון דעם רמב"ם, און ווי ער האָט דאָס אָנגעזאָגט לתלמידיו, כמבואר אין אגרות הרמב"ם.

און די הוראה למעשה, גאָר די עיקר'דיקע הוראה, איז – איז בלשון הרמב"ם, אַז מ'זאָל וויסן זיין, אַז "יסוד היסודות ועמוד החכמות",

וואָס לכל לראש מיינט דאָך דאָס דער רמב"ם, אָדער גאָר אינגאַנצן, ער מיינט מערניט ווי דאָס], מיינט ער דאָס יסודות אין תורה, און מיינט חכמה אמיתית וואָס דאָס איז חכמת

התורה, וואָס אין איר גופא איז דאָך דאָ אַ ריבוי חכמות – אף על פי וואָס ד*סא איז אַ
 “תורה אחת”],

אַז מ'זאָל וויסן זיין, אַז יעדער זאָך אין וועלט איז דאָס “מאמיתת המצאו”, און לולי פון
 דעם “אמיתת המצאו”, פון דעם אויבערשטן – ווערן זיי גלייך בטל בכל רגע ורגע,

[וואָס דאָס איז תורת הבעל שם טוב – נאָר וואָס דען, ער האָט דאָס מפרט געווען, און
 דער אַלטער רבי ברענגט דאָס אַראָפּ אין התחלה פון שער היחוד והאמונה, וואָס אין
 מחשבה ראשונה איז דאָך געווען, אַז דאָס זאָל זיין דער חלק ראשון שבתניא, במדובר
 בארוכה במקום אחר].

וואָס אָט דעמאָלט, בשעת מ'גיט אַ קוק אויף אַ מציאות, וואָס די מציאות זאָל ניט זיין –
 דאָרף ער זיך גלייך דערמאָנען, אַז דאָס האָט דעם קיום פון דעם ראשי-תיבות פון “יסוד
 היסודות ועמוד החכמות”, וואָס דאָס איז שם הוי',

דערמאָנט ער זיך וואָס ס'שטייט אין שולחן-ערוך, [אויב ער דאָרף האָבן אַ דערמאָנונג],
 אַז הוי' דאָרף זיין “שויתי הוי' לנגדי תמיד”,

און גלייך מבאר: אפילו ווען ער געפינט זיך בחדרי חדרים – איז אָט דעמאָלט דאָרט דאָ
 דער אויבערשטער, און “נצב עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי”.

און אָט דעמאָלט טוט זיך אויף דער עיקר הענין, אַז מ'ווערט אויס “נבוך”, און מ'גיט
 בדרך השם, ווי ער זאָגט אין התחלה פון “מורה נבוכים” די ביידע לשונות אין דרך,

און ווי דער אַלטער רבי זאָגט גלייך נ*אָך אין “שער” פון דעם תניא, אַז ס'איז אַ “דרך
 ארוכה וקצרה”, אָבער אויף ביידע ענינים האָט מען “בעזר השם יתברך”,

ולפני זה - אַז דאָס איז “קרוב אליך הדבר”, און ניט סתם “קרוב” נאָר “מאוד”, און ס'איז
 ניט נאָר “קרוב” אין

איין ענין, אין איין לבוש – נאָר “בפיך ובלבבך לעשותו”,

און אין די אַלע ענינים ביז אין עשי' בפועל, ו”

המעשה הוא העיקר”, האָט מען דעם “עזר השם יתברך”,

וואָס “יתברך” איז דאָך אויך איינער פון די אָפטייטשן אין דערויף, אַז ער ווערט
 געבענטשט דורך אידן, וואָס זיי זיינען מברכי השם, און ער בענטשט אידן, און איז מברך
 און משפיע און “מבריק” און ברענגט אַראָפּ די ברכת השם ביז למטה מטה אין עשי' בפועל,
 און אין אַן אופן, אַז “ברכת השם היא תעשיר” - אַז מ'האָט עשירות ברוחניות און עשירות
 בגשמיות,

ביז וואָנענט מ'מאָכט די גאַנצע וועלט אַ “רייכע” וועלט, דורך “ונגלה כבוד הוי' וראו
 כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר”, אַז מ'זעט ווי אַזוי “את השמים ואת הארץ אני מלא” –
 זעט מען דאָס בעיני בשר,

בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו, און אין אַן אופן פון "נאו".

לחיים, לחיים.

ניגנו "ווי וואָנט משיח נאַו", כשכ"ק אד"ש מעודד מאוד את הנגינה.

כ"ק אד"ש צוה לנגן ניגון "הכנה". ניגון אדה"ז [א ניגון הכנה און דערנאָך דעם אַלטן רבינ'ס ניגון]. "נייע זשורציי חלאָפּציי", כשכ"ק אד"ש מעודד מאוד את הנגינה.

אח"כ אמר: די וואָס דאַרפן מאַכן אַ ברכה אחרונה – וועלן זיכער מאַכן אַ ברכה אחרונה.

ברך ברכה אחרונה, וטרם צאתו התחיל לנגן "ווי וואָנט משיח נאַו".

מבחן

שיחה ד'

1 מתי הייתה פטירתו של הרמב"ם ומניין הוודאות לכך?

---

2 מה הם הספרים המוכרים ביותר של הרמב"ם ושל האדמוה"ז?

---

3 ציין לפחות שלוש השוואות שבין הרמב"ם לאדמוה"ז.

---

4 מה אנו למדים ל"מעשה בפועל" מההשוואות שבין אדמוה"ז לבין הרמב"ם?

---

5 מה היה טענת המתנגדים בעת המחלוקת על חסידות, וכיצד מוכחת טעותם:

ועד תלמידי התמימים העולמי

770 איסטערן פארקוויי • ברוקלין נ.י.

